AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene : 3, Cilt : IX, Sayı 147

Rüzgarlı Sok. Ovehan
Kat: 3 Daire: 7
P. K. 582 — Ankara
18992 (Yazı İşleri)
15221 (İdare)

Fiatı 60 Kuruş

•

Müessisi :

Metin TOKER

•

İmtiyaz Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mes'ul Müdür:
Yusuf Ziya ADEMHAN

Umumî Neşriyat Müdürü
Hamdi AVCIOĞLU

Teknik Sekreter .I
M. Nevzat ÜNLÜ

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN

ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

*

Klişe :
Desen Klişe ATELYESİ

•

Müessese Müdürü :
Mübin TOKER

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 *senelik*	(52 nüsha) :	24 lira

İlan Şartları :

3 renkli arka kapak tam Sayfa : 350 Lira

Kapak içi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı tarih : 28.2.1957

Kapak resmimiz:

Nevit Kodallı

"İşte bir bestekâr !"

Kendi Aramızda

Metin Toker hakkında

Metin Toker, hapse girmekle doğan kızına en şerefli ve değerli bir doğum günü hediyesi vermiş oldu. Bu çocuk Türkiyenin gelecek nesli içinde babasından utanmadan yasayacak ender insanlardan biri olacaktır. Ne mutlu Metin Tokere.. .

B. Alpkur - İstanbul

•

Pirzola nevinden olmayan insanların şerefsizlikten hüküm giydiğini tarih kaydetmemiştir. Bereket versin hakiki mânada şerefsizlik, âmme vicdanında mahkûm olmaktır. "Fikir mahkûmları tulûu beklenen güneşin ilk müjdecileridir". Bu müjdecilerin birinin AKİS'ten olması ne mutlu..

M. Erol Erdem - Ankara

AKİS'in her kapağı bize haftanın insanını tanıtır. Metin Tokeri kapakta görünce düşündüm: Küçük bir medeni cesaret örneği veren nice kimseler haftanın insanı olarak AKİS'in kapağını süslemişlerdir. Tokeri kapağa koymak için bu kara günü beklemek niçin? Bakınız, Peyami Safa bile sataşmak için afetinin bu gününü beklemiş!

Muzaffer Bilgiç - Niğde

Ucuzluk hakkında

Mecmuanızın 1 4 2 inci sayısında M. İnan isimli arkadaş 1 9 5 0 den önce Demokratların: "40 kuruşluk sigarayı 10 kuruşa içireceğiz" deyip bugün aksini yapmalarından şikâyetçi. Anlaşılan bizim gibi arkadaş da yanlış anlamış. Çünkü 1 9 5 0 den evvel D.P. sözcüleri iki kişiyi bir arada görseler hemen sigara paketlerini çıkarıp konuşmayı âdet edinmişlerdi. Meğer Böyle demek isterlermiş: "Halkçılar size sigaranın paketini 20 kuruşa içiriyorlar, biz tanesini 20 kuruşa içireceğiz". Aksın Sayın - Giresun

M. inan adında bir okuyucunuzun 1947-1948 muhaliflerinin sigara hakkındaki vaadları ile sigaranın şimdiki fiatı ve son şeker fiatlarının ayarlanması hakkındaki güzel ifadesini okudum. Aynı cümleler o zamanki muhalifler tarafından Bodrumda da söylendi. Simdi biz o muhaliflere her fırsatta soruyoruz: Siz mi yanlış anlattınız, biz mi yanlış anladık? Siz yanlış anladınız, biz o zaman sigaranın paketini 10 kuruşa değil, bir tekini 10 kuruşa içirteceğiz, diye vaad ettik diyorlar. Henüz tanesini 10 kurusa içmediğimize göre halimize çok şükür!.

Mehmet Barut • Bodrum

GÜ n a l Arasın 1 4 2 inci sayılı AKİS * de çıkan ve radyosuna pil bulamadığı için onu dinleyemediğinden bahseden yazısını okudum. Şimdi saygıdeğer Arasa yegâne tavsiyem: İstanbul ve Ankara radyolarını dinlemek talihsizliğine duçar ölmüş bizleri düşünerek teselli bulması ve ellerini açıp Allaha hamdüsena etmesidir.

M. Uraş - İstanbul

İktisat ve Ticaret Haberler Ajansının 23.1.1957 tarihli bülteninde çıkan bir haberi gözden kaçmıştır düşüncesiyle ve ehemmiyetine binaen takdim ediyorum: "İstanbul (İKA ajansı) - İstanbul Çiğ Kahve ve Kalay İthalâtçıları Derneğinin yıllık toplantısında... hükümetin ve İktisat ve Ticaret Vekâletinin hususi sektörün ithalâtına imkân veren bir görüşe sahip olmasından duyulan memnuniyet belirtilmiş ve senelerden beri memleketin çiğ kahve ve kalay ihtiyacını arızasız olarak temin eden derneğin aynı şekilde hizmete devam edebilmesinin sağlanması ehemmiyetle temenni olunmuştur". M. Alpar • İstanbul

•

Basın hakkında

144 sayılı AKİS de Başbakanın basın toplantısından bahsedilirken, Falih Rıfkı Ataya sual sormadığı için "Yazık" kelimesini kondurmuşsunuz. Tanıtmıyorsak, basın toplantılarına katılan başyazar ve yazarlar şahısları için değil, mensup oldukları gazete veya mecmualar adına konuşurlar, sual sorarlar. Böyle olunca Fa-ih Rıfkı Atay "vazifelerinin yarısını" değil tamamını yapmış sayılmalıydı. Zira sahibi bulunduğu gazetenin neşriyatını fiilen idare eden Mes'ul Müdür A. İhsan Göğüs, vazifesini yapan -AKİS'e göre - tek şahısmış. Yanlışlığa mahal vermemek için tek çare var: AKİS, A. İhsan Göğüşün, vazifesini şahsı için değil, gazetesi adına yaptığı nı lütfen kabul etsin.

Cahid Arad - İstanbul

•

Falih Rıfkı Atay, kırk yılda bir Başbakanın yurt dışı gezisine katıldı. Adamın nerdeyse burnundan getirecektiniz, öylesine dilinize doladınız. Atay eğer bu geziye katılmayı reddetseydi o zaman da "Batılı düşünüş"e aykırı bulurdunuz.

AKİS'e göre Atayın kusuru, Libya gezisinden sonra Başbakanın basın toplantısında sora sormayıp pasif kalmasıdır. Halbuki Nadir Nadinin bir önceki toplantıda ağzını açmayışı övülüyordu.

Bunun hangisinde samimisiniz? Nerede kaldı tarafsızlığınız? Bir de kalkıp basının halini tenkit edersinle.

A. Nail - Erzurum

•

Hangardaki tayyareciyi, soyan, "mini mini haydutların" ağızlarında sigaralarla resimlerinin gazetelerde yayınlandığı bir memlekette, mahkemelerin aleni olmasına rağmen, gereği mühimdir diye bazı nevi suçların ismi verilmiyerek insiyalleri yazılıyor! Meselâ Ankaranın, ırza geçmekten iki yıla hüküm giyen meşhur tüccarı "H. E." kendisinde olduğu gibi.. Okuyunca beynim attı. Eh, ben de meşhur tüccarım, Ankaradayım, üstelik isimimin ilk harfleri de H.E. Telefon rehberine baktım, Ankaralı 1, tüccar H.E. 20 den fazla. Böyle topumuzun amme efkârınca zan altında kalması

H.E. - Ankara

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Bulutlar dağılacak mı?

Bu haftanın başında bütün millet, B.M.M. ndeki Bütçe müzakerelerini büyük bir dikkatle takip etti. Zira İktidar ile Muhalefet arasındaki gerginliğin ne netice vereceğini merak edenler, siyasî partilerin liderleri ağzından karşılıklı seranadlar yükselip "yumuşama"dan bahsedilmeye başlanması karşısında hayrete hatta biraz da ümide kapıldılar. Hoş, Ümide kapılanların çoğu bazı "iklim" meraklılarıyla, optimizm şampiyonlarından ibaretti, iktidar - Muhalefet münasebetlerini biraz daha yakından takip edenler, bu şekilden seranadiarı evvelce de çok dinlediklerinden, kıllarını bile kıpırdatmıyorlârdı. Merakları, bakalım bunun altından neler çıkacak diye düşünmekten iteri geliyordu.

Nitekim İç İşleri Bakanlığı bütçesinin müzakeresi sırasında İnönünün makul, mutedil ve insaflı konuşmasına Başbakanın güleryüzlü bir beyanatla mukabele etmesi Bütçe müzakerelerinin ilk gününden itibaren Meclis kubbesini kaplayan elektrikli atmosferi izale etmiş, bulutlan dağıtmış ve ufukta cılız da olsa, bir güneş belirtmişti. Bu bahar manzarası karşısında Hür. P.nin rakik kalpli, şair mizaçlı lideri Fevzi Lütfi Karaosmanoglu da kendini tutamamış ve bu ilkbahar havasına çok uygun düşen bir konuşma yapmıştı. Liderlerin tutumu fırtınayı yatıştırmış, sıkılan yumruklar gevşemiş, çatık kaşlar almalardaki yerlerini geniş tebessümlere terketmişlerdi. Fakat aynı günün akşamı herşey "Daha dur bakalım, bunun altından neler çıkar, neler" diyenleri haklı çıkaracak şekilde cereyan etti. Birden bire patlayan fırtına, ortalığı allak bullak etti. Kendini göstermeye başlayan cılız bahar güneşi kendini sihsiyah bulutların arkasına dar attı. Yeni dikilen dostluk fidanları köklerinden söküldü ve o zaman anlaşıldı ki, İktidar - Muhalefet münasebetlerinde yumuşaklığın hâkim olması arzusunun bu sene şampiyonluğunu yapıyor görünmek isteyen D.P. liderinin yumuşaklıktan muradı. Muhalefetin bazı "tabu"lara dil uzatmaktan vazgeçmesidir. Zira o gece, Dış İşleri Bakanlığı bütçesi münasebetiyle konuşan Hür.P. hatibi Fethi Çelikbaş, Kıbrıs meselesi ve Bağdat Paktı hakkındaki fikirlerini Meclis kürsüsünden söyleyince, yaratılmaya çalışılan iyi havadan ortada ne iz kaldı, ne eser.. Başbakan tenkitlere cevap vermek üzere kürsüye çıkınca. Mecliste hazır bulunanlar 4-5 saat Önce, gene aynı kürsüde konuşan Başbakanı tanımakta güçlük çektiler. Gündüz bahar güneşi açan, ümit çiçekleri boy veren salonun kubbesinde şimdi de "nefretle takbih"ler, "sapık ve çapraşık haleti ruhiye"ler çın çın ötüyordu. Bu havadan, en çok müteessir olanın, en çok hayal kuran olması gayet tabiiydi. Nitekim Fevzi Lütfi Karaosmanoğlunun derin bir teessür içinde bulunduğu gözden kaçmıyordu. Hür. P. lideri bir ara öfkesine mağlûp oldu ve nihayet feveran etti: "Daha aradan 4 aaat geçti. Böyle mi konuşacaktın?" diye kürsüde bulunan Menderese seslendi. Fevzi Lütfi beyin üzerinde gezindiği bulutlardan realitenin dikenli yoluna inmesi için yardıma ihtiyacı olduğunu görmemek imkânsızdı. Başbakan eski mücadele arkadaşından bu yardımı esirgemedi. Kürsüden indi ve Hür. P. liderinin bulunduğu şıraya doğru yürümeğe başladı. Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu da ayağa kalkmıştı. Herkes, iki mücadele arkadaşının 1950 zaferinden sonra pek moda olan "kucaklasarak selamlaşma" modasına uyarak iyi havanın başlangıcını tes'it etmelerini bekliyordu. Fakat bâzı D.P. Ii milletvekillerinin kendilerini hâlâ eski elektrikli atmosferin tesirinden kurtaramadıkları anlaşılıyordu. Gene yumruklar sıkılmaya, tehditler savrulmaya başlamıştı. Başkan vekili Fikri Apaydın zil çalıyor, sükûnetini temine çalışıyordu. Sihir bir anda bozulmuştu. Adnan Menderesle Fevzi Lütfünün birbirlerinin üzerlerine yürüyerek "kucaklaşmalarına araya girenler mâni oldular ve yumuşama hareketinin ilk adımı, bu şekilde sona erdi.

Fakat ertesi gün siyasi partilerin liderlerini gene İktidar - Muhalefet münasebetlerini düzeltmek uğrunda parlak cümlelerle süslü, dokunaklı hitabeler irad etmekle meşgul görenler, uğradıkları hayal kırıklığını unutarak kendilerini ümidin rahavet verici kucağına terkettiler.

Halbuki Millet, İktidar - Muhalefet münasebetlerinin gerginliğinden ne kadar şikâyetçiyse, Meclisteki bu türlü karşılıklı serenadlardan da o kadar bıkkındı. Çok partili hayata girdiğimiz günlerden beri tekrarlana tekrarlama eskitilemeyen iyi münasebetler tesisi teranesinden millet gına getirmişti. Gün geçmiyordu ki Muhalefet Lideri İnönü içinde bulunulan şartların zararlarından bahsetmesin ve İktidar partisinin tutumundan şi-

Vatan sathının siyasi barometresi
İyi hava — Fırtına

D. P.nin Öksüzlüğü

Bütçe müzakereleri sırasında D.P. Genel Başkanı Adnan Menderes, Meclis kürsüsüne çıkıp partisinin "öksüzlüğünden" yana yakıla söz açtı. D.P. nin son zamanlarda öksüz kaldığı hakikaten doğruydu. İktidar partisi liderinin bütün şikâyetleri Muhalefetin sert hücumlarında toplanıyordu. Halbuki D.P. nin öksüzlüğü, Muhalefetin hücumlarından değil, milletin D.P. ye sırt çevirmesinden ileri geliyordu.

D.P. lideri partisini öksüzlükten kurtarmayı hakikaten istiyorsa, bunu teminde zorluk çekmiyecektir. Memleketi demokratik nizamlara göre idareye dönüş, D.P. ye milletin kalbini yeniden kazandıracaktır.

Geçmişe Mazi Derler,..

Bütçe müzakereleri sırasında D.P. cephesi, Muhalefetin bütün hücumlarına karşı koymaya çalıştı. Bu arada iktidarın bitmez tükenmez bir hazineye sahip bulunduğu da ortaya çıktı. Bu hazinede D.P. nin ağır, hafif, bütün bataryalarının Senelerce ateş püskürtmelerine yetecek miktarda mühimmat bulunduğu aşikârdı. Bu hazine, "mazi" idi.

Bütçe komisyonunda mazbata muharrirliği yapan D.P. li milletvekilinden tutunuz da Maliye Bakanına, hatta Başbakana kadar bütün İktidarı savunanlar biraz sıkıştılar mı, hemen 1950 duvarının gerisine koşuyorlar ve ellerine geçirebildikleri irili ufaklı bütün taşları Muhalefetin başına yağdırıyorlardı. İnsan düşünmekten kendini alamıyordu, mazideki hatalar mevcut olmasaydı D.P. tenkitleri acaba nasıl cevaplandırırdı diye.. Hoş, mazideki hatalar olmasaydı, D.P. de iktidarda bulunamazdı ya .. Bereket mazideki hatalara.. Hem D.P. nin iktidara gelmesini sağlamıştı bu hatalar; hem de şimdi aynı D.P. bu hataları kendi icraatının delik yerlerini yamamakta kullanıyordu.

Üniversite muhtariyetinden şeker fabrikalarına, ziraî kredilerden imara, barajlardan hâkim teminatına, basın hürriyetinden dış politikaya kadar bütün mevzularda Muhalefetin bütün beyanlarına maziden misaller, hatıralar ve çok çok da rakkamlarla cevap veriliyordu. Müzakereleri dinliyenlerin D.P. iktidarının 1957 bütçesinin görüşüldüğünü değil de, eski iktidarın hatalarının bir muhasebesinin yapıldığını sandılarsa, onları ayıplamamak gerekir.

Bütün müzakerelerde İktidar hatiplerinin ağzından "C.H.P. devrinde şöyle yapılıyordu, böyle oluyordu. Şimdi ise.." misillû sözlerden başka şey işitilmiyor gibiydi. İktidar partisi milletvekilleri Muhalefet ileri gelenlerine hep bu şekilde hücum ettiler. Fakat bu taktik iyi netice vermek şöyle dursun, her defasında geri tepti. İnönü vaktiyle şöyle yapmış böyle yapmış; Çelikbaş şunu demiş, bunu demiş; filânca el öpmüş mü, öpmemiş mi?.. Hulâsa 1946, dan bu yana kullanıla kullanıla eskitilmiş, ama gene de vazgeçilmemiş usuller.. D.P. hatiplerinin bir başka yol bulana kadar bu sözleri ısıtıp ısıtıp ortaya koymaktan bıkmıyacakları anlaşılıyordu. Ama halk bu sözleri dinlemekten usanmıştı. Çok partili hayata girişimizin onbirinci yılında, hâlâ 1946 havası içindeki bir zihniyet, teessürden başka ne uyandırabilirdi ki.. teessür uyandıran bir başka nokta da bu tarzın şampiyonluğunu bizzat D.P. liderinin yapmasıydı. Adnan Menderes maziye müracaatlarında çok defa, tek partinin bütün müesseseleriyle hâkim olduğu devirlere kadar uzanıyordu. Bunun sebebi herhalde çok partili hayata geçtiğimiz 1946 - 1950 arasında mukayesesi için elverişli olayların ademi, mevcudiyeti, olmalıydı.

Meselâ Başbakan sözü, hürriyet mevcut mudur bahsine getiriyor ve Muhalefet sıralarına sesleniyordu:

"Sizler de dahil, hepinizi ellerinizi vicdanlarınıza koymağa ve su sualime cevap vermeğe davet ediyorum: Hürriyet bugün mü mevcuttur? Yoksa 1945 de, 1940 da, 1935 de mi mevcutta? Bugünkü hürriyeti beğenmiyorlar? 1945 de, 1940, 1935 de de Büyük Millet Meclisi vardı. Fakat o tarihlerde bir muhalefet mevcut mu idi? O zamanlar hangi mebus bu kürsüye çıkabilir, zamanın başvekiline bu sözleri iade ediyorum, senin yüzüne atıyorum diyebilirdi? Değil böyle konuşmak, o zamanın başvekilinin semtine bile uğrayamazdı. O zamanlar buranın kâtiplerinin bile önünde rüku edilirdi". Ama insaf etmek lâzımdı. İnsaf, etmek lâzımdı ve elmalarla armutları cem etmek gibi hem bir netice vermeyen hem de oldukça tuhaf bir vaziyete düşmemek lâzımdı. Çok partili hayata geçilmesinden tam onbir yıl sonra bir hükümet şefi, kendinden evvelki devri tenkit ederken, misal diye gözlerin önüne sermeye çalışırken o kadar gerilere mi gitmeliydi?

C.M.P. devrinde memleketin iyi idare edilmediğine bir mütearife getirmeğe çalışmak.. Sonra tenkit yağmuru karşısında kalınca fakat C.H.P. de böyle yapmamış mıydı diye sormak- Bu iki zihniyeti telif etmek harekat çok güçtür. Yok eğer D.P. bu hareket tarzı ile ben de CHP. gibi memleketi iyi idare edemiyorum demek istiyorsa bunu anlayamadığımız için utanmalıyız.

AKİS

İsmet İnönü
Olgun devlet adamı

kâyet etmesin.. Bazan Muhalefet liderinin de bu iyi niyetli temennilere, hazır bulunanların göğüslerini rikkat ve muhabbetle dolduracak güzellikteki beyanlarla mukabelede bulunduğu oluyordu. Fakat değişen neydi? Hiç.. . Zira, İktidar Muhalefet gerginliğini giderme çaresinin karşılıklı serenadlar okumak olmadığı behemahal anlaşılmalıydı. Münasebetlerin iyi yola girmesi, çatışmaların hafiflenmesi cidden arzu ediliyorsa yapılacak iş, süslü cümlelerle hitabet Örneği teşkil eden. konuşmalar yapmak değildi. Herşeyden önce ve süratle şikayete mevzu olan kanunların değiştirilmesi lâzımdı. Bu kanunlar kaldırılıp ve yerlerine Muhalefete şikâyet imkânı bırakmıyacak, demokratik nizamin icaplarına uygun kanunlar getirilince, Muhalefet -İktidar zıddiyeti diye bir meselenin kendiliğinden ortadan kalktığı görülecekti. Bu da, itiraf etmeli ki, Muhalefetin değil, ancak iktidarın yapabileceği bir işti. İktidar ise henüz bu kanunları değiştirmekle değil, sersnadlar okumakla meşgul görünüyordu. .

F. Lütfi Karaosmanoğlu
Hassasiyetin bedeli...

D. P.

Zihniyet

Bu seneki Bütçe müzakerelerinin daha başlangıcında anlaşıldı ki, D.P. grubuna hakim **olan** zihniyet. Murat Âli Ülgen-Nusret Kirişçioğlu -Vacit Asenalar tarafından temsil edilen zihniyettir. Muammer Obuz ve Fahri Belenin şahsında temsilcilerini bulan diğer zihniyet, bu seneki müzakerelerde birincisinin satveti karşısında sesini duyurmak imkanından mahrum kalmıştır. Bu neticede Bütçe müzakerelerinin ilk gününde kendini hissettiren sert havanın rolünü inkâr etmek vakıalara göz kapamak olur. Yaratılan sert havadan en fazla zarar görenin D.P. nin büyük ekseriyeti olduğu şüphesizdir. Ekrem Alicanın etraflı tenkitlerinden sonra yaratılan psikozun tesiri altında kalan **grup,** bütçe müzakerelerinin 'seyrine müessir olmaya, hatta hükümeti can sıkıcı hücumlara sokmaya başlamıştı. D.P. grubunun nabzını elinde tutan Adnan Menderesin bu tehlikeyi farketmemesi imkânsızdı. İyi bir parlamento taktikçisi olduğunda kolaylıkla ittifaka varılabilecek bir şahsiyet olan Adnan Menderes, C.H.P. lideri İnönü'nün Kırşehirin yeniden vilâyet, Abananın da kaza haline getirilmesini temenni eden eskiden beri yapageldiği tenkitleri kavi, fakat mutedil lisanlı tenkitlerini müsait bir fırsat olarak telâkki etti. Bu fırsatı son derece maharetle kıymetlendiren Adnan Menderes, müzakerelere iyi havayı getirdi ve grubunu yakalandıkları psikozdan kurtararak istediği mecraya soktu.

Doğrusu istenirse, Adnan Menderes böylelikle bir taşla iki kuş vurmayı da aklından geçirmiyor olamazdı: İçişleri Bakanlığı bütçesinde rejim meselelerinin Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri kanununun tatbikatının, Dış İşleri Bakanlığı bütçesinde Kıbrıs meselesinin ve Bağdat Paktının, nihayet Bayındırlık bütçesinde İmar faaliyetlerinin çok şiddetle tenkit edileceğini değil Menderes, sokak ta zıp zıp oynayan çocuklar bile biliyorlardı. Yaratılacak iyi hava, bu tenkitleri önliyemese bile muhakkak ki tenkitlerin, dozunu hafifletecekti. Fakat D.P. liderinin asıl endişesi şiddetli tenkitlere maruz kalmak değildi. Bazı D. P, milletvekillerinin 1957 Bütçesine kırmızı oy verecekleri söyleniyordu. Başbakanın Menderes III. Kabinesinin sonunu hazırlayan grup hareketinin bir benzerim memnuniyetle karşılaması beklenemezdi. Her şeyden evvel bu kırmızı oy meselesini halletmek ve bu fikirde ayak diriyeceklere bir ders vermekti.

Göz dağı

İşte bu sırada İsmail Selçuk Çakıroğlunun evine bir Meclis polisi geldi ve kendisinin D.P. Genel Merkezinde beklendiğini haber verdi. İsmail Selçuk Çakıroğlu Bilecikin D.P. li milletvekiliydi ve adı kırmızı oy verecekler arasında geçiyordu. Bilecik milletvekili D.P. Genel Merkezine gitti ve bizzat Başbakanın da hazır bulunduğu bir toplantıda isticvap edildi. İsmail Selçuk Çakıroğlu D.P. programına sadakatini teyid etti. Programla en ufak bir ihtilâfının mevcut olmadığında ısrar etti. Evet, arkadaşlarıyla yaptığı sohbetlerde hükümetin icraatından d* bahsetmişti ama, D.P. den ayrılmayı katiyen aklından geçilmiyordu.

Bu satırların yazıldığı sıralarda D.P. çevrelerinde İsmail Selçuk Çakıroğlunun partiden ihracı haberi beklenmekteydi. Bu kararın Bütçeye kırmızı oy vermeyi düşünen D.P. li milletvekilleri nezdinde ne tesir yaratacağını bilmeye imkân yoktu.

D.P. Genel Başkanının bu gibi tedbirlerle de olsa vaziyete hâkim olması pek âlâ mümkün olabilirdi. Fakat itiraf etmeli ki, bundan ası ve zevahiri kurtarmaktan ileri bir fayda temin etmek güç, ama pek güçtü. Ge-, nel Başkanın gerek partisi içinde olsun, gerek vatan sathında olsun yaratmayı arzuladığı itimat ve sükûn havasının hakiki yolu ancak şikâyet mevzuu olan halleri ortadan kaldırmaktı.

Bütçe

Eğlenceli sahneler

Bu seneki bütçenin müzakeresini takip edenler, daha ilk günden başlayan ve zaman zaman meraklı, bazan da eğlenceli bir hava taşıyan hâdiselerin cazibesine kendilerini kaptırdılar, öyle anlar oldu ki müzakerelerin hakiki maksadı unutuldu; ikinci, hatta üçüncü plâna atıldı. Müzakereleri takip eden gazeteciler bile kendilerini bu havanın tesirlerinden kurtaramadılar. Meclis haberleri falanca şunu, filânca da bunu dedi şeklinde çıkıyor; efkârı umumiyenin dikkati daha ziyade nüktelere, hatipler arasındaki lâf kalabalığından ibaret münakaşalara çekiliyordu. Doğrusu 1957 senesinin Bütçe müzakereleri bu bakımdan büyük zenginlik gösteriyordu.

Daha ilk gün Ekrem Alican, kürsüden: "Evvelâ iktisadi kalkınma sonra hürriyet diyerek istibdat zihniyetinin uşaklığını yapanlar, büyük menfaat gruplarının, büyük suiistimal şebekelerinin bedbaht âletleri veya ortakları oldukları hakikatim gizli bırakmak imkânım hiç bir zaman bulamamışlardır." cümlesini sarfeder etmez kopan fırtına gerek Mecliste, gerek vatan sathında büyük akisler uyandırdı. Alicanın bu sözde a-

Bütçe müzakerelerinde D.P. safları

Hangi zihniyet hakim ?

SAYIN ANKARA SAVCISI, YANILIYORSUNUZ !

Saçlı ve saçsız Şinasi Nahit Berker

Metin Tokerden önce — *Metin Tokerden sonra*

Ulus gazetesinde neşredilen, mahkum ve mevkufların saçlarının kesilmesi hakkındaki tekzip yazınızı inanır mısınız, üzüntü içinde okuduk sayın savcı. Üzüldük; her türlü tahkik imkânına sahip bir makam, hakikatla zerre kadar alâkası olmayan şeyleri doğruymuş gibi halk efkârına bildiriyor diye.. Teessür içinde kaldık, Başın kanununun cevap ve tekzip hakkının suiistimalini önlemekle vazifelendirdiği savcı, bu hakkı ne şekilde kullanıyor diye..

Tekzip mektubunuzda diyorsunuz ki: "19.6.1956 tarihinde tevkif edilen Şinasi Nakit Berkerin de kezalik bir hakaret suçu mahkûma olan Metin Toker gibi cezaevine alınmasını müteakip, yani bundan 8 ay evvel saçları kestirilmiş ve Ceza ve Tevkif evleri nizamname ve talimatnamesi sarih hükümlerine tevfikan saçları uzadıkça bu kestirme ameliyesi tekrar edilmiştir.

Hayır, Sayın Ankara Savcısı, yanılıyorsunuz! Şinasi Nahit Berkerin saçları ne tevkif edildiği zaman kesilmiş, ne de bu ameliye sonradan tekrarlanmıştır. Ta ki Metin Toker cezaevine gelene kadar.. Şinasi Nahit Berkerin saçları Metin Tokerin saçları kesildikten sonra kestirilmiştir. Arzu ederseniz, bu satırların yanıbaşındaki resimlere bakabilirsiniz. Bunlardan birincisi, geçen Haziranda tevkif edilen Şinasi Nahit Berker, Temmuz başında Ankara Toplu Basın Mahkemesindeki duruşmasına, elleri kelepçeli olarak getirildiği sırada çekilmiştir. Eğer görmeye lüzum görürseniz, aynı resmi Ulus gazetesinin kolleksiyonlarında da bulmanız kabildir. Bu resimde göreceğiniz gibi Şinasi Nahitin saçları "Ceza ve Tevkif evleri nizamname ve talimatnamesi sarih hükümlerine tevfikan" kestirilmiş değildir. Diğer resim de Şinasi Nahit Berker, Ankara Toplu Basın Mahkemesinin huzurunda bulunduğu sırada çekilmiştir. Ama bu arada köprülerin, altından bir hayli su akmış, Afetin Toker cezaevine girmiştir. İşte bu sebebledir ki bu resimde Şinasi Nahitin başında saç görmeye i m k â n yoktur. "Kesme ameliyesi" Metin Tokerin saçlarıyla beraber onunkilere de tatbik edilmiştir. Bütün mesele şudur: Ulusun haberi doğrudur ve maalesef yalanlarna yazınızın hakikatlarla en ufak bir rabıtası mevcut değildir.

Sanıldığınız diğer bir nokta dar mahkum ve mevkufların ziyareti hakkındaki iddialarınızdır. Bir gazetede çıkan haberi yalanlarken, en ufak bir tahrik zahmetine katlanmamanın doğru olmıyacağını bizimle beraber siz de her halde teslim edersiniz. Aralarında milletvekilleri de bulunan bir çok ziyaretçi, ziyaret gün ve saatlarında geldikleri halde Afetin Tekerle görüşmek imkânını bulamamaktadırlar. Ziyaret günlerinde Metin Tokeri sadece üç kişinin görmesine müsaade edilmektedir. Diğer ziyaretçiler, kim olurlarsa olsunlar, geri çevrilmektedir. En ufak bir tahkik, tereddütlerinizi giderip sizi aydınlığa kavuşturacaktır. İsterseniz izmir milletvekili Cihad Babana da müracaat; ediniz. Cihat Baban geçen pazar - ziyaret günü - saat tam 14 de - Onuncu koğuşun ziyaret saâtları 14 ila 14.30 dur - Cezaevine gelmiş ve müsaade edilmediği için Metin Tokerle konuşamadan geri dönmüştür. Tereddütlerinizi izale hususunda Cihad Babanın size yardımcı olacağını tahmin ediyoruz, lütfen kendisine müracaat ediniz. Müracaat ediniz ki, cevap ve tekzip hakkının suistimalini önlemekle kanun vazıı tarafından vazifelendirilen makamınız., bir daha bu neviden yanılmalara düşmesin!.

lınacak hiç bir şey bulunmadığım, hatta sözlerini geri almaya razı olduğunu belirtmesi bile bazı D.P. lileri yatıştıramadı. D.P. grubunun büyük ekseriyeti bu cümlenin zabıtlardan silinmesini istiyordu. Hatta bir de takrir verildi. Fakat o gün Riyaset vazifesini ifa eden başkan vekillerinden İhsan Baç, Anayasa ve müesses teamül gereğince bu tekfiri oya koymadı. Bizzat Başbakan, Ekrem "Âlicanın bu sözünün zabıttan silinmesini istiyordu. Başbakan: "Geri almak kâfi değil, diyordu. Zabıtlardan da çıkarmalıyız. Zira matbuat yarın bunu alıp enine boyuna yazacak".

Ne yalan söylemeli, meşhur 6334 sayılı kanundan beri ilk defa olarak bazı gazetecilerin iftiharla, gururla göğüsleri şişti. Açıkça belliydi ki Başbakan hâlâ basından çekiniyordu. Basından çekinen bir Başbakan!. Demokrasinin istikbali için endişe edenlerin yüreklerine su serpen bir haldi bu. Ama ne var ki karşıda bu defa da Başbakandan korkan bir basın oldu mu, göğüslerin uzun müddet iftiharla kabarmış kalmasına imkân olmuyordu. Sanki topyekûn bir Pirus efsanesi yaşıyorduk.

İhsan Baç, bütün mülâhaza ve ısrarlara karşı Alicanın sözlerinin zabıttan silinmesi hakkındaki takriri oya koymadı ve artan gürültüleri dindirmeğe de muvaffak olamayınca celseyi tatil etti.

Bu hareketiyle İhsan Baçın Demokrasi tarihimizde oldukça ehemmiyetli bir yere ismini yazdırdığı muhakkak-

Bütçe müzakerelerinde Muhalefet sıraları
Vazifenizi yapabildiniz mi?

tır. Fakat âslına bakılırsa Başkan vekili vazifesinden başka bir şey de yapmış değildir. Sadece vazifesini yapan, ama gene de kahramanlık mertebesine erişenleri gördükçe insanın Demokrasiyi kahramanlar yaratan bir rejim olarak tarif edenlere katılmaması imkânsızdı.

Fakat hiçbir şey Hür. P. nin bu seneki müzakerelere mükemmel bir hazırlıkla giriştiği hakikatim gölgelendiremezdi. Hür. P. adına tenkitlerde bulunan hatipler, gerek meseleleri ele alış ve ortaya atış şekilleriyle, gerek ileri sürdürdükleri fikirlerin dayandıkları vakıaları ve hakikati arı izahta bu iyi hazırlığın semerelerini topladılar. Hür. P. 1957 Bütçe müzakerelerinden yüzünün akıyla çıkıyordu. Aynı şeyi C.H.P. için de söylemek belki mümkündü ama çok da zordu. Ne var ki, C.H.P. Genel Başkanı İnönü yüksek devlet adamı vasfının icâplarını bir defa daha ortaya koymuştu. En makul en muvazeneli ve en insaflı konuşmalar İnönü tarafından yapıldı. İnönünün konuşmaları Muvafık - Muhalif bütün milletvekilleri tarafından dikkâtle takip edildi.

C.M.P. ye gelince, hazırcevap lideri bu sene pek iyi bilinen ve alâkayla karşılanan nüktelerini savurmak için her zamankinden daha fazla fırsat buldu. Kısacası Muhalefet partileri müzakerelerden vazifesini yapmış insanların iç râhâtlığı ile duracaklardı. Fakat hakikat böyle miydi ? İşte bu belli değildi.

C.H.P

Beceriksizlik rekoru,

Bütçe müzakerelerinin bütün hâraretiyle devam ettiği bir sırada C.H.P İstanbul İl Başkanı Muhlis Sırmalının istifa ettiği duyuldu. Üstadın istila etmek gibi bir huyunun da olduğunu bilenler başlangıçta habere fazla ehemmiyet verimediler. Zira Muhlis Sırmalı bundan önce de tam üç defa istif a etmiş, ama gene de İstanbul İl Başkanlık vazifesinde kalmışta. Fakat bu sefer duruna hakikaten çok ciddiydi. Muhlis Sırmalı, İl başkanlığından bir daha avdet etmemek üzere ayrılıyordu..

İstanbul teşkilâtının yaşlı ve tâbirin tam manasıyla "İstanbul efendisi" başkanının bu hareketi C.H.P. nin bazı çevrelerinde "Şimdi bunun sırası mıydı ya?" diye karşılandı. Hakikaten İstanbul İl Başkanının istifa etmek için seçtiği gün pek münasebetsiz bir zamana tesadüf etmişti. B.M.M. nde Bütçe müzakerelerine devam ediliyordu. Genel Merkez üyelerinin Ankaradan ayrılıp İstanbuldaki derdi halletmeye koşmaları imkânsızdı. Hülâsa, İstanbul İl Başkanının, istifası becereksiz icraat zincirrinin son halkası olmuştu. Ama aslına, bakılırsa bütün olup bitenlerin kabahatini Muhlis Sırmalıya yüklemeye imkân yoktu. Kabahatin büyüğü 27 Ekim, 1956 günü Taksim gazinosunda toplanan il Kongresi delegelerindeydi. Muhlis Sırmalıyı İl başkanlığına bu delegelerin oyları getirmişti. Halbuki daha o zamandan, herşey gösteriyordu ki, C.H.P. İstanbu İl başkanlığı için enerjik, mücadeleci, köylere ve en ücra köşelere kadar giderek partililerle bizzat temas edebilecek, bir adam lâzımdır. C.H.P. İstanbul İl Kongresi başkanlığa böyle bir adam getirmediği için bugünkü akıbetin 1 No. lu sorumlusudur. Kongrenin bir başka sorumluluğu da iş başına bir arada çalışması imkânsız bir ekip. getirmesiydi. Daha o zamanlardan söylendi: Oğuz Oranla Muhlis Sırmalnın aynı arabayı çekmeleri aklın kolay alacağı bir şey değildir. Nitekim Öyle oldu; kâh şu tarafa, kâh bu tarafa çekilen arabanın bir adım olsun yürümesi bir türlü mümkün olmadı. C.H.P. li delegeler İl başkanlığına en uygun olanı değil, "en as fena" olanı getirmişlerdi. Eee, şimdi de bunun acısı çekiliyordu.

Hakikaten Kongrede aldığı oylara ve topladığı alkışlara rağmen Muhlis Sırmalı'nın teşkilât karşısındaki durumu, Kongreyi takip eden ilk gün dahi sağlam değildi. Bütün şikâyetler İl İdare Kurulunun ataleti, istenildiği gibi çalışmaması üzerinde toplanıyordu. Gerçi İl merkezine gelenler, oraya bir takım adamların girip çıktığını, haftanın muayyen günlerinde - her Salı - idare heyetinin' toplanıp müzakereler yaptığım görüyorlardı. Ama ne var ki ortada ne fol vardı, ne de yumurta.. Seçimlerde asıl yükü taşıyacak olan teşkilât, İl merkezinde neler olup bittiğinden haberdar bile değildi. İl merkezi de seçimlerin yaklaşmak üzere olduğundan haberdar değilmiş gibi gözüküyordu. İl Başkanı Muhlis Sırmalı ocak, bucak, hatta ilçe kongrelerine bile gitmiyordu. Fakat Sırmalı bunun kolayını bulmuştu. Emrindeki basın bürosu, gazetelere haber bültenleri gönderiyor ve Sırmalının hangi kongrelerde "bulunduğunu", hatta neler "Söylediğini" duyuruyordu. Çok geniş ve yaygın bulunan C.H.P. İstanbul teşkilâtı da yaslı başkanın hakikaten "cansiperane" çalıştığım zannediyordu.

Kongrenin arifesinde Muhlis; Sırmalının İl başkanlığının adamı olmadığım söyliyenler, meğer ne kadar haklıymışlar! İlhami Sancarın İstanbul İl başkanlığı devrini hatırlıyanlâr, Sancarın eşiğini aşındırıyorlar ve Parti Meclisindeki vazifesinden ayrı-

larak yeniden İstanbul teşkilatının başına geçmesini rica ediyorlardı. Fakat sıhhati ve işi bakımından; tekrar mücadele sahasına atılmaktan çekinen İlhami Sancar, ricacılara kendi--sini aratmıyacağını söylediği bir aday tavsiye ediyordu, Bu adayın adı Ekrem Özden'di. Ekrem özden, İlhamı Sancarın muvaffâk idare heyetinde çalışmış, hakikaten faal bir şahistı. Ama ufak bir kusuru vardı: Nabızlara göre şerbet vermesini bilmiyordu, bu yüzden çok kimseyi kılmıştı. Maalesef parti teşkilâtları hâlâ herkesi memnun eden, Şarklı mânada hatırşinas adamları el üstünde tutmaya mütemayil bulunuyorlardı. Esasen kongrede de bu sebeble "Sırmalının "İstanbul efendiliği" vasfı delegelerin gözlerini kamaştırmış ve İl başkanlığına bu "en az fena" aday getirilmişti. Sırmalıyı başkan yapanlar C.H.P. nin çok eski bir hastalığından da kendilerini koruyamamıştılar. İl başkanıyla birlikte çalışıp çalışamayacağını düşünmeden, bütün grupları memnun etmek, daha doğrusu kimseyi gayri memnun bırakmamak için "muhtelit" bir idare heyetini işbaşına getirmişlerdi. Bu heyetin aynı arabayı çekmesi imkânsızdı. Nitekim daha ilk toplantıda, vazife taksimi bahsinde ilk ciddi anlaşmazlık kendini göstermişti. İdare heyeti üçe bölünmüştü: Sırmalı ve arkadaşları, Ekrem Özden taraftarları ve uzun zamandan beri İl başkanlığını ele geçirmek arzusunu besleyen Fehmi Atanç ile ekibi.. Sırmalı, sekreter üyeliğe İsmail Ararı getirmeyi arzuluyordu. Muhalifleri ise Emel Gürlerin bu vazifede katmasını istiyorlardı. Neticede Emel Gürlerin yerine İsmail Arar getirilmişti. Muhlis Sırmalı aleyhtarlarının öfkesi Parti Meclisi üyelerinin müdahalesiyle ve bin güçlükle yatıştırılmıştı Ama bunu çalışma

Muhlis Sırmalı
Karamanın koyunu

Dış Politikada Birlik Olmazsa...

Feyyaz TOKAR

Bonn - Şubat...

Çok partili hayata geçişimizi takip eden günlerde, bilhassa 1950 den sonra, çok garip bir nazariye sanki Demokrasi rejiminin vazgeçilmez bir unsuruymuş gibi gerçekleştirilmek istendi: Dış politikada birlik. Üstelik bu düsturdan mahiyetleri meçhul bir takını faydalar beklenildi.

Bütün siyasî partilerin üzerinde ittifaka vardıkları bir dış politikanın mevcudiyeti, şüphesiz her iktidar için sevindirici ve mesut bir hâdisedir. Ama dış meseleleri tamamen ayrı zaviyelerden gören, değişik prensiplere sahip ve aralarında birleşme imkânı bulunmayan siyasî partilerin mevcudiyeti halinin bir memleketin dış politikasını muvaffakiyetsizliğe ve tesirsizliğe sürukliyeceğini iddia etmek en azından hakikatlara göz kapamak olur. Zira bugün Batı demokrasisine mensup birçok memlekette İktidarlarla Muhalefetlerin üzerinde anlaşmaya varamadıkları en mühim meseleler, dış politikaya dair olanlardır. Hal böyleyken, "Dış politikada beraberlik" feryatlarının yüksek tonunu garip ve lüzumsuz bulmaya imkân yoktur.

Bu bakımdan harp sonrasının demokrat Almanyasına bir göz atıp İktidarla Muhalefet arasındaki dış politika mevzuundaki büyük tezada işaret koymak, "Dış politikada beraberlik" sevdası içinde bulunan siyasi partilerimiz için faydalı olacaktır.

Federal Cumhuriyetin iktidar koltuğunda oturan Hristiyan Demokrat Partisi ile Ana Muhalefeti temsil eden Sosyal Demokratlar arasındaki en büyük prensip ayrılıkları dış politika meseleleri ile alâkalıdır. Adenauer iktidarının NATO'ya iltihakını, silâhlanma hususundaki kararlarını şiddetle protesto eden Ollenhauer partisi Almanyanın birleşmesi için derhal NATO'dan çekilmesi ve silâhlanmadan vazgeçmesi tezini savunmaktadır. Genel seçimlerin yaklaştığı şu günlerde bütün propaganda faaliyetlerini bu tez üzerine teksif eden Sosyalistlerin halk oyunun bir kısmını daha kazanmağa muvaffak oldukları görülmektedir.

Ana. muhalefet partisinin NATO'dan çekilmek esası üzerine giriştiği kampanyanın Almanya dahilinde ve Batı Dünyasında uyandırdığı tepkiler geniş çerçeveli olmaktadır. NATO'yu terkedecek Almanyanın Avrupa müdafaasında husule getireceği boşluk bu bölge memleketlerini derin derin düşünmeye sevkederken "herşeyden evvel Almanya silâhlanacaktır" tezinin şampiyonu Adenauer'i de sevgili memleketinin istikbali bakımından tedirgin etmektedir. Federal Cumhuriyet Şansölyesi, Batılıların endişeyle takip ettikleri sosyalist kampanyasını Demokratik bir lidere yakışan olgunluk içerisinde kabul etmekte ve propagandasını NATO'nun lüzum ve ehemmiyetine teksif ederek muhalefet tezini zayıflatmaya çalışmaktadır. Şansölyenin bu *güne* kadar Muhalefeti zararlı bir unsur olarak vasıflandırdığı ve iktidar hırsı ile sadece Almanyanın değil bütün Avrupanın emniyetini tehlikeye düşürecek bir teşekkül olarak aforoz etmeye çalıştığı işitilmemiştir.

Kuvvetli Demokrasiye sahip memleketlerin belli başlı siyasî partileri arasındaki dış politika ayrılıklarım rahatça çoğaltmak mümkündür. Amerikada Cumhuriyetçilerle Demokratlar arasında daimî tartışma mevzuu Rusya ve Doğu politikası değil midir?..

İngiltere, dış politikada iktidar-muhalefet meydan muharebesine henüz üç ay evvel şahit olmuştur. Süveyş çıkarmalarının yapıldığı günlerde İşçi partisinin gayretiyle Oxford ve Cambridge gibi maruf Üniversitelerin talebelerinin tertip ettikleri mitingler, Demokrasinin mânasını anlayabilmek için bizlere pratik bir ders olmalıdır.

Tarafalgar meydanını dolduran binlerce körpe dimağın "Eden çekilmelidir" cümlesini kulakları dolduran bir tempoyla haykırması Downing Street'in 10 numarasın da ikamet eden Başbakan'da iki tepki husule getirmiştir. Evvelâ Jamaika'ya kadar seyahat ve sonra da istifa.

Süveyş hâdisesinin biraz gerisine gidersek İngiliz Muhafazakâr iktidarıyla isçi muhalefetinin esaslı dış politika ayrılıklarından birisinin de Kıbrıs meselesi olduğunu görürüz.

Bu hadiseler, Demokrasilerde İktidarlar ve Muhalefetler arasındaki dış politikayla ilgili uçurumları gösteren, yüzlerce misalden sadece birkaçıdır.

Esasen Demokrasiyi bütün müesseseleriyle kurmuş memleketlerde partilerin mevcut görüş ayrılıklarının daha ziyade dış politika meselelerine inhisar edişini, iç politika meselelerinde muhalefet edecekleri fazla malzeme bulamayışlarında aramak mümkündür. Bu izah Türkiyede iktidarların, "bir de dış politikaya itiraz mı?" diye dert yanmasını haklı çıkarabilecek yegâne tutanaktır.

programı hakkındaki münakaşalar takip etmişti. İdare kurulunun genç ve yeni üyesi, Oğuz Oran hararetli bir çalışma programı hazırlamıştı. Tatarı mükemmeldi. Sırmalının şiddetli mukavemetine rağmen İdare Kurulu Oğuz Oranın programını kabul etmiş fakat program bir türlü yürütülememişti.

İdare Kurulu üyeleri teessür içindeydiler. Oğuz Oran, Emel Gürler, Tacettin Özgüder ve Harun Tuna işlerin böyle yürümiyeceğine inanıyorlardı. Muhalefete meyli gözle görülür hale gelen İstanbul halkına bu şekilde hizmet edilemezdi. Çıkar yol istifa idi. İstifanameler yasıldı ve lüzumu halinde verilmek üzere şimdilik ceplere konuldu. Fehmi Atanç, Ali Rıza Arı, Mümtaz Özarar ve Abdurranman Arslan ise sadece başkanın çekilmesini ve aynı İdare Kurulunun bu sefer de Fehmi Atançın başkanlığında çalışmalarına devam etmesini istiyorlardı.

İl İdare Kurulu çeşitli fikirlerin ortaya atıldığı bir münazara meydanı haline geldiği bir sırada Muhlis Sırmalının İdare Kurulundaki iki taraftan da küskünler safına geçtiler, önce Güzide Tanrıyar, birkaç saat sonra da İsmail Arar istifanamelerini Muhlis Sırmalıya gönderdiler. Kuruldaki iki arkadaşının ayrılması Sırmalı için, diğer grupların kati hakimiyeti demekti. Celebi mizaçlı İl başkanının iste buna tahammülü yoktu. Bu arada Taceddin Özgüder ve arkadaşlarının da istifanamelerim hazırladıkları ve Bütçe müzakereleri tamamlanır tamamlanmaz bunu açıklıyacakları haberi Muhlis Sırmalının kulağına geldi. Bu, idare heyetisin inhilâli demekti.. Başkan, muhaliflerine tekaddüm etmek istedi ve Bütçe müzakerelerinin sonunu beklemeden istifasını verdi. Hem de bu sefer, ya* lanlamamak üzere..

Sırmalı, "Bana oyun oynıyacaklardı, ben daha atik . davrandım" diyor, du. Başkatibi istif asını Abdurrahman Arslanınki takip etti. Geriye, İdare kurulundan henüz istifa etmemiş, yedi üye kalıyordu. Bunlardan dördü bir müteşebbis heyete gidilmesini istiyorlardı. Diğer üçü ise İdare Kurulunun yedeklerle takviyesi cihetine gidilerek Fehmi Atançın başkanlığında çalışmalara devam etmesini arzuluyorlardı.

C.H.P. İstanbul teşkilâtı şimdi iş başına bugünkü kurulda hiçbir vazife almamış şahıslardan teşekkül edecek bir heyetin gelmesini arzu etmektedir. Başkanlık için ise, İlhami Sancar bu vazifeyi kabule yanaşmadığı için, akla gelen ilk isim Ekrem Özdendir.

Bağdat Paktı

Sadece ümit

Eğer geçen hafta Anadolu Ajansı Başbakan Menderes ile Dış İşleri Bakan vekili Ethem Menderesin beyanatlarını ; yayınlamamış olsaydı, kimse dünyâya gözlerini büyük ümitlerle açan Bağdat Paktının bir yaşına daha girdiğinin farkına varamıyacaktı.

Başbakanın beyanatında, Orta Doğu ihtilâfının hallinde "Bağdat Paktının geniş nisbette dahli bulunduğu" ifade ediliyordu. Ama Muhalefet partilerinin kanaati Başbakanınkinden farklıydı. Muhalefet hatipleri, Dış İşleri Bakanlığı bütçesinin Mecliste müzakeresi sırasında "Bağdat Paktının elem verici bir hale geldiğini" ve Amerikanın Pakta katılmamasının bir "eksiklik" olduğunu ileri sürdüler. Fakat Paktın ne halde olduğunu anlamak için çok uzaklara gitmeye hiç lüzum yoktu. Başbakanın ve Dış İşleri Bakan vekilinin Meclisteki sözleri, "zekâ ışığı altında" okumasını bilenler için kâfi derecede aydınlatıcıydı. Meselâ Ethem Menderes, Bağdat Paktı Konseyinin "pek. yakında bütün azalarının iştirakiyle tekrar toplanacağım kuvvetle ümit ediyoruz" diyordu. Evet 1957 Şubatında Türkiye, Bağdat Paktı üyesi İngilterenin Paktın normal toplantılarında müslüman üyelerin yanı başında yer almasını sadece ümit edebiliyordu. Halbuki İngilteresiz bir Bağdat Paktı acaba ne ifade edebilirdi? İngiltere niçin Bağdat Paktının normal toplantılarına katılmıyordu.? Bu suallerin cevabım herkes biliyordu. İngilteresiz bir Bağdat Paktının kıymetini rakkamla ifade etmek icap etseydi "sıfır"dan daha münasip bir rakkam bulmaya imkan yoktu. İngiltere Paktın toplantılarına katılamıyordu. Zira Paktın yegâne Arap üyesi Irak, hükümet reisinin iktidardan düşmesini arzu etmiyordu. Bağdat Paktında İngiltereden açılan boşluk

Ethem Menderes
NATO unutuldu mu?

ancak Amerikanın Pakta iltlhakıyla doldurulabilirdi. Talihsiz Mısır Seferine kadar, "Sam Amca" yı dost olduğu kadar, aynı zamanda da amansız bir rakip olarak gören İngiltere, Amerikanın Pakta katılmasına pek istekli değildi. Mısır Seferinden sonra aynı İngiltere, Amerikayı Pakta girmesi için zorlamaya başladı. Bağdat Paktının müslüman üyeleri de bu hususta ısrar «diyorlardı. Hattâ Pakistan Parlamentosunda Muhalefet, İngilterenin Pakt'tan atılmasını ve yerine Amerikanın alınmasını istedi. İngilterenin maksadı açıktı: Amerikayı Bağdat Paktı içine alarak "Sam Amca"nın gölgesinde Orta Doğudaki eski nüfuzundan geriye ne kaldıysa onu idame ettirmek. Fakat Amerikanın başka kanaatta olduğu aşikârdı. Amerika Arap âlemini bölmek değil, bilâkis birleştirmek istiyordu. Bağdat Paktı Arap âlemini ikiye, hatta üçe bölmüştü. tam manasıyla Batı taraftan Lübnan bile Pakta girmeyi reddediyordu. Washington'daki "dostane karşılama" ya rağmen Suud için Bağdat Paktı "hiç bir faydası olmayan, bilâkis Arap memleketlerini birbirine düşman eden" bir teşebbüstü. Arap memleketlerinin iltifat etmediği - Irak hariç - Paktın içinde değil de dışında bulunmak, Amerikanla menfaatlarına daha uygun geliyordu. Esasen Eisenhower doktrininin doğmasının bir sebebi de buydu. Eğer Eisenhower ve Dulles da, tıpkı Başbakan Menderes gibi, Bağdat Paktının bu bölgeyi sükûn ve istikrara kavuşturacağına inansalardı, Amerika Pakta adaylığım koymakta tereddüt dahi etmiyecekti. Ortaya atılan Orta Doğu doktrini de Bağdat Paktı sanki mevcut değilmiş gibi bir dil kullanmıyacaktı. Kimse Başbakan Menderesin tabiriyle, "Bağdat Paktına muvazi bir siyaset" takibini aklına getirmiyecekti.

Bağdat Paktına Amerikanın katılmaması, İngilterenin de toplantılara katılamaması hakikaten "elem verici" iki vakıaydı. İşte "zekâ ışığı altında" okumasını bilenlerin iki beyanatın cidden parlak bir yığın cümleleri arasından çıkardıkları mana bu iki "elem verici" vakıaydı.

Yuvarlak lâfların arkasına gizlenen bu hakikati görenleri "ruhi sapıklıkla suçlandırmak, bu ağır lâfa lâyık görülenlerin içine ihtimal, bir "öksüzlük" çöktürecektir. Ama vakıalar hiç Ur suretle değiştirilemez. Zira şimdiye kadar mızrağın çuvala sığdırıldığını gören çıkmamıştır.

Halbuki aynı sıralarda NATO'nun kuruluşunun 5 inci yıldönümü kutlanıyordu. Başbakanın Bağdat Paktından esirgemediği iltifatlardan NATO'yu da mahrum bırakmamasını gönül ne kadar isterdi. Zira Türkiyenin menfaati Bağdat Paktından çek NATO'ya ve Avrupa camiasına bağlı bulunmaktadır. Bu hakikati görmemezlikten gelmek, elbette sevinç yerine üzüntü yaratacaktır.

Dâvalar

Perşembenin gelişi

Geçen haftanın ortasında, Perşembe günü öğleden sonra Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesinin mübaşiri koridora çıktı ve adet yerini bulsun diye seslendi: "Başbakan Adnan Menderes, Başbakan Adnan Menderes!".. Mübaşirin Adnan Menderes isminden sonra -daha yüksek sesle- tekrarladığı isimler ise Nihad Erim ve Safa Kılıçlıoğlu oldu. Ankara Ağır Ceza Mahkemesi ve Adnan Menderes!.. Doğrusu bu ikisi arasında bir münasebet kurmak çok zordu. Fakat o gün kocaman salonu ve koridorları dolduran yüzlerce Ankaralı bu isimlerin haykırılması karşısında en ufak bir hayret göstermediler. Zira herkes Cumhuriyet devrinin en çok gazeteci dâva eden Başbakanı Adnan Menderesin, savcılığın Metin Toker aleyhinde bir dâva açması için muvafakatını bildirdiğini biliyordu. Aynı mevzu hakkında muvafakatları istihsal edilmiş iki mağdur daha vardı: Çifte ideal arkadaşları Erim ve Kılıçlıoğlu.. Geniş Ağır Ceza Mahkemesi salonunu ve Adliye koridorunu dolduranlar, o gün Ankara Toplu Basın Mahkemesinin bu dâvaya bakacağım da biliyorlardı. Duruşmanın alâka çekici safhalar arzetmeşi muhtemeldi. Bu sebeble dinleyici sayısı çok büyük olmuştu. Duruşma saatından çok daha önce, basın dâvalarının görüldüğü üçüncü Asliye Ceza Mahkemesi salonunun önündeki koridor, yüzlerce dinleyici tarafından doldurulmuş bulunuyordu.

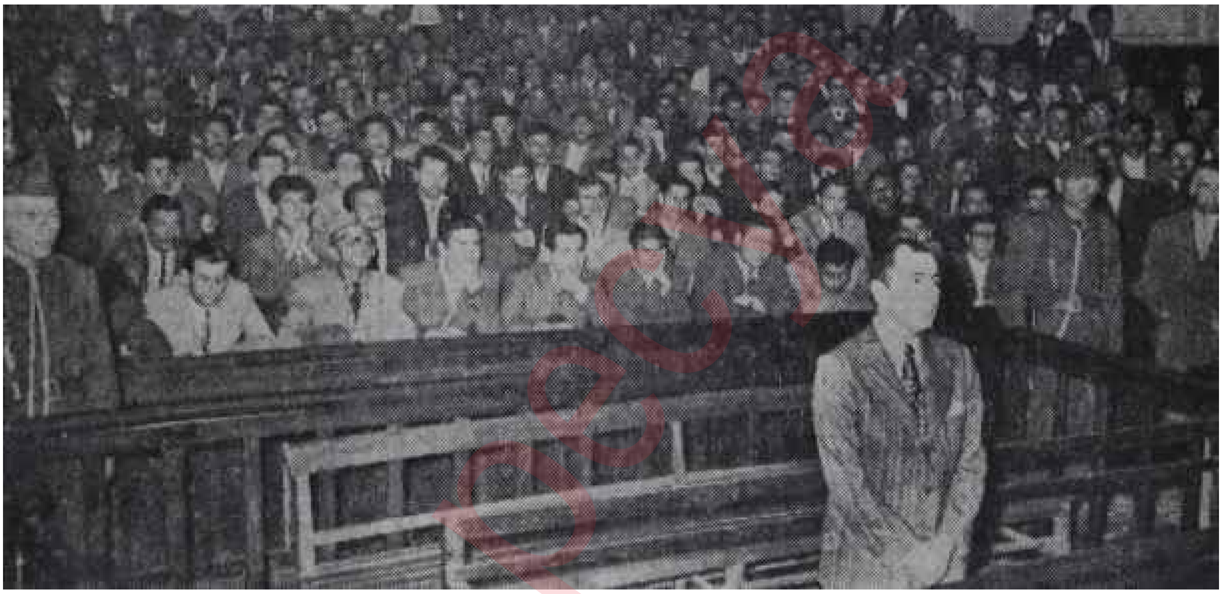
Dâvaya karşı gösterilen büyük alâka karşısında duruşmanın bu küçük salon yerine Birinci Ağır Cezanın geniş salonunda yapılmasına karar verildi. Fakat buna rağmen dinleyici sayısı, Ankara Adliye binasının en büyük salonunu ayakta duracak yer kalmıyacak kadar doldurduktan başka koridorlara taşacak derecede yüksekti.

Mübaşir Başbakan Adnan Menderes, Nihad Erim ve Safa Kılıçlıoğlu isimlerini koridorda haykırdığı sırada mahkeme salonuna iki jandarmanın refakatinde getirilen Metin Toker etrafı parmaklıkla çevrili sanık mevkiine geçmiş ve müdafaa avukatları Prof. Turhan Feyzioğiu ile Doçent Muammer Aksoy yerlerini almış bulunuyorlardı. Müdahillere ayrılan yerde ise şöhretli Anayasa hukuku profesörü Bülent Nuri Esen nazarı dikkati çekiyordu. Bülent Nuri Esen, Adnan Menderes, Nihad Erim ve Safa Kılıçlıoğlunun avukatıydı. Dâvaya bakacak olan Toplu Basın Mahkemesi şu şekilde teşekkül etmişti: Başkan Adil Güneşoğlu, üyeler Emin Gebizlioğiu ve Ahmet Apaydın.. İddia makamı savcı yardımcısı Sami Coşarcan tarafından işgal ediliyordu.

Celse açılır açılmaz Metin Tokerin müdafaa avukatları Prof. Turhan Feyzioğlu ve Doçent Muammer Aksoy vekâletnamelerini mahkemeye tevdi ettiler. Sonra iddianame ve Adnan Menderes, Erim ve Kılıçoğlunun muvafakatnameleri okundu. Savcı iddianamesinde 140 sayılı AKİS mecmuasında neşredilen "Kıbrıs, Türk tezi" ve "D.P., Kopan kıyamet" başlıklı iki yazıyla Adnan Menderes, Erim ve Kılıçlıoğlunun şeref ve itibarlarının kırıldığım, küçük düşürüldüklerini iddia ediyor ve 6334 sayılı kanunun 6732 sayılı kanunla değiştirilen 1 inci maddesinin tatbikini İstiyordu. Bundan başka Metin Tokerin mecmuanın üstünde sahibi olarak görülmediği halde AKİS'in sahibi bulunduğunu iddia ederek adı geçen kanunun 5 inci maddesinin de tatbikini talep ediyordu. İddianamenin okunmasını müteakip suca mevzu teşkil ettiği iddia edilen yazılar da okundu. ,'

Toplu Basın Mahkemesinin başkanı Metin Tokerin isticvabına geçeceği sırada Müdafaa avukatı Prof. Feyzioğlunun ayağa kalkarak söz istediği görüldü. Prof. Feyzioğiu usule ait bir meselenin halledilmesi gerektiğini ileri sürüyordu. Bu mesele halledilmeden önce Metin Tokerin isticvabına geçilmesi doğru olmıyacaktı. Müdafaa avukatı savcının iddianamesinin Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 193 Üncü maddesine uygun olmadığını, noksan bulunduğunu söyledi ve şunları ilâve etti: "İddia makamı iddianamesinde suçun neden ibaret olduğunu izah etmekle mükelleftir. Bir kaç yazının başlığının sayılması ve 6334 sayılı kanuna bir atıf yapılması asla kafi değildir. Bahis konusu yazıların hangi suretle, hangi cümle ve ibareleriyle Adnan Menderesi sıfatı itibarıyla küçük düşürdüğünü ve Erim ile Kılıçlıoğlunun şeref ve itibarını hangi şekilde zedelediğini iddianame açık bir şekilde göstermeliydi. Suçun manevî unsurlarım belirtmeğe mecbur olan iddia makamı, iddianamesinde kasıt unsuruna yer vermemiştir".

Prof. Turhan Feyzioğlu sözlerinin bu kısmına geldiği zaman Başkan Adil Güneşoğlunun avukatın sözünü kestiği görüldü. Başkan, Metih Toker hakkında sadece Nihad Erim

Metin Toker Toplu Basın Mahkemesi önünde

Okuyucularının yerim, dinleyiciler aldı

Müdafaa avukatları: T. Feyzioğlu ve M. Aksoy
"İddianame usulsüz ve noksandır"

hakkında yazdığı yazıdan dolayı dâva açıldığını söyledi. Turhan Feyzioğlunun Metin Tokere sahiplik sıfatı izafesi suretiyle her üç mağdur için de dava açılmış olduğunu hatırlatması Üzerine duruşmaya devanı edildi. Prof. Feyzioğlu Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa uygun olmayan, usulsüz bir iddianame karşısında müdafaa imkânlarının ihlâl edilmiş bulunacağını belirterek konuşmasını bitirdi. Diğer müdafaa avukatı Doçent Muammer Aksoy da arkadaşının fikirlerine tamamen iştirak ettiğini söyliyerek modern ceza hukukunun iddia prensibi üzerine müesses bulunduğunu izah etti ve bu sebeble noksan ve usule aykırı bulunduğunda şüphe etmediği iddianamenin savcıya iade edilerek tamamlatılmasını talep etti. Savcı, iddianamesinin Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 198 üncü maddesine uygun olduğunu İleri sürdü: Suç neşren hakaretti. Suç unsurları, zikredilen yazıların münderecatında mevcuttu. Fiile uygun kanun maddesi iddianamede zikredilmişti. Sübut delili, yazıların neşredildiği 140 sayılı AKİS mecmuası, dosyada mevcuttu. Metin Tokerin mecmuanın hakiki sahibi olduğuna dair delillere gelince, bunlar sırası geldiği zaman mahkemeye ibraz edilecekti. Esasen aynı mevzu, Metin Toker aleyhine açılmış diğer birçok dâvanın dosyasında da yer almış bulunuyordu. Bu dâvaların duruşması sırasında deliller mahkemeye arzedilecekti. Kasıt unsurunun tesbitine gelince, bu savcıya değil mahkemenin . takdirine kalmış bir işti.

Muammer Aksoy savcının iddialarını kısa fakat hukukî bir şekilde cevaplandırdı: "Hakaret suçlarının maddi unsuru kullanılan elfaz ve bunların mânalarıdır. İddianamede bunlar belirtilmemiştir. Savcının noktai nazarı mesnetsiz, iddianamesi noksandır. Manevî unsur ise kasıttır. Kastın belirtilmesi ve varlığı veya yokluğu hakkında karar vermek başka şeylerdir. Savcının vazifesi, iddianamesinde kasti belirtmektir. Bu hususta karar vermek elbette mahkemenin hakkıdır. Eğer bu belirtilmezse, suçun unsurlarından biri noksan olur. Hele Metin Tokerin mecmuanın hakikî sahibi bulunduğu iddiası münasebetiyle diğer dâva dosyalarına, bazı makalelerde olduğu gibi filânca Kitaba bakınız misillu atıflar yapılmasını, itiraf edeyim ki ilk defa duyuyorum. Metin Tokerin mecmuanın hakikî sahibi olduğunu iddia eden savcı, iddiasının delillerini iddianamesinde belirtmek mecburiyetindedir. Bu yapılmadığı içindir ki iddianame noksan kalmıştır".

"Siyasî hesaplaşma"

Müdafaa avukatlarının usul hak'kındaki mütalâalarım serdetmelerinden sonra Metin Tokerin isticvabına geçildi. Kendisine iddianame hakkında diyecekleri sorulan Metin Toker şunları söyledi:

"İddianameyi iki kısımda mütalaa etmek kabildir: 1) Sahiplik iddiası; 2) Nihad Erim hakkındaki yazı.. Sahiplik iddiasına cevabım şudur:

Muhterem savcı, Temmuzdan beri AKİS aleyhine açtığı her dâvanın hazırlık tahkikatında beni de çağırıp ifademi almak âdetindedir. Ben AKİS'i 1956 Haziranında sattım. Bu husus resmî makamlara intikal eden muamelelerle de sabittir, bunu her defasında anlattıysam da, muhterem savcı beni çağırmak ve ifademi almak âdetinden vazgeçmedi. Halbuki savcının beni AKİS'i sattığım halde sahiplik iddia ettiğim veya AKİS adında bir mecmua çıkardığım takdirde takibata maruz bırakması lâzım geleceğine inanıyorum. Zira kanunlar kimin ve ne şartlarla bir gazetenin sahibi sayılacağını gayet açık olarak göstermektedir. Ben kanunlar karşısında AKİS'in sahipliğim iddia edecek durumda değilim. Sahiplik iddia etseydim o zaman suç işlemiş bulunurdum ve o zaman muhterem savcı benim yakama sarılmakta haklı olurdu. Hâlen böyle bir vaziyet yoktur; iddianame tamamiyle mesnetsizdir. Nihad Erim hakkındaki yazıya gelince, iddianame bana tebliğ edildikten sonra, mevzuu bahis yazıları tekrar tekrar okudum; muhterem heyetini lütfedip aynı yazıları burada bir defa daha- okuttular. Yazılarda Nihad Erimi küçültücü bir tek cümle olsun, göremedim. Eğer maksat siyasi bir hesaplaşmaysa, savcının iddianamesine diyecek yoktur. İddianame mükemmeldir. Ama bu takdirde de bu neviden hesaplaşmaların yeri muhterem Türk adliyesi olmamak lâzım gelir. Yok eğer, huzurunuzda kanunlara karşı gelmekten dolayı bulunuyorsam kendimi müdafaa edebilmem için suçumun ne olduğunu bilmek benim hakkımdır. İddianamede hangi kelime veya cümlenin suç teşkil ettiği belirtilmelidir".

Toplu Basın Mahkemesi başkanı Metin Tokere mevzuubâhis yazılarda suç görüp görmediğini sordu. Metin

Diğergâmlık

Üstad Orhan Seyfi, geçen hafta Zafer'deki köşesinde kaleminin bütün cerbezesini ortaya koyarak Abdülkadir Karahanı müdafaa etti. Şu derste İnönüye hakaret ettiği iddiasıyla hakkında tahkikat açılan Doçent Abdülkadir Karahanı.. Herkes Üstadın Doçenti müdafaada gösterdiği gayrete ve diğergamlığa şaşıp kaldı.

Ertesi gün İstanbul gazetelerinde Doçent Karahanın bir beyanatı çıktı ve herkesin ayağı]! suya erdi: Hakkında tahkikat açılan doçent, İnönüye karşı hayranlık derecesine varan bir hürmet beslermiş ve derste söylediği hakaretâmiz sözler kendisine ait değilmiş. Doçent meğer derste talebelerine Orhan Seyfinin bir yazısını nakletmiş!

Desenize, Üstadın telâşında haklı bir sebeb varmış!

Toker cevaben: "Ben suç görmüyorum. Savcı da görmüyor olmalı ki hangi cümlenin suç olduğunu söylemiyor" dedi. Tokerin cevabı salonda gülüşmelere yol açtı. Başkan sükûneti temin etti ve duruşmayı 18 Nisan Perşembe gününe talik ederek celseyi kapadı.

Diğer dâva

"D u dâvadan önce Ankara Toplu Basın mahkemesi bir başka AKİS dâvasına daha baktı. Bu dâva Devlet Bakam Celâl Yardımcının muvafakatıyla açılmıştı. Duruşmaya başlandığında sanık mevkiinde Metin Toker, Müdafaa avukatına ayrılan mahalde de Sahir Kurutluoğlu oturuyordu. İddianame okundu. Suça mevzu teşkil eden yazılar Metin Toker tarafından yazılmamıştı. Ancak mecmuanın üzerinde böyle bir kayıt olmamakla beraber savcı, iddianamesinde Metin Tokerin mecmuanın sahibi olduğunu ileri sürüyor ve Celâl yardımcıyı küçük düşürme suçundan dolayı mecmuanın sahibi sıfatıyla tecziyesini istiyordu. Metin Toker, mecmuayı 1956 Haziranında sattığını ve mecmuadaki vazifesinin sadece neşriyat müşavirliği olduğunu ve söyleyecek başka sözü bulunmadığını söyledi. Sahir Kurutluoglu, dâva ikamesinde esas olan iddianamenin usul hukuka bakımından noksan olduğunu belirterek dedi ki: "Metin Toker, mecmuanın karakterinde satıştan sonra bir tebeddülat bulunmadığı öne sürülerek zan altında bulunduruluyor. Mevcut matbuat sisteminde iki sahibin bir arada görünmesine ve bulunmasına imkân yoktur, İddia makamı, Metin Tokerin mecmuanın kapağında Neşriyat müşaviri sıfatıyla isminin yazılı bulunmasını sahipliğin delili olarak ele almıştır. Mecmuanın kapağında yazılı olan tek isim Metin Tokerinki değildir. Kapakta daha birçok isim yazılıdır. Bunların hepsinin AKİS'in sahibi olduğu mu iddia edilecektir? Buna imkân yoktur. Ayrıca bir mevkutenin sahipliğini tâyin eden mevzuat sadece Basın kanunundan ibaret te değildir. Meselâ Gelir Vergisi kanunu zaviyesinden de Metin Toker icra ile karşı karşıya değildir. Muhterem hâkimler, Türk milleti namına icrai adalet ediyorsunuz. Huzurunuzda zanlı sıfatıyla bulunmak asla şerefsizlik değildir. Ancak delilleri ve hukukî sebebleri izah edilmeyen dâvalar dolayısıyla karşınıza suçlu sıfatıyla çıkarılmak, kabul buyurursunuz ki, hoş bir şey değildir. Bu sebeble savcının iddianamesini usule uygun bir şekilde hazırlıyacak ve delillerim tamamlıyarak bizi huzurunuza sevketmesini istemekte kendimizi haklı buluyoruz".

İddia makamında bulunan savcı yardımcısı, müdafaa avukatının taleplerine hiç bir cevap vermedi ve duruşma 18 Nisan gününe bırakıldı.

Gazeteler

15'ten 25'e

AKİS'i gazete satıcılarına, tıpkı eskiden olduğu gibi 60 kuruş ödeyerek alan okuyucular, bundan sonra okumak itiyadında oldukları günlük gazeteleri eski fiatları üzerinden satın alamıyacaklar. Kira Şubat ortalarında İstanbulda toplanan gazete sahipleri, gazete fiatlarının 15 kuruştan 25'e yükseltilmesi hakkındaki bir protokola imza koymuş bulunuyorlar. Karar Mart başında yahut 15 Martta yürürlüğe konulacaktır. Okuyuculara şimdi iki şıktan birim tercih etmek hakla kalmaktadır: Ya gazete için 10 kuruş fazla ödemek, yahut gazete okumaktan vaz geçmek..

İkinci yanı terim edeceklerin dil bulunacağı muhakkaktır ama, gazete okumak itiyadında olanların fiat farkını çaresiz sineye çekmeleri akla yakın en kuvvetli ihtimaldir.

Babıâlinin "tecrübeli kurtlarını mesleğe yeni giren gazetecilere tekrarlamaktan zevk duydukları bir söz vardır: "Gazetenin fiatı, eb'ad ve başlığı ile oynamak, çok zaman iyi netice vermez". Bu sözün Batı ga

Ne Münasebet ?

İstanbulun büyük gazetelerinde çalışan gece sekretarleel geçen hafta hayretler içinde kaldılar. Nasıl kalmaz - lardı ki?. U.P. ajansının haber bülteninde, hiç âdet olmadığı halde, bir Fransız fıkrasına yer verilmişti. Fıkra şuydu:

"Bir gün kral en güzel elbiselerini giyerek gezmeye çıkacaktı. Hemen Muneccimbaşını çağırarak sordu:

— Bugün hava nasıl? Yağmur yağacak mı?

Müneccimbaşı:

I— Hayır Majeste, dedi, yağmur yağmıyacak, hava güzeli

Kral Müneccimbaşıya inandı ve en güzel elbiseleriyle gezmeye çıktı. Biraz sonra eşeği ile beraber yürüyen bir köylüye rastladı. Köylü Kralı görür görmez:

— Aman Kral Hazretleri, dedi, havanın arkası kötü, yağmur yağacak ve ıslanacaksınız. Hemen saraya dönseniz iyi olur.

Kral şaşırdı:

— Nasıl olar? ben Müneccimbaşıyla biraz evvel konuştum. Yağmur yağacağını sen nereden çıkaranı? *

Köylü:

— Basit sultanım, diye cevap verdi. Yağmur yağacağı zaman eşeğimin kulakları düşer, oradan anlarım.

Kral güldü ve yoluna' devam etti. Filhakika biraz sonra müthiş bir sağnak başlamış ve Kralın eh güzel elbiselerini berbat etmişti. Bunun üzerine Kral çok kızdı ve sarayına döner dönmez Muneccimbaşını azledin yerme -köylüyü değil de- eşeğini geçirdi.

İşte o gün bu gün krallar eşekleri kullanmakta devam ediyorlar".

Fıkra bu kadardı ve gece sekreterleri hayretlerinde haklıydılar. Zira bugüne kadar be derece müroasebetaiz, "düğün değil, bayram değil, eniştem beni neden öptü?" hesabı bir fıkrayı havadis bültenlerinde görmeye alışmamışlar*.

"SÜKUT ALTINDIR"

zeteciliginde ehemmiyetle göz önünde tutulan bir temel kaide olduğunda şüphe yoktur. AKİS'in kurmay heyeti de henüz aksi ispat edilmediği için, bu kaideye kıymet vermektedir. Bu sebebledir ki ilk sayısından bu yana AKİS'in ne şeklinde, ne de fiatında bir değişiklik katiyen düşünülmemiş ve bunca "ayarlama" arasında tek ayarlanmayan şey olarak ortada sadece AKİS'in fiatı kalmıştır.

Fakat Türkiyedeki gazete sahiplerinin bu kaideye fazla kulak asmadıkları da herkes tarafından bilinen bir vakıadır. Esasen aksi halde gazetelerimizin sık sık başvurdukları meşhur hamleleri ve son fiat artışını izah etmek çok güç olur. Diğer bir zorluk da gazete okuyucuları için varittir. Yakın zamana kadar 8 sayfa çıkan ve sık sık dört renkli ilâveler veren gazetesine, 6 tayfaya indiği halde 15 yerine 25 kuruş ödemek elbette okuyucuya kolay gelmiyecektir. Okuyucunun bu fiat yükselişine bir sebeb, bir izah tarzı bulmaya çalışacağı muhakkaktır; kendi kendine gazete fiatlarının niçin arttırıldığını sorması gayet tabiidir, ihtimal, bu okuyucular arasında gazete sahiplerini haklı bulanlar da olacaktır.. Her gün gazetelerde hayat pahalılığını, kasapların yüksek narh istediklerini, fiatların elverişli görülmemesi yüzünden piyasada yumurta bile bulunmadığını okuyanların, gazetelerin de % 66 nisbetinde bir ayarlama yapmalarını haklı bulmaları mümkündür.

Bugün 15 kuruş
Yarın 25!..

Ama işin iç yüzü böyle değildir. Çok satılan, çok aranan gazetelerin müteşebbislerine büyük kârlar bıraktığı herkes tarafından bilinen bir sırdır. Buna mukabil memlekette artan fiatlara ayak uyduran kâğıdın. Çinkonun, mürekkebin ve nihayet işçi ücretlerinin günden güne yükseldiği de bir vakıadır. Ama herşeye rağmen yüksek tirajlı gazeteler gene de ziyan değil, belki eskisine nazaran daha az kâr etmektedirler. Gazetelerin fiatlarının arttırılması teklifi, daha ziyade gelirlerinin büyük bir kısmını satıştan değil de resmî ilânlardan temin eden gazetelerin sahipleri tarafından gelmiştir. Fakat yüksek tirajlı gazetelerin sahipleri, daha fazla kâr elde etmekten ziyade mesleki tesânüt yüzünden fiatların arttırılmasını arzu eden gazete sahiplerinin yanında *yer* almağa mecbur kalmışlardır. Nitekim Gazete Sahipleri Sendikasının zam yapılmasının kararlaştırıldığı toplantısında, Cumhuriyetin sahiplerinden Doğan Nadi, gazetesinin ne kâr getirdiği bilânçosuyla ortada dururken pahalılığı öne sürerek fiat arttırma yoluna gitmenin ne derece doğru bir., - hareket olduğunu belirtti. Hürriyetin sahipleri de aşağı yukarı Doğan Nadinin fikirleriyle iştirak halindeydiler. Fakat zam teklifinin şampiyonları olan Selim Ragıp Emeç ile Ahmet Emin Yalman fiatların 25 kuruşa çıkarılması hususu üstünde ısrarla duruyorlardı, neticede meslek tesanüdü, bütün endişeleri sildi süpürdü. Çok satan gazetelerin sahipleri, esasen az sattıkları için az kazanan meslekdaşlarıyla "mânasız" bir rekabete girmeyi kendilerine yediremediler ve protokola imzayı bastılar. Yalnız bir tek İstanbul gazetesi Tan - protokolü imzalamadı ve fiatını eskisi gibi 15 kuruşta tutmakta azimli olduğunu bildirdi. Kim bilir, Babıâlinin tecrübeli adamı Halil Lütfi, "bir gazetenin fiatı, eb'adı ve başlığı ile oynanmıyacağını" belki de kulaklarına küpe etmişti.

Ankara gazeteleri

İstanbuldaki toplantıda, Ankaranın sadece iki gazetesi -Ulus ve Zafer- temsil ediliyordu. Ulus'un temsilcisi bizzat Kasım Gülekti. Kasım Güle k, fiat artışına karşı cephe almadığı gibi, taraftarlığını da yapmadı.. Ulus'un imtiyaz sahibi her şeyden önce Ankaradaki durum hakkında sarih bir fikre sahip olmak arzusundaydı. Bu sebeble Protokolün altına atılan imzaların arasında Kasım gülek imzası mevcut değildi. Ama Gülek zam kararma uymıyacağım da belirtmiş değildi. Zafer'de fiatı eskisi gibi 15 kuruş olarak muhafaza etme temayülü hissediliyordu. Fakat Kasım Güleki düşündüren Zaferin tutumu değildi. Ankarada Hür.P. mensupları Cihad Babanın idaresinde yeni bir gazete - Yeni Gün- çıkarmak üzereydiler. Bu gazetenin her şeyi gibi fiatı da şimdilik bir esrar perdesinin arkasındaydı. Muhalefet yapacak olan bu gazete, belki de Ulus için ciddi bir rakip olacaktı. Bu sebeble arada bir de fiat handikapının bulunması Ulus'un imtiyaz sahibinin işine gelemezdi. Zafer'in 15 kuruşta kalması veya 25'e yükselmesi Ulus için hiç, ama hiç bir ehemmiyet taşımıyordu. Fakat Yeni Gün için aynı şeyi söylemeye şimdilik imkân yoktu, işte bu haftanın başında Ulus gazetesini en çok düşündüren problem buydu. Yani Gün'ün rekabetinden endişe edildiği takdirde Ulus 15 kuruşta kalacak; aksi halde Kasım Gülek, İstanbula gidip fiatların 25 kuruşa yükseltilmesi hakkındaki protokola imzasını koyacaktı.

MUVAFIK **MUHALİF**

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Orta Doğu

Bir ipte iki cambaz

Mısır, Suriye, Ürdün ve Suudî A.-rabistan liderleri bu haftanın başında Kahirede toplandılar. Bu toplantıda Suud, düne kadar dostu olan diğer Arap şeflerine Eisenhovver plânını izah edecektir. Mısır ve Suriye bir aydan beri bugünü beklemekteydiler. Suud dünkü dostlarına karşı nasıl davranacaktı? Amerikada Eisenhower plânının medhiyesini yapmıştı. Hatta Amerikada düne kadar can düşmanı olan Hâşimi prensi Abdülilâha karşı bile, ailevi kinleri unutarak dostça davranmıştı. Fakat buna rağmen Suudî Arabistanın Mısıra karşı cephe aldığı iddia edilemezdi. Suud, Amerikaya hareket etmezden önce Nasırla görüşmüş ve onun teklifi üzerine İngilizlerin koğulmasıyla tamtakır kalan Ürdün hazinesini doldurmayı kabul etmişti. Amerikadan döner dönmez de işte gene Nasırla görüşüyordu. Melik Hasretleri Fas ziyareti esnasında "Arap âlemini ikiye bölen Bağdat Paktı" aleyhindeki sert hücumlardan yeni bir numune vermekten de geri kalmamıştı. Suudun Bağdat Paktına katılmayı ne olursa olsun düşünmediği muhakkaktı. Bu hal, Suriyeli ve Mısırlı kardeşlerin endişeyle yanan kalplerine' su serpiyordu. Bundan başka Suudun Eisenhower'e Nasırı Amerikaya davet ederek bu meseleleri asıl onunla konuşmasını tavsiye ettiği şayiaları ortalıkta dolaşıyordu. Kral Suud, Nâsırın rızasını elde etmeden Arap memleketlerini Eisenhower doktrini altında birleştirmenin hemen hemen imkânsız olduğunu çok iyi biliyordu. Kahireli diktatörün sadece Mısırda değil, bütün Arap memleketlerinde hararetli taraftarları vardı. Irak ordusunun genç subayları kadar, Suud ordusu mensupları da Nasırın gönüllüleri arasında bulunuyorlardı. Bu subaylar kendi hükümetlerinden çok Nasırın gözlerinin içine bakıyorlardı. Mısırlı diktatör her şeye rağmen Arap âleminin en kuvvetli adamıydı ve Eisenhower doktrinine karşı duyduğu şüpheleri halâ muhafaza ediyordu. Nasır, Eisenhower doktrini hakkındaki düşüncelerine iştirak etmediğini söylediği zaman, Kral Suud ne yapabilirdi? Suud, Mısır cephesinden ayrılıp Bağdat Paktı memleketlerine yaklaşsa bile ne değişirdi? Mısır ve Suriye Ruslarla flörte ve diğer Arap memleketlerinde huzursuzluk çıkarmaya devam edeceklerdi. Arap âleminde emperyalizm ve Yahudi düşmanlığı yaşadıkça Kahireli diktatör, kudretini fesatçılık yolunda rahatça kullanabilecekti. Amerikanın Orta doğu plânının muvaffakiyeti için Nasırın yardımı şarttı. Fakat Nasırın yola gelmek için talep edeceği "fiat"ın çok yüksek olmasından korkuluyordu. Hadi yüksek bir "fiat" ödemek *göze* alındı diyelim, o zaman da Kahireli Albayın sözünde duracağına inanmak çok güçtü. İngiltere ve Fransa dostları ve müttefikleri Amerikanın Nasıra hakkettiği dersi ver-.mesini bekliyorlardı. Amerika, işin içinden acaba nasıl çıkacaktı? Bağdat Paktı üyelerinin zafer naraları attığı şu sıralarda Amerikan diplomasisi Orta Doğuda oynamak zorunda kaldığı rolü nasıl başaracağını düşünmekteydi.

Kral Suud
İzah eden "Kardeş"

Nasır - El Kuvvetli - Hüseyin
Söz dinlemez kardeşler

İsrail

Demir leblebi

Geçen hafta İsrailin Washingtondaki elçisi Abba Eban bir uçağa atlayarak Telâviv'in yolunu tuttu. Şişman ve güler yüzlü elçi bu yolculuğu Dulles'ın yeni tekliflerini hükümetine bizzat izah etmek için yapıyordu. Amerika, İsrailin Birleşmiş Milletler kararına uyarak Şerm el Şeyh ve Gazze bölgelerinden çekilmesini istiyordu. İsrail bu şekilde hareket ettiği takdirde Mısırın Gazze bölgesinde yeniden "fedai" hareketlerine girişmiyeceği ve Akabe bölgesinde seyrüseferi baltalamıyacağı Amerika tarafından ümit ediliyordu. İsrail geri çekildiği takdirde, Amerika Gazze bölgesine Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin gönderilmesi için nüfuzunu kullanacak ve Akabe körfezine Amerikan gemileri yollıyacaktı.

Amerikan teklifinin bir yenilik olduğu muhakkaktı. Artık İsraile sadece "Çekil!" denmiyordu; "Çekilirsen, endişelerinin tahakkuk etmemesi ihtimali var. Mısıra meram anlatmak için -kuvvet kullanmak hariç - elimizden gelen her şeyi yapacağız. Akabe

körfezinde Amerikan gemilerinin bulunması, Mısırın seyrüsefer serbestisini baltalamasını önliyecektir. Gazze hududu boyunca Birleşmiş Milletler askerlerinin devriye gezmesi, fedai faaliyetine imkân bırakmıyacaktır deniliyordu. Fakat Kâhireli diktatör her şeye rağmen eski adetlerinden vazgeçmezse, Amerika gene silâha başvurmıyacaktı. Dulles, İsraili riziko altına girmeye davet ediyordu. Halbuki İsrail şimdiden Akabe körte-inden Hayfa limanına kadar petrol Doruları döşemişti. Mademki Mısır Süveyş Kanalını İsraile kapalı tutuyordu; İsrail de ne pahasına olursa olsun Mısır bataryalarınrn tehdidinden yeni kurtulan Tiran boğazını muhafaza etmeye çalışacaktı. İsrailliler Gazze bölgesinde de hummalı bir inşaat Faaliyetine girişmişlerdi. İsrailli mühendisler yollar ve köprüler yapmaya, çölü sulamaya, elektrik tesisleri kurmaya başlamışlardı. Çok yakın pir istikbalde geniş bir sulama şebekesi tamamlanacak ve çöl ortasındaki bin hektar arazi suya kavuşturulacaktı. İsrail kooperatifleri şimdiden Arap halkın limonlarını satın almaya başlamıştı. Fiatın yarası peşin ödeniyordu. İkinci yarısı Araplara, İsrail idaresi altında kaldıkları zaman verilecekti. İsrailliler, Arapların gönlünü fethetmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Bedava tohumluk , dağıtıyor, gübre veriyor, her türlü teknik yardımda bulunuyorlardı.

Gazze İsrailin emniyeti, Akabe ise iktisadiyatı için hayatî değer taşıyordu. İsrail bu sebeble riziko altına girmeyi hiç arzu etmiyor ve Birleşmiş Milletlere kafa tutuyordu. Arap memleketleri İsrail ile müeyyideler tatbik etmek için sabırsızlanıyorlardı. Dulles, üstü kapalı bir şekilde Amerikanın da bu müeyyidelerin tatbikine katılacağını ihsas ediyordu. Fakat Amerikan parlamentosu müeyyide tatbiki fikrine şiddetle aleyhtardı. Senatonun demokrat lideri Johnson *ve* Cumhuriyetçi lider Knowland bunu açıkça ifade etmişlerdi. İngiliz ve Fransız hükümetleri de İsraile müeyyide tatbikine şiddetle muhaliftiler. Eisenhower hükümeti hakikaten müşkül bir durumdaydı. Orta Doğu plânım muvaffakiyetle yürütmek için Arap memleketlerinin itimadım Kazanmaya ihtiyaç vardı. Arapların 1 No. lu düşmanı İsraildi. Amerika ancak İsraile karşı sert davranmakla Arapların itimadını kazanabilirdi. Fakat İsrail, Eisenhower plânının kurbanı olmak niyetinde değildi ve dünyaya meydân okumaktan çekinmiyordu. Amerika, İsraile bir türlü meram anlatamıyordu. "

Arap - İsrail dâvasına kafi bir hal çaresi bulunmadan Orta Doğrunun sükûna kavuşamıyacağı böylelikle bir defa daha ortaya çıkıyordu. Dünyalın en büyük devleti bu yüzden daha işin başında güçlüklerle karşı karşıza kalmıştı. Ufacık İsrail, aylardan beri hazırlanan plânları altüst edebilecekti. Fakat İsrail, fikirlerinde ısrar etmekle beraber, bir hal şeklini de samimî olarak istemekteydi. İsrail, mümkün olan her türlü fedakârlığı yapmaya hazırdı. Abba Eban, bu maksatladır ki 8 bin küsur millik bir hava yolculuğuna katlanmıştı. Abba Eban Telaviv'den Washington'a döner dönmez, ayağının tozuyla derhal Dulles'la görüşmeye koştu. Abba Eban, Telaviv'den bazı yenilikler getiriyordu. İsrail Gazze meselesinde tutumunu biraz daha yumuşatacaktı. Gazze bölgesi ve İsrail arasındaki

Orta Doğudaki Boşluk

Doğan AVCIOĞLU

Aylardır Orta Doğudaki "boşluk"tan bahsedilmektedir. Mısır seferi bu bölgedeki üç çeyrek asırlık İngiliz ve Fransız nüfuzunu hemen hemen sıfıra indirdi. İngiltere ve Fransadan açılan boşluğu ya Amerika, ya Rusya doldurabilirdi. Eisenhower Doktrini Amerikanın tek başına boşluğu doldurmak kararını ifade etmektedir. Komünizme düşman hür milletler, bu kararı sevinçle karşılamışlardır.

Bütün Arap memleketlerini komünizme karşı - İsraile karşı değil - birleştirmek isteyen Amerika, boşluğu nasıl dolduracaktır? Nazarî olarak üç yel mümkündür: 1) Bağdat Paktına istinad etmek; S) Mısırla doğrudan doğruya anlaşmak; 3) Bağdat Paktı üyesi olmıyan Lübnan, Suudi Arabistan gibi memleketleri elde ederek Nasırı tecrit etmek, bu suretle anlaşmaya zorlamak..

Amerikanın üçüncü yolu seçtiği anlaşılmaktadır. Kral Suudun gayretleri sayesinde, Kahireli diktatörün Eisenhower planını kabulleneceği ümit edilmektedir. Birleşik Devletlerin İm sonuncu yolu seçmesi, Sultan Suudu Orta Doğunun şimdilik bir numaralı adamı haline getirmiştir. Vakıa Kral Suud, Orta Doğudaki hercümerce ancak Nasırın bir deva bulacağını saklamamaktadır. Washington'u Kahireli albayla doğrudan doğruya anlaşmaya teşvik etmektedir. Fakat mademki Amerika "elçiliğe" Sundu seçmiştir. Bu sebeble Melik Hazretlerinin Orta Doğu meseleleri hakkındaki görüşlerini tanımak, bu bölgede oynanan oyun Hakkında bir fikir verecektir.

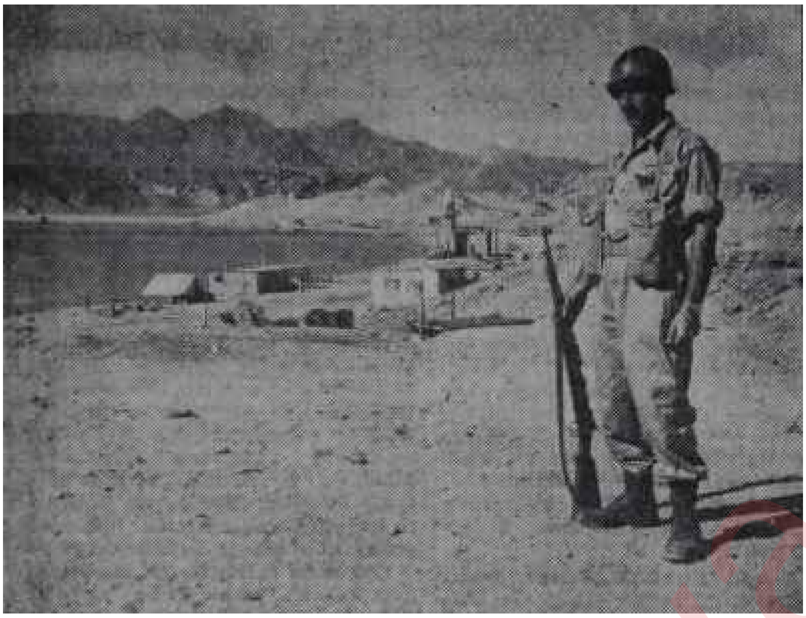
Suud daha Washingtonda, Eisenhower plânının komünist tehlikesini hedef tutmasına rağmen, Orta Doğuda komünist tehlikesinin mevcut olmadığını ve mevcut olamıyacağını beyan etmişti. Bununla beraber komünist tehlikesine' karşı Amerikadan Milliyetti bir askeri yardım elde etmiştir. Diğer taraftan dünyanın en çok Cadillac sahibi adamı, İsrail Devletini ortadan kaldırmak hususundaki fikirlerinden vazgeçmemektedir. Suud için Yahudi düşmanlığı bir numaralı meseledir. Yahudi aslından Amerikalıları, iki memleket arasındaki büyük dostluğa rağmen, Suudi Arabistan topraklarına kabul etmemektedir. Amerikanın Gazze ve Şerm el Şeyh bölgelerini terk etmeyen İsrali ikna için ufak tâvizlerde bulunma kararı, Kral Sondu kızdırmıştır. Melik hazretlerinin Washington Sefiri, State Department'a ayağını denk atmasını bildirmiştir. Suudun terazisinde Amerikan dostluğunun mu, yoksa Yahudi düşmanlığının mı ağır basacağı henüz bilinmemektedir.

En mühimi Kralın Bağdat Paktına ve Bağdat Paktının Arap olmayan üyelerine karşı tutumu değişmemiştir. Suud Fas'ta verdiği bir beyanatta "Arapları bölen ve hiç bir müsbet netice vermiyen" Bağdat Paktından bahsetmektedir. Hatta daha ileri giderek Arap ve Arap olmayan devletler arasındaki anlaşmaların, Arap memleketlerinin istiklâli için bir tehlike teşkil ettiğini söylemektedir.

●

Amerika, Suudun yardımı sayesinde muhtemelen Rusyayı bu bölgeden uzakta tutmaya, İngiliz ve Fransızlardan açılan boşluğu tek başına doldurmaya muvaffak olacakta*. Gayesi her şeyden evvel komünist tehlikesini önlemek olan Türkiye, Amerikanın başarısını sevinçle karşılıyacaktır. Fakat Birleşik Devletlerin muvaffakiyet şansı, Türkiye ve İsrail gibi hakiki dostlarını hayal kırıklığına uğratmak pahasına da olsa, Suud gibi sultanlara, Nasır gibi diktatörlere verilecek tavizlere bağlıdır. Eisenhower plânı çerçevesinde dağıtılacak dolarlarda, aslan payını huzursuzluk unsuru memleketlerin alması muhtemeldir. 15 milyon «yeli AFL - CİO Sendikasının şefi G. Meany'nin "ne şekilde bir siyaset sürüttük ki Orta Doğuda diktatörlerin safında demokrasiye karşı cephe almak gibi akıl ermez bir duruma düştük" sözleri bu durum karşısında duyulan hayreti ifade etmektedir.

Sâdık dostlara, zoraki dostlara gösterilen mecburi iltifatı hoş görmek gibi hiç de hoş olmayan bir rol düşmektedir.

Şerm El Şeyh bölgesinde İsrail askeri
"Bedavaya çekilmem!."

iktisadi bağların devam ettirilmesi ve bölgenin asayişinin korunmasına İsrail kuvvetlerinin de iştiraki şartıyla, bölgenin Birleşmiş Milletler vesayeti altına sokulmasına artık İsrail de rıza gösterecekti. Orta Doğunun bu genç devleti, fedaîlerin tekrar ortaya çıkmasını önlemek için bizzat kendisinin göz kulak olması gerektiğini tecrübeyle öğrenmişti. Fakat Arap memleketleri, Birleşmiş Milletler kuvvetleri arasında İsrail polislerinin de bulunmasını kabule herhalde yanaşmıyacaklardı. Bizzat Eisenhower, yeni kavuşulan Arap dostluğu ile İsrailin meşru taleplerini uzlaştırmaya çalışıyordu.

Bu arada Pravda ve İzvestia, iki yüzlü bir şahsiyet takip eden Amerikanın İsraile 400 milyon dolarlık bir yardımda bulunduğunu yazıyordu. Rusların maksadı acıktı: İsrail meselesini Âlet ederek, Eisenhower doktrinini daha doğmadan Öldürmek. .

Halbuki Arap - İsrail ihtilâfının halli, Amerikanın Orta Doğu siyasetinin muvaffak olabilmesi için zarurî bir şarttı.

Macaristan

İhtilâlciler mahkemede

Geçen hafta Budapeştede bir daranın duruşması ihtilâlden beri ilk defa, "alenî" olarak yapıldı. Soluk gri badanalı Belediye Mahkemesi binasının en geniş salonunda 300 kadar dinleyici bulunuyordu. Dâvalarına bakılacak sanıkların sayısı ise 12 idi. 25 yaşlarında tıbbiyeli biri genç kız, tiyatro yazarı Joszef Gali ve Macaristanın en iyi gazetecisi Gyula Obersovszky de sanıklar arasındaydı. Vücuduna hiç uymayan kocaman mavi bir mantoya sarınan ufak yüzlü, narin doktor namzedi bilhassa nazarı dikkati sekiyordu. Kızın ismi Gizella İlona Toth idi. Gizli polise mensup sandığı bir adamı öldürmekten suçluydu. Mikrofonun önünde, gizli polisi nasıl öldürdüğünü anlatması 3,5 saat sürdü. Genç kız el bombasıyla bir Rus tankını nasıl işe yaramaz hale getirdiğini anlatarak hikayesine başladı. 40 yaşlarında bir kadın olan hâkim, polisin ölümünü bütün teferruatıyla söylettirmeye çalışıyordu. İlona önce maktul Kollar'ın üniformalı bir resmini görmüştü. İhtilal günü gizli polise rastlar rastlamaz vazifesinin onu öldürmek olduğunu düşünmüş ve tereddüt etmeden polisi bıçaklamıştı.

İhtilâlcilerin muhakeme edildikleri soluk gri badanalı bina kalabalık bir polis kuvveti tarafından kordon altına alınmış bulunuyordu. İçerde ise sanıkların tam arkasında silâhlı beş adamla üniformalı bir kadın yer almıştı. Kukla hükümet bir müddetten beri bu dâvanın hazırlıklarıyla uğraşıyordu. Basına dâvaya geniş yer ayırmaları için emir verilmişti. Hatta komünist memleketlerde görülmemiş bir şey: Genç kızın müdafaa avukatıyla yapılan uzun bir mülakat gazetelerde neşredilmişti. Kukla Kadar'ın maksadı açıktı. Asilerin işledikleri çok ağır suçlara rağmen gayet âdil bir şekilde muhakeme edildiğine halk efkârmı inandırmak istiyordu. Fakat henüz hiçbir Macar, aynı hükümetin daha bir ay evvel 20 yaşında bir genç kızı astırdığını unutmamıştı.

Mısır

Kahraman diktatör!.

Bir vakitler Kore'deki Birleşmiş Milletler kuvvetlerine komuta eden Amerikan generali James Van Fleet geçen haftanın başında Kahirede bulunuyordu; Ama sadece bir iş adamı sıfatıyla.. Amerikalı iş adamlarının gittikleri memleket hakkında, gazetelerin baş sayfalarında neşredilen beyanatlar vermek gibi garip bir â-

Macar ihtilalcileri alenen muhakeme ediliyor
Halk asılanları unutmadı

ALMANYANIN BİRLEŞMESİ VE TARAFSIZ ORTA AVRUPA

Münih - Şubat,..

Aydemir BALKAN

Geçen haftanın iki ehemmiyetli hâdisesi, dünya efkârının dikkat ve alâkasını tekrar Almanya üzerinde topladı. Almanyanın kaderi Avrupanınkine, Avrupanın kaderi de dünya sulhun sıkı sıkıya bağlı bulunduğundan, bu hadiselerin üzerine eğilmek, içyüzlerine nüfuza çalışmak faydasız olmıyacaktır.

Mareşal Bulganin, Alman Şansölyesi Adenauere Bonn elçisi Smirnov vasıtasıyla şahsi bir mesaj göndermiştir. Bu mesaj münasebetiyle Adenauer ile Smirnov arasında son derece gizli tatulan iki uzun görüşme yapılmıştır. Sovyetlerin geçen Kasımdan beri içine girdikleri politik tecritten kurtulmak ve sonbahar, hadiseleriyle gerginleşen beynelmilel atmosferi yumuşatmak için bazı teşebbüslere girişmeleri esasen beklenmekteydi. Zira sarsıntılar geçiren sadece Batı ittifakları ve Batı politikası değildir. Sovyet İmparatorluğunda da yer yer çatlaklar görülmüş ve çözülme emareleri başgöstermiştlr. Yugoslavyanın tutumundan sonra, Polonya ve Macaristan hâdiseleri artık yavaş yavaş Moskovadan müstakil, "millî" komünist idarelerin işbaşına gelebileceğini göstermiştir. Amerikanın bu hâdiseler karşısındaki tutumu da manidardır. Amerika artık -komünist bile olsalar,- millî ve bağımsız hükümetleri tanımayı kabul etmektedir. Foster Dulles bunu bir basın toplantısında - İngiliz ve Fransızların hiç de hoşlanmamalarına rağmen - açıkça ifade etmiştir. Bu, şüphesiz ileri bir merhaledir.

•

Peyk memleketlerdeki son siyasî gelişmeler, Sovyet Basyaya iktisadi' külfetler yükleyecektir. Karşılıklı ticari münasebetlerin müsavi bir zeminde yapılması mecburiyetinden başka, Sovyet Rusya bu memleketlerin geniş kredi ve iktisadî yardan taleplerini karşılamak zorunda kalacaktır. Bu talepleri, kuvvetlenen milliyetçilik cereyanlarının takip etmesi mukadderdir. Bütün bunları, Sovyet Rusyanın gönül rızasıyla kabul etmesini beklemek için vakit çok erkendir. Fakat Rusyanın, Amerika tarafından bu yolda ileri sürülecek bazı isteklere karşılık, bazı "bedel" leri şart koşması mümkündür. Peyk memleketlerdeki baskı ve kontrolünü kaldırmak için Kremlin, Amerikadan ne isteyebilir? Bunu tahmin etmek kolaydır: Orta Avrupa bölgesinin tarafsız bir sisteme dahil olmasını.. Bunun yolu ise, Almanyanın tarafsızlığından geçmektedir. bu merhale ile tarafsız bir Avrupa arasındaki mesafe de . profesyonel diplomatların bütün alınmalarına rağmen • pek fazla değildir. Avrupanın ortasında iki silâhlı sistemin karşı karşıya durması, artık Amerika da, Rusları da fena halde korkutmaktadır. Doğu Almanyada patlak verecek bir kıyamın nerelere kadar varabileceğini iki taraf da gayet iyi bilmektedir. Nitekim son NATO Konseyinde Amerikalılar, Sovyet idarecilerini bir çıkmaza sürüklemenin tehlikesinden bahsederek müttefiklerine bu yolda son derece ihtiyat tavsiye etmişlerdir. Barut fıçısının yanına alevle yaklaşmanın veya kıvılcım yaratmanın mânası yoktur. Amerika İçin bahis mevzuu olan savaşı kazanmak değil, savaşı önlemektir. Zira yeni bir dünya harbinin topyekûn intihardan başka birşey olnııyacağını bilmeyen yoktur .

Mareşal Bulganin, Adenauer nezdindeki teşebbüsünün zamanını çok iyi seçmiştir. Gerek Amerîkada, gerek Avrupada tarafsız bir Avrupa fikri eskisine nazaran daha müsait karşılanmaya başlamıştır. Şiddet politikası şampiyonu Adenauer'in yıldızı içte ve dışta bir hayli sönmüştür. Almanyanın birleşmesi için de tarafsızlık kaçınılmaz bir şart gibi gözükmektedir. Sovyetlerin mukabil teklifleri artık Amerika tarafından topyekûn reddedilmemektedir. Geçen ilkbahardan beri silâhsızlanma, kontrol bölgeleri, tarafsız devletler kordonu gibi teşebbüsler Amerika ve Avrupada da ciddi akisler uyandırmaktadır. State Departement'in davranış tarzı ve Dulles'ın demeçleri bunu göstermektedir. İngilterelim müstakbel Başbakanı Gaitskell ise "Almanyanın birleşmesinin ancak geniş bir tarafsız blok içinde mümkün olabileceğini" yazmaktadır. Bu bile son iki yıl içinde ne kadar, mesafe katedildiğini göstermektedir. Henüz çok yakın bir mazide Avrupada nötralizm bir rüya, bundan bahseden politikacılar da Sovyet sözcüsü telâkki edilmekteydi. Şimdi, meselâ Raymond Aron, şöyle yazmaktadır: "Batılılar, Sovyet kuvvetlerinin Doğu Avrupadan çekilmesi karşılığında Rus idarecilerine ne verebilirler? Kanaatimce ancak Avrupanın her iki hasım Rusya ve Amerika - tarafından aynı zamanda ve topyekûn boşaltılması şekli, Sovyet şeflerini alâkadar edebilir".

Amerikalı müşahit Walter Lippmann'ın fikri ise şudur: "Sovyetler Birliği çerçevesindeki memleketler için en ehemmiyetli meselenin, şimdi tarafsızlık problemi olduğunu ifade etmek mübalâğalı değildir"

İkinci ehemmiyetli hâdise, Alman Muhalefet liderinin geçen hafta Amerika yolunu tutmasıdır. Sosyal Demokratların başkam Dr. Ollenhauer de Amerika ziyaretinin zamanını iyi seçmiştir. Amerikalıların Avrupa politikasının Ur dönüm noktasına geldiğini bilen Ollenhauer, Atlantiğin Ötesinde muhtemelen Almanyanın birleşmesi ve tarafsızlığı meselesinin çarelerini arayacaktır. Politik hayatta son derece dürüst olarak tanınan ve kuvvetli bir diyalektiğe sahip bulunan Alman Muhalefet lideri, Amerikada konferanslar verecektir. Ollenhauer, yıllardan beri Adenauer'in dış politikasına ve Almanyanın birleşmesi yolundaki tutumuna muarızdır. Şimdi de Amerikada - bu çok münasip fırsattan faydalanma imkânını kaçırmıyarak - Alman hükümet şefine hücumlarda bulunacaktır.

Çok daha farklı bir planda olmasına rağmen, bizim de bu ziyareti yakından takip etmemiz şayanı temennidir. Alman Muhalefet partisinin lideri, İktidarın politikasını kötülemek üzere Amerikaya gitmektedir. Dış politikada İktidar gibi düşünmiyenleri "zararlı madde" satmakla itham eden Şarklı zihniyetin, hele Zafer ve Havadis'in başmuharrirlerinin gözlerinin iyi açılması faydalı olacaktır.

•

Dr. Ollenhauer, Âtlantiğin öte tarafında verdiği ilk demeçle yeni bir tasarı ortaya atmıştır. Almanyanın birleşmesinin ancak geniş ve tarafsız bir blok içinde tahakkuk edebileceğini söyleyen Ollenhauer, Amerika ve Rusyanın müştereken garanti edecekleri bir "Avrupa Kollektif Güvenlik Sistemi" teklif etmektedir. NATO ve Varşova Paktı bu sistemin içinde ve ilerde kendiliklerinden hallolacaklardır. Fakat Almanyanın birleşme yoluna girebilmesi lolo, bu Güvenlik Sistemi içinde, evvelâ NATO'yu terketmesi lâzımdır.. Alman Muhalefet liderinin isteği, iki tarafın müştereken garanti edebilecekleri ve kontrol altında tutacakları tarafsız bir Avrupadır. Bu tasarı, gerek birleşmenin hasretini çeken Almanlar, gerek harp korkusu içinde yaşayan Avrupalı milletler için kolaylıkla reddedilemiyecek müsbet ve ileri bir adımdır. Bu hal tarzı, muhtemelen her iki blokun da işine gelecektir. Çünkü Amerika "yaralı ayı"nın limitsizce saldırmasından korkmakta, Rusya da etrafını çeviren Atom çemberinden fena halde ürkmektedir. Bu çifte korkunun bir çılgınlığa sebebiyet vermesi, zayıf da olsa, ihtimal dahilindedir. "Avrupa Kollektif Güvenlik Sistemi" fikri, ha korkunun perspektivinden doğmaktadır.

detleri vardır. Sabık komutan da bu Usule yan çizmeyerek, "El Cumhuriye"nin birinci sayfasında çıkan bir beyanat verdi. James Van Fleet'e göre, "Cumhurbaşkanı Nasır, Mısırı karışıklıktan ve fakirlikten söküp çıkaran bir kahraman"dı. Sabık general, bu noktada dursaydı, gene iyiydi: "Orta Doğuda ne bir komünist harp tehdidi, ne de komünist sızması tehlikesi mevcuttu". Evet, Kore'de Kızıllara kargı savaşan Birleşmiş Milletler kuvvetleri komutam, Orta Doğuda komünist tehlikesinin mevcut olmadığını söylüyordu! O halde bütün bu gürültüler ne sebeble koparılıyordu? Eisenhower doktrini, Orta Doğuyu komünist tehlikesinden korumak için ortaya atılmamış mıydı? Madem ortada hiç bir tehlike mevcut değildi, şu halde Amerikayı emperyalistlikle itham edenlere hak vermek icap ediyordu! Demek ki Amerika Birleşik Devletleri, İngiliz ve Fransızların bu bölgedeki mevkilerini almak için bir yılan hikâyesi uydurmuştu! Demek ki Amerika en büyük müstemlekeci, en büyük emperyalistti! General Van Fleet nasıl olur da böyle bir iddia ile ortaya atılabilirdi? Bunda şaşılacak bir nokta olmamak lazımdı. Zira sabık komutan artık bir iş adamı olmuştu. Amerikalı iş adamları kimin arabasına binerlerse onun şarkısını söylüyorlardı. General Mısıra, Süveyşten petrol nakliyatını hızlandırmak için Mısır arazisinden geçen bir pipe-line inşası için gelmişti. Los Angeles'li bir firmama namı hesabına müzakerelerde bulunuyordu.

Anlaşılan sabık general de, tak kelime olsun iktisat bilmeyen, haritada Türkiyenin yerini göstermekten acız, fakat Ankaraya gelince Türk iktisadının parlak istikbalinden bahseden iş adamları gibi hareket etmişti. Nihayet ticaret, ticaretti. Ama bir generalin harp meydanından ayrıldıktan sonra, bu kadar kısa bir zamanda tüccarlaşıvermesi elbette yeryüzündeki birçok insanın hayretini uyandıracaktı.

İngiltere

Atom füzeleri

Bulganin'in, Mısır seferi sırasında Londrayı füze yağmuruna tutma tehdidini İngilizler bir türlü unutamıyorlardı. İngiltere bu tehdide fiilen cevap verecek duruma getirilmeliydi. Londra semalarında Atom füzeleri patlatmayı düşünenler, Moskova'nın da derhal aynı akıbete uğrayacağını kafalarına sokmalıydılar. MacMillan kabinesinin yeni Milli Savunma Bakanı Sandys - Churchill'in damadı - işte bu maksatla Amerikayâ gitmiş ve Atom füzeleri meselesini görüşmüştü, İngiliz bakanı Atlantiğin ötesindeki dostlara fikrini kabul ettirdikten sonra geçen haftanın başında Londraya döndü. **Artık** İngiltere de

Duncan Sandys

"Biz de armut devşirmiyoruz ya!."

Atom füzeleri imal edebilecekti. Fakat o günün gelmesini beklemeden Amerikan füzeleri gelip İngiltereye yerleşecekti.

Teni gelişmeler, Londra hükümetini eski müdafaa sistemini değiştirmeye sevkediyordu. Bu sebeble İngiltere, Almanyadaki askeri birliklerinin sayısını azaltacağını NATO ve Batı Avrupa Birliği Konseylerine bildirdi. Avrupadaki 30 bin İngiliz askeri İle 250-300 İngiliz uçağı geri çekilecekti.

Hüseyin Suhraverdi

İki el bir baş için...

NATO Başkomutanı Norstad, İngilizlerin askeri kuvvetini azaltmak fikrini hiç beğenmemişti, Diğer NATO devletlerinin de İngiltereyi taklit etmesinden korkuyordu. Daha şimdiden Danimarka, Mayısta Almanyadaki askerlerini geri çekeceğini bildirmişti. Halbuki sonbaharda Almanyada umumi seçimler yapılacaktı. Almanya silâhlanma hususunda, **pek** istekli görünmüyordu. İngilterenin tutumu, Almanyayı NATO'ya karşı giriştiği taahhütleri tutmamaya tefrik edecekti. Norstad'ın bu itirazı üzerine İngiltere, askerlerini çekmek için sonbaharı beklemeye razı oldu. Fakat sonbaharda Almanyadaki İngiliz askeri kuvvetlerinin azaltılacağı muhakkaktı. İngiliz kararını diğer Avrupa memleketlerinin de taklit etmesi beklenmeliydi. Bu askerî değişikliklerin her halde siyasî neticeleri olacaktı. Esasen silâhsız bir Orta Avrupa fikri gün geçtikçe daha fazla taraftar topluyordu. İşin tuhafı generaller de askerî bakımdan bu fikri benimsiyorlardı.

NATO'nun gayelerinin ve kullandığı vasıtaların iyice gözden geçirilmesinin zamanı gelmişti.

Pakistan

Faydasız pakt

Keşmir meselesinin Hindistan ile Pakistan arasında ortaya çıkardığı gerginlik, geçen hafta da ateşinden hiç bir şey kaybetmiş değildi. Hindistanın hudutlara asker yığması, Pakistanı ciddi endişelere sevkediyordu. Pakistan hükümeti bu sebebledir ki SEATO ve Bağdat Paktı üyelerine başvurarak yardım talep etti. Her iki pakt üyelerinin bir tecavüz vukuunda Pakistanın yardımına koşmaları icap ediyordu. Ama hiç kimse bu memleketlerin Pakistanın imdadına koşacağına ciddi olarak inanmıyordu. Nitekim SEATO üyesi Avusturalya, Hindistan ile Pakistan arasındaki mücadelede seyirci kalacağını ilân etmekte bir beis görmedi. Pakistan Başbakanı Suhraverdi, Parlamento önünde Bağdat Paktı üyelerinin Hindistan tecavüzü karşısında derhal imdada geleceklerinden bahsettiği sırada mevzuubahis memleketlerde herhangi bir yardım hazırlığı görülmüyordu. .

Yüksek Amerikan makamları, bizzat Amerikanın teşebbüsüyle kurulan SEATO hakkındaki düşüncelerini saklamıyorlardı: "SEATO faydasızdi ve bu paktın feshinden hiç bir zarar gelmiyecekti". Aynı kaynaklar, "Keşmir meselesi dolayısıyla SEATO devletlerinin Pakistanın yardımına koşması için en ufak bir ümidin bile mevcut olmadığını" sözlerine ilave ediyorlardı. O halde SEATO ne işe yarıyordu? Pakistan **halkı** hâlâ bu sualin cevabını aramaktadır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Avrupa

Müşterek pazar

Geçen hafta Batı Avrupa memleketlerinin 6 başbakanı Pariste bir araya geldiler. Toplantının gayesi "ihtiyar Avrupa"yı birleştirmek için bir yol bulmaktı. İkinci Dünya Harflinin sona ermesinden beri Avrupalı siyaset adamları, Amerikanın da teşvikiyle Avrupa Birleşik Devletleri fikrini tahakkuk ettirmeye uğraşıyorlardı. Bu toplantıya katılan 6 başbakan şunlardı: Federal Almanya Başbakanı Adenauer, Fransız Başbakanı Mollet, İtalyan Başbakanı Segni, Belçika Başbakanı Van Acker, Lüksemburg Başbakanı Bech ve Hollanda Başbakanı Iuns..

6 başbakanın toplantısı çok samimi bir hava içinde başladı. Bilhassa Guy Mollet, taşkın neşesini kalın camlı gözlüklerinin arkasında gizlemeye muvaffak olamıyordu. Buna mukabil "Avrupanın ihtiyar tilkisi" Adenauer pek o kadar keyifli görünmüyordu. Zira Fransızlar - Alman Şansölyesini her Parise davet edişlerinde bir şeyler koparmak maksadını güdüyorlardı ve bunda muvaffak da olmuyor değillerdi. Geçen seferki davette mesele Moselle kanalının açılmasıydı ve Fransa lehine halledilmişti. Bu sefer Fransanın deniz aşırı topraklarındaki yatırım faaliyetine, Almanyanın da iştiraki sağlanmağa çalışılıyordu. Fakat Sezarın hakkı Sezarda kalmalıydı: Fransa da Sar bölgesini Almanyaya terkederek Avrupa ideali için fedakârlığa hazır olduğunu ispat etmişti.

Avrupa Birleşik Devletleri fikrini tahakkuk ettirmek için Pariste toplanan 6 başbakan için başlıca iki hareket noktası mevcuttu : 1) Siyasî birleşmeyle işe koyulmak.. Avrupa Federasyonu, muhtelif millî ekonomiler arasındaki farkları azaltacaktı. 2) İktisadî birleşmeyi temin etmek.. Millî ekonomiler arasında yaratılan ahenk, siyasi birleşmeyi kolaylaştıracaktı.

Avrupa evvelâ birinci yolu denedi. Müşterek bir Avrupa ordusu ile Avrupa Federasyonu yaratılmağa çalışıldı. Fransız Parlamentosunun hazırlanan muahedeleri reddetmesi üzerine Avrupacılar, ikinci yolu denemeye mecbur kaldılar. "Evvelâ siyasî birleşme" parolası yerini, "evvelâ iktisadî birleşme"ye terketti.

Çeçen hafta Pariste toplanan hükümet başkanları Avrupayı iktisaden bir leştirmeye çalışıyorlardı. Mart ayı içinde Roma' da iki muahede imzalanacaktı. Birinci muahedeyle 6 Avrupa memleketi Atom kaynaklarım Atom Enerjisi komisyonunun idaresi altında bir araya getireceklerdi. İkinci muahedeyle de 6 Avrupa memleketi aralarındaki gümrük duvarlarını ortadan kaldıracaklar, 160 milyon Avrupalı için "müşterek bir pazar" teşkil edeceklerdi. Almanyada Adenauer, Fransada Mollet Avrupa Birliğinin en hararetli taraftarlarıydılar. Mollet, iktidardan düşmeden önce Müşterek Pazarı kuran muahedeyi imzalamak ve parlamentonun tasdikinden geçirmek istiyordu. Esasen geçen ay bu mevzuda Fransız Parlamentosunun muvafakatını -prensip itibarıyla- elde etmişti. Bu sebeble acele etmeli, bir an evvel muahedeyi imzalayıp Parlamentodan geçirmeliydi. Mollet'nin önünde, tarihe Avrupa Birliği yolunda kafi adımı atan adam olarak geçmek şansı yatıyordu. Cezayirde muvaffak olamıyan Mollet, makûs talihini Avrupada yenmek gayretlideydi. Zaten bu ideal tahakkuk edince Cezayir meselesinin de kendiliğinden hallolunacağı ümit edilebilirdu. Şimdiye kadar çok vakit kaybeden, daha fazla harcıyacak zamanı bulunmayan Batı Avrupalı liderler "Küçük Avrupa" ile İktifa etmeyi uygun buluyorlardı. Hatta talihsiz Mısır Seferinden sonra Avrupaya daha fazla yaklaşan İngiltereye bile, pek yüz vermiyorlardı. Hatta MacMillan'ın bir İngiliz devlet adamının ağzından nadiren işitilen "cezbe halinde" ki Avrupa kasideleri bile "Küçük Avrupa" taraftarlarının kalplerini yumuşatmağa kâfi gelmemişti.

6 Avrupa memleketi arasında 12-17 senelik bir devre içinde iktisadi hudutlar tedricen kaldırılacaktı. 6 memleket sadece dış memleketlere karşı gümrüklerini muhafaza edeceklerdi. Müşterek Pazar dışında kalan bu memleketlere karşı müşterek bir gümrük tarifesi tatbik edilecekti. Mevcut gümrük tarifeleri, lisans usulü, ihracata prim v.s. gibi serbest ticareti baltalayan suni vasıtalar şimdilik muhafaza ediliyordu. Fakat Avrupayı saran bu suni vasıtalar, merhale merhale yok edilecekti.

Altı Avrupalı başbakan bir arada
Avrupa Birleşik Devletlerine doğru

lirdi. Avrupa, Afrikayla birlikte iki dev -Rusya ve Amerika-in yanıbaşında yer alabilecek büyük bir siyasi Ve iktisadî blok teşkil edebilirdi. Müşterek Pazar, Avrupa Birleşik Devletlerine giden en emin yoldu, ilk adım 6 devlet tarafından atılıyordu. Evvelâ "Küçük Avrupa" kurulacak, büyüğü de arkadan gelecekti.

Daha önce Avrupa İşbirliği Teşkilâtı çerçevesi içinde, ziraat maddeleri için bir Yeşil Pazar kurulmasına çalışılmıştı. Ziraî maddeler ihraç edebilecek durumda olan Türkiye ve Fransa, zirai bakımdan kendi kendine yetemiyen diğer Avrupa memleketlerini tercihan besliyeceklerdi. Bu güzel rüya şimdilik unutulmuştu. Esasen Türkiye, İktisadî İşbirliği Teşkilâtından fiilen ayrılmış bulunuyordu.

Fransa, 6 Avrupa memleketinin deniz aşırı topraklarının da Müşterek Pazara dahil edilmesi fikrini ileri sürdü. Fakat bunun için Avrupa dışında toprakları bulunmayan Almanya İtalya ve Lüksemburgun gereken fiatı ödemeleri lâzımdı. Tesis edilecek müşterek bir yatırım fonuna, meselâ Almanya da Fransa gibi 200 milyon dolar yatıracaktı. Ancak bu fiat karşılığında, Fransa deniz aşırı topraklarında 5 sene içinde tedricen lisans usulünü kaldıracaktı. Böylece Alman-

İKTİSADİ POLİTİKA VE GÖRÜLMEMİŞ KALKINMA

Adil AŞÇIOĞLU

Türkiye, Osmanlı İmparatorluğunun son yıllarında her bakımdan olduğu gibi endüstri sahasında da son derece ihmale uğramış bir memleketti. İmparatorluğun tasfiyesinden sonra genç Türkiye Cumhuriyetinin ilk işi memleketi gerek Batı ülkelerinden, gerek dünyanın diğer bir çok yerlerinden geri bırakan bu durumu düzeltmek olmalıydı. Nitekim bu istikamette epey gayret sarfedildi. Fakat memleketin maddî kalkınması yolundaki bu çalışmalar, beklenen neticeleri veremedi. Tabiî kaynakların ve maddelerin bolluğuna rağmen, istihsal vasıtalarının ve sermayenin kıtlığı, teknik bilginin yokluğu bu neticenin âmili olarak gösterilebilir. Bundan başka yeni devletin siyasi bütünlüğünü kuvvetlendirmek yolundaki zaruri çalışmalar, iktisadî sahada büyük ilerlemeler sağlanması işini ikinci plana itti.

Dünya siyasetindeki değişiklikler, Cumhuriyet hükümetlerini iktisadî problemlerden çok, dış politika ve güvenlik meseleleriyle uğraşmaya sevketti. Komşu devletlerle dostane münasebetler tesisi sayesinde memleket içinde sağlanan elverişli kalkınma şartları, Faşist İtalyanın genişleme ve saldırma hareketleriyle yavaşladı ve nihayet İkinci Dünya Harbinde tamamen durdu.

Esasen Türkiye Milli kurtuluştan sonra, İktisadî kalkınma sahasında çok mühim başarılar sağlayan 5 yıllık planlara rağmen, sağlam bir iktisadî politikanın tatbikatçısı olamamıştı. Bu husus da kalkınmayı baltalayan bir unsur olarak nazarı dikkati çekiyordu.

İşte 1950 de vuku bulan siyasî değişikliğin başlıca bir sebebi de büyük halk kitlelerinin iktisadi dertlerine bu suretle bir çare bulunabileceği ümidiydi. Rejim meselesinde bugün dünün çok gerilerinde bulunmamıza rağmen, yükselen şikâyetlerin büyük bir kısmının hâlâ iktisadî mevzular etrafında toplanması bu görüşe hak kazandıracak bir müşahededir. Diğer bir müşahede de -ne kadar elem verici olursa olsun - Türkiyenin içinde bulunduğu iktisadî problemleri halletme yolundaki politikası, Osmanlı İmparatorluğu zamanında ne idiyse, bu gün de pek farklı değildir. C.H.P. nin 1950 yılına kadar tatbik ettiği ve yeni iktidarın ilk icraat olarak terkettiği "müdahalecilik", iktisadî politikanın temel prensiplerini değiştirememişti. D.P. İktidarına gelince, memleketin iktisadi problemine bir hal yolu göstermek, ortaya bir iktisadi politika ile çıkmak mevzuunda hiç bir faaliyet göstermiş değildir. Türkiyenin ziraatçı mı, yoksa endüstrici mi olması gerektiği, endüstride ağır veya hafif sanayiin mi tercihi lâzım geldiği, devletin iktisadi faaliyetlerdeki rolünün ne olması icap ettiği, iktisadi faaliyetlere büyük halk kitlelerinin iştirak şekli ve nisbeti, nihayet bu faaliyetlerden elde edilecek millî hasılanın dağıtımı gibi meseleler Türkiyede bâlâ cevap arayan sualler olarak beklemektedir. Bunlara şu veya bu şekilde cevap vermeden, tutulacak yolu tâyin etmeden "iktisadî istiklâl savaş"ndan zaferle çıkmanın imkânsız olduğunu kimse düşünmek istememektedir.

D.P. iktidarı sathi bir değişiklik olarak, iktisadî politikada liberalizme iltifat ettiğini bildirdi. Bunun için de devlet fabrika ye tesisleri satılığa çıkarıldı; liberasyon yoluyla memleketin ithalâtı arttırıldı. İktisadî faaliyetler üzerindeki devlet kontrolü hemen hemen kaldırıldı. Bu suretle yıllar boyunca ve bin güçlükle biriktirilen yabancı paraları -dövizler-, kalkınma için faydalı olmaktan ziyade zararlı olan istihlâk maddelerinin, lüks eşyanın ithali için sarf edildi. Elindeki parayla bir tezgâh kurup para kazanacağı yerde buz dolabı alıp safa süren bir mirasyediye döndük. Halbuki kalkınmadan murad buz dolabı sahibi olmak ve naylon çorap giyebilmek değil, geniş halk kitlelerinin gelirini artıracak sabit sermayeyi çoğaltmaktı.

Nihayet yabancı paralar ve altın stokları tükenince - kalkınamadığımız bir tarafa- görüldü ki artık buz dolabı, radyolar ve avizeler alacak paramız da kalmamıştı. Mesele basitti. Fakat bunun anlaşılması için uzun yılların geçmesini beklemek icap etti: Sanayileşmeden kalkınma olmazdı. Ancak bu defa da yeni yeni meseleler ortaya çıkıyordu. Kalkınmak için yatırımlar yapmak lâzımdı; yatırımlar için de tasarruf ve kredi bulmak zaruriydi ve bilhassa yatırımları plânlaştırmak gerekiyordu. Yatırımlar bahsindeki bilgisizlik, bu politikayı da iflâsa götürdü. Filhakika Türkiyede ne devlet sektörünün, ne de husuŝî sektörün sağladığı kârlardan -yeni teşebbüslere girişmek için bir yatırım tasarrufu yapma adeti yoktu. Her iki sektördeki teşebbüsler ya kâr getirmiyor, ya da sağlanan kârdan envestisman tasarrufları ayrılmadan, bunlar istihlâk ediliyor, seyahatlar, apartmanlar ve otomobiller satın almakta kullanılıyordu. Bu yüzden Türkiyede devlet sektöründe olsun, hususî sektörde olsun yatırımlar için plasman yoluna gitmek sorunda kalınıyordu. Bu da ancak iç ve dış borçlanmalar yoluyla mümkün oluyordu. Memleketimizde iktisadi hayatin bütününü kaplayan bir iktisat, bilhassa istihsal ve İstihlâk plânının yokluğu, borçlanma yoluyla yapılan bu yatırımlardan beklenen faydanın tahassüIünü imkânsız kılıyordu. Devlet borçlanarak sağladığı paraları iktisadî başarılardan ziyade siyasî başarılar için sarfediyordu. Fertlerin tutumu da farklı değildi; iktisadî maksatlar için borçlanıp şahsî masraflar için sarfediyorlardı. Köylüsünden tüccarına kadar herkes, istihsal sahasına değil, istihlâk sahasına para döküyordu. Böylece köylünün ev eşyası ve radyo, şehirlinin de otomobil ve kürk alması memleketin kalkınmasına delil olarak gösterilmeye başlandı.

Devlet envestisman ve plasmanlarının hedef ve gayesini bir taraftan siyasileştirirken, diğer taraftan da bunların millî gelirle olan bağlarını göz önünden uzak tutuyordu. Düşük bir millî gelirle yatırımlar yapmaya imkân yoktu. Onun için evvelâ gelirin ziraat, sanayi, ulaştırma v.s. gibi faaliyetlerin rasyonel bir şekilde hızlandırılması suretiyle artmasına çalışmak lâzımdı. Sonra bu gelirin ücret, faiz, kâr ve rant olarak değişimi sırasında âdilâne bir düsen kurulmalıydı. Nihayet gelirin sarfı safhasında bunun yalnız istihlâk gideri olarak değil, yatırım gideri olarak kullanılmasına dikkat etmek gerekirdi. Bütün mesele, millî gelirden paylarını ücret, faiz, kâr ve rant olarak alanların bunları sarfederken yatırım gideri olarak bir miktar ayırıp ayırmamalarına, yani tasarruflarına bağlıydı. Bu yolda herkesten çok devletin dikkatli olması lâzımdı.

Her memleket kalkınma için gelirinin bir kısmını yatırımlara ayırıyordu. K. Mandelbaum adında bir İngiliz iktisatçısının geri kalmış memleketlerin sanayileşmesi hakkındaki kitabında bu neviden memleketlerde sanayie katılan beher işçi için, amme hizmetleri ve-lojman masrafları dışında, takriben 5 bin liralık teçhizat yatırımı yapılması gerektiği belirtilmektedir. Bu hesaba göre yılda 700 bin kişinin ziraattan sanayie geçmesi kalbide, bunların emeğinden bir fayda sağlayabilmek için en az 3,5 milyar liralık techizat yatırımına zaruret vardır. Milli gelirin % 25'i nisbetindeki yatırımlar ileri sanayi memleketleri için normal sayılabilirse de, geri kalmış memleketlerin kaldıramıyacakları bir yük teşkil eder ve enflasyonu arttırır.

Netice itibariyle Türkiye, ilim ışığı ile aydınlatılmış bir yatırım politikası tesbit ve tatbik etmedikçe bugünkü iktisadî çıkmazdan kurtulamıyacaktır.

ya ve İtalya da, Fransanın Afrikadaki topraklarında hiç bir tahdide maruz kalmadan mallarını satabileceklerdi.

Bundan başka, arzu eden memleketler - mesela İngiltere - Müşterek Pazara katılabileceklerdi. İngiterenin Müşterek Pazar memleketlerinden farkı, dünyanın diğer geri kalan bölgelerine karşı arzu ettiği gümrük tarifesini tatbik etmekte serbest kalması olacaktı. Halbuki Müşterek Pazar Üyeleri, harice karşı aynı gümrük tarifesini tatbik etmek zorundaydılar.

6 Avrupa hükümetinin gösterdiği cür'et, Süveyş Seferinden beri İngilterenin müşterek bir Avrupa fikrini iyice benimsemesine rağmen, İngiliz hükümetini korkutuyordu. İngiltere, deniz aşırı topraklarını serbest ticaret bölgesine iştirak ettirmekten çekiniyordu. Bu memleketlerle İngiltere arasında kurulu bir ticaret düzem mevcuttu. Bu düzeni tehlikeye atmak İngilterenin işine gelmiyordu. Bundan başka İngiltere zirai maddelerin serbest ticaret bölgesine ithalini de hoş karşılamıyordu. İngiltere, Commonwealth memleketlerinin ziraî mahsulleri için imtiyazlı bir tarife tatbik ediyordu. Diğer Avrupa memleketlerine de aynı imtiyazların tanınmasına Commonwealth razı olmıyacaktı. Bununla beraber "Küçük Avrupa"nın taraftarları, İngilterenin endişelerine pek aldırış etmiyorlardı. Mademki İngiltere Avrupa Birliğine katılmaya bu kadar hevesliydi, endişelerini teskin edecek bal çaresini de bizzat kendisi bulmalıydı. 6 Avrupa memleketi, Manş ötesindeki komşularını endişeleriyle başbaşa bırakarak Müşterek Pazarı kuracaklardı. Fakat "Küçük Avrupa" fikrinin şampiyonları daha henüz işin başlangıcındaydılar. Kat'edilecek yol çetin ve uzundu. Bu yüzden kulakların daha bir müddet müşterek Avrupa Pazarı hikayeleriyle pişirileceğine muhakkak nazarıyla bakmak icap etmekteydi.

M U S İ K İ

Opera

A. Gün ve S. Aydan
Bu bir aşk sahnesidir

Ressam ve bestekâr

Nevit Kodallının "Van Gogh"ü, bütün ümit ve tahminlerin ötesinde bir başarıya ulaştı. Geçen hafta, Salı gecesi Verem Savaş Derneği yararına verilen ilk temsilde, gala gecelerinin sahneden çok salon ve fuayeyle alâkalı seyircisi sahnede ve orkestra çukurunda olup bitenlerin daha alâka çekici olduğunu keşfetmişe benziyordu. Her çeşit çağdaş musikiye kulak tıkamış olanlar ve -ne sebebledir bilinmez- Türk bestekârlarının opera yazmağa hazır olmadığını düşünenler bile inançlarını değiştirme lüzumunu hissettiler. Kodallının operası hakkındaki şüpheler ve ve peşin hükümler, tamamen mesnetsiz değildi. Bugüne kadar yurdumuzda icra edilen eserlerinde bu bestekâr ilerisi için fazla vait vermemişti. Senfonisi, bir talebe için bile fazla acemiceydi; "Sinfonietta"sı, unutulmağa mahkûm yüzlerce eserden biri olmaktan ileri gidemezdi; en iddialı esefi olan "Atatürk Oratoryosu", böyle bir eserden beklenenin pek azım verebiliyordu. Fakat o zamandan beri birkaç yıl geçmişti. Bu fasıla içinde gene bestekârın olgunlaşmakta olduğu tahmin edilebilirdi. Hatta dikkatli dinleyiciler, Kodallının tiyatro için yazdığı bir iki ehemmiyetsiz musikiden bir gelişmeye işaret edecek sezgiler çıkarabilirlerdi.

Öte yandan, Hollandalı ressam Vincent Van Gogh'un hayatını opera haline getirmek ve böyle bir tasavvuru Amerikalı yazar Irving Stone'un "Luat for Life" adlı biyografi romanına dayandırmak, başarı ihtimallerini daha başlangıçta asgari hadde indirmekti. Bir ressamın hayatını ele almak, başından birtakım maceralar *geçen,* bir iki defa aşık olan, nihayet çıldıran ve intihar eden herhangi bir adamın hayatım işlemeğe benzemezdi. Hele o ressam, hayali bir tip değil de Vincent Van Gogh olarsa... Bir sanatkâr olarak onun inançlarını, mücadelesini, inkişafını, sanatına getirdiği yenilikleri, muhitini ve diğer ressamlarla münasebetlerini imkân nisbetinde ve en uygun şekilde sunmak gerekirdi. Sağlam ve inandırıcı bir tiyatro piyesinin çerçevesi içinde bile bunları anlatmak pek güçtü. Hele, bestekarın temayülü "söz"e doğru olsa bile, kelimelerin notalar tarafından örtüldüğü operada... İkincisi, Stone'un romanı Van Gogh'un hayat safhalarını adım adım takip etme gayesini güttüğü için, pek çok yerde geçen, pek çok şahıs ve vak'a taşıyan bir romandı. Bunların en ehemmiyetlileri bile muhafaza edilse, birkaç akşamda temsil edilmesi gereken uzunlukta bir opera meydana gelirdi.

Bunlardan başka, peşin olarak akla gelen bir itiraz da vardı: "Niçin Van Gogh?" Bu itirazı ileri sürenlerin çoğu, Türk bestekârına muhakkak yerli, veya Orta Doğu'ya ait bir mevzuu ele sima mecburiyetini yüklemek istiyenlerdi. Onlara göre Kodallı mesela "Yusuf ile Züleyha" diye bir opera yazmalıydı! İlle anlatılacak hayat, bir ressamınki olması gerekiyorsa Van Gogh'dan önce Levni vardı ! Hatta, Kodallı'nın "Bedri Rahmi Eyüboğlu" adlı bir opera bestelemesinin daha doğru olup olmıyacağını ciddi ciddi münakaşa edenlere ' rastlandı. Gerçi "Niçin Van Gogh ?" sualini sormayan belki yoktu; fakat böyle bir sual ancak, biyografi operası yazmanın ve bilhassa Van Gogh gibi bir sanatkârın hayatını ve sanatını opera haline getirmenin güçlükleriyle alâkalı olabilirdi. Yoksa bir Türk yaratıcısının, cihanşumul bir mevzua el atması şovenlerden başka herkesi memnun etmeliydi. Hele böyle bir teşebbüs, bütün güçlüklerine rağmen, başarılı sayılabilecek bir neticeye ulaşırsa, o zaman "Niçin ?" suali kendiliğinden silinirdi. Halbuki "Van Gogh" operası, birçok bakımdan, -ve kusurlarına rağmen- ayakda durabilen bir eserdi.

Libretto'da kusur ve vasıflar

Van Gogh", ikinci Türk operasıydı ve ilkinden, Adnan Saygun'un "Kerem"inden dana tesirli bir eserdi. "Kerem" her nekadar renkli,ve hareketli bir musiki taşıyorsa da, kötü bir libretto üstüne bestelenmek talihsizliğine uğramıştı. İkinci Türk operasının, piyes yazarı Orhan Ase-

na, Irving Stone mütercimi Bülent Sokollu ve Devlet operası tenoru Aydın Gün tarafından hazırlanan librettosu, ilk Türk operasınınkinden kıyas ölçüleri dışında üstündü. Libretto geleneklerini takip eden bu metnin yazarlarının, eski örneklerden iyi faydalanmış oldukları düşünülebilirdi. Tiyatro hareketi taşıyan, fakat her iyi libretto gibi- başlı başına bir piyes olarak oynandığında bir mâna ifade etmiyecek, librettoların çoğu gibi edebi değer taşımayan, bununla beraber bestekâra hamle verebilen bir metin meydana getirmişlerdi. Stone'un romanı ancak bir mehaz olarak kullanılmış ve romandaki olaylar -çaresiz pek çoğu atlanmak suretiyle- beş tabloya ustaca sığdırılmıştı. Opera Londra ve Ursula kısmıyla başlıyor, Borinage (maden ocakları) atlandıktan sonra Etten ve Kay safhası geliyor, Lahey ve Christine, NUenen ve Margot, Paris (ressamlar, sanat kolonisi vs.) fasılları bir köşeye atılıyor, üçüncü ve dördüncü perdeler Arles'da cereyan ediyor, Maya, Rachel, Gauguin, genelev ve -operanın heyecan zirvesi olarak- kulak kesme hâdisesi ele alınıyor, St Remy (tımarhane) bahsi geçildikten sonra opera Auvers'de, ressamın intihanyla bitiyordu. Çıkartılan kısımların en mühim sayılan olay, fikir ve gelişmeleri, hatırlatma şeklinde belirtiliyordu. Yazarlar, Van Gogh'un sanatkârlığına ve sanat hayatına da imkânlar nisbetinde yer Vermek mesuliyetini hissetmişlerdi. Gene de operanın baş karakteri, kadınlar tarafından reddedilen, sonra çıldıran, kulağını kesen ve intihar eden, aynı zamanda resim de yapan, ismi de tesadüfen Vincent Van Gogh olan herhangi bir adam intibaını uyandırıyorsa, buna sebeb bir opera librettosunun sınırları içinde daha ötesini anlatmanın zorluğuydu. Bazı karakterleri daha iyi işlemeleri de yazarlardan beklenirdi. Van Gogh'un hayatında çok, mühim bir rol oynayan kardeşi Theo fazla silik bırakılmıştı; Bilhassa operaya uygun bir tip olan Dr. Gachet, herhangi bir insan olarak kalmıştı. Ursula ile Kay arasındaki mizaç farkı aydınlatılmamıştı. Hele Kay'ın de, Ursula gibi, Van Gogh'u reddederken "Haydi oradan, kızıl saçlı budala" demesi, bu kadının mizacına aykırı düşüyordu. Yazarların dramatik tesir uğruna bunu yaptıkları aşikârdı. Fakat sahne tesirlerinden de her zaman istifade edememişlerdi. Van Gogh kulağını perde gerisinde değil, sahnede kesseydi dördüncü tablonun tesiri çok daha büyük olurdu. Bu tabloda, genelevin bir odasında Van Gogh usturayla kulağını keserken Gauguin'in kapıdan içeri bakıp "Tanrım!.. Kulağını kesiyor" demesi ve kaçarak uzaklaşması mantıksız görünüyor ve Gauguin'in niçin buna engel olmadığı sualini akla getiriyordu. Genelev sahabesinin satın aldığı iki tablo hakkında Gauguin'in fikrini sorması ve Gauguirv'in tabloları gördüğünde, kahkahalar içinde, "Lautrec'in malları! Hem de Madame Louis'nin evinde! Nasıl da yerlerini bulmuşlar?" diye haykırması maksatsız bir tahrifti. Romanda bu tablolar Lautrec'e değil, alelade bir ressama, Bouguerau'ya aittir; dolayısiyle Gauguin'in tepkisi bir nükte değeri kazanır.

Birçok eksikliğine, şüpheli taraflarına, ifadesindeki bozukluklara, rahat bir Türkçeyle yazılmış olmamasına rağmen gene de Sokoliu-Asena-Gün üçlüsünün hazırladığı metin, işe

Kapaktaki bestekâr

Nevit Kodallı

Necil Kâzım Aksesin "Ankara Kalesi" adlı senfonik şiirinin çalınması bittiğinde bir genç, bestekârın yanına yaklaştı. "Hoca, dedi, aspirin almağa gidiyorum; başım ağrıdı". Akses içerledi. "Git, al aspirinini. Bir daha da gözüme görünme".

Hoca bu sözlerini kastederek söylemiş olamazdı. Çünkü, fikrini apaçık söylemekten çekinmeyen ve hocasına takılmaktan zevk alan bu delikanlı, en sevdiği talebesi Nevit Kodallıydı. Hem, çırak bestekâr da birçok dinleyicisi için başağrısı reçetesi yerine geçecek eserler yazmağa başlıyacaktı. Bu bir modern bestekârla kaderiydi.

Her halde Necil Kâzım Akses, favori talebesinin gecen haftaki büyük başarısını öğrendiği zaman, Bonn'daki Türk Talebe Müfettişliği bürosunun koltuğuna keyifle yaslanacak ve "Ben dememiş miydim?" diye düşünecektir. Hele, yüzlerce Ankaralı opera seyircisinin, Kodallının ilk operası "Van Gogh"un musikisini, başağntıcı olmak şöyle dursun, bazan okşayıcı, bazan heyecanlandırıcı bulduklarını da hesaba katarsa, telli belirsiz bir gıpta duygusuyla. "Galiba devirler değişti" diyecektir.

Gerçekten Nevit Kodallı, şöhretin bestekârlara pek geç ulaştığı çağımızda, henüz 33 yaşındayken, birdenbire dünya çapında bir isim yapmayı bekliyebilecek duruma gelmiştir. Bir Türkün Van Gogh'a dair bir opera yazması!.. Dünyanın her yerinde böyle bir olay, havadis değeri taşır ve sanatla, musikiyle alâkası olmayanlar bile böyle bir operayı seyretmek, dinlemek ister. Eser, dış diyarlarda da, Türk seyircilerinde bıraktığı tesiri bırakırsa, Kodallı için artık hiçbir kapı kilitli kalmaz. Ondan sonra şöhret yolunda artık bütün yapacağı, Jeanne d'Arc'ları, Kral Davtıd'ları musiki sahnesine çıkaran ikinci hocası müteveffa Arthur Honegger'in örneğini takta ederek ünlü şahsiyetlerin adını, kendi adının yanına yazmaktır.

Nevit Kodallı Mersin'lidir. Birtakım istidatları ve becerikliliğiyle tanınmış bir aileye mensuptur. Ağabeylerinden biri amatör musikişinas, bir başkası amatör mucittir. Fakat Kodallı, amatör olmadığı gibi, becerikli de değildir. Hatta sakar denebilecek bir tiptir; geçen Salı gecesi operasını idare ederken daha ilk ölçüde değneği kırılmış, bir parçası havaya uçmuşta. Seyirciler bütün temsil boyunca, genç şefin el ve kol hareketlerindeki acemiliği farketmişlerdi. Fakat, eserini en iyi icraya kavuşturmak için gösterdiği titizlik ve bel prova sayesinde hem orkestra, hem de solistler -belki bestekâr hariç- herkes için tatmin, edici olabilen bir neticeye varmışlardır. Kodallı herhalde hiçbir zaman iyi bir şef, ya da iyi bir piyanist olmayacaktır. Zaten bu hedefi de gözetmemektedir. İddiası ve hayali, bütün bestekârlarınkinden başka birşey değildir ve hiçbir zaman da bugünkü kadar gayeye yaklaşmamıştır. 1980 yılında Devlet Konservatuvarı kompozisyon bölümüne giren Kodallı, 1947 yılında mezun olduğu sırada açılan Avrupa imtihanını kazanarak Paris'e gitmiş, orada Ecole Normale de Musique'de Honeggerle ve hususî olarak Nadia Boulanger ile çalışmıştı. 1953 yılında yurda döndüğünde memleketi onu, ilk iddialı eseri "Atatürk Oratoryosu" nun icra edilmesi imkânını sağlayarak karşılamıştı. Fakat musikisi bir değer taşıyan birçok Türk bestekârı gibi, eserleri yurt dışında, Türkiye'den daha çok çalınmış, bu ara Hermann Scherchen, Hans Rosbaud, Karel Ancerl gibi ünlü şefler tarafından idare edilmiştir.

Büyük rejisör Cari Ebert'in 70 inci doğum yıldönümü münasebetiyle anıldığı bir sırada sahneye konan "Van Gogh" hakkında Kodallı, aşırı bir tevazuyla "Herde yeryüzü sanat alanında haketti-ği yeri alacak olan Operamızın karınca kararınca aciz bir amelesi olarak, ben de Van Gogh'u yazdım" diyor. Carl Ebert, bıraktığı zamandan bu yana Devlet Operasının ne hale girdiğinden haberdar değilse, gelip "Van Gogh"u seyretme fırsatını bulduğunda, bu müessesenin kurulmasında ve gelişmesinde sarfettiği emeklerin boşa gitmemiş olduğunu sanır ve gönlü rahat eder.

"Van Gogh" operasının galasında temsil sonu
Hak edilen alkışlar

yarar bir librettoydu ve en azından can sıkmıyacak bir opera için gerek-- kelime ve hareket malzemesini sağlıyordu.

Sahneyi besliyen musiki

Bestekâr Kodallı bu temel üstüne, dış görünüşü sağlam bir bina kurmuş, kulak doldurucu, sürükleyici bir musiki yazmıştı. Eser, araya birkaç "arioso"nun girdiği, orkestra refakatli resitatifler serisi halindeydi; yani ses partilerinde kelime ön plândaydı. Böyle bir opera kısa zamanda dinleyiciyi sıkabilirdi. Fakat Kodallı, ses partilerinin görünürdeki yeknesaklığını, renkli, hummalı, ifadeli bir orkestrayla izale etmişti. Yer yer, bestekarın melodi yaratıcılığındaki kuvvetin delili kısımlar da yok değildi. Ursula'nın şarkısı ve bütün üçüncü tablo bunun örneğiydi. Zaten üçüncü tablo, operanın en güzel musikiyi ihtiva eden kısmı sayılabilirdi. Soprano solo ve kadın, korosunan renk uyuşmasından ustalıkla, faydalanan Kodallı, büyüleyici güzellikte bir musiki yazmıştı. Sahneyi musikiyle ifade bakımından bestekar, yer yer büyük incelik göstermişti. Üçüncü perdede Van Gogh, Maya ile sevişmeğe başladığı zaman kadın korosunun yerini erkek korosuna bırakması, uygun bir semboldü. İkinci ve üçüncü tabloların başında Van Gogn'un çalışmasını temsil eden fugato, ressamın yaratış çırpınmalarım belâgatle anlatıyordu. Bununla beraber, bir opera bestekârı olarak büyük anlayış gösteren ve musikisini sahneye doğru yükseltmesini bilen Kodallıdan daha derin bir karakterleştirme ve çeşitli tablolar arasındaki farkları daha, iyi belirtmesi beklenirdi. Bundan başka bestekârın bazı buluşları fazla aşikârdı. Genelev sahnesinde bir çeşit Casino de Paris musikisi yakışıksızdı. Metinde "komutanım" sözü geçtiğinde orkestradan Ur fanfar yükselmesi, Rachel "toreador"dan bahsedince bir iki ölçü İspanyol musikisi duyulması gibi şeylere buluş bile denemezdi. Metinde meselâ "hata işliyorsun" sözü geçseydi, bestekâr diyelim ki kornoya falso mu yaptıracaktı?

Kodallının grameri; diyatonik hatlara ve örtüsüzce tonalite duygusu veren kısımlara rağmen; kromatik, disonan ve atonaliteye meyilliydi. Vokal yazısı bilgiliydi; yer yer şarkıcılara ses teşhiri imkânı bile veriyordu. Orkestrasında renk efektlerine bilhassa bağlanmış, hatta bazan saplanmıştı. Orkestrasyonunda bakır nefesliler hâkim durumdaydı. Bu ara tenor partisini bazan yüklü akorların altına gömmesi, bazan da bakırlarla çiftlemesi, iyi netice vermiyordu. Bir ses alma stüdyosunda gerekli mikrofon muvazenesi kurulduğunda belki bu kısımlardan istenen tesir husule gelebilir; fakat opera salonunda netice, tenorun sesini duyuramaması oluyordu.

Fazla ehemmiyetli sayılmıyacak bu gibi mülâhazalar bir tarafa bırakılırsa, Kodallının giriştiği işi başardığına, iftihar edebileceği -ve edebileceğimiz- bir eser yarattığına, dünya piyasalarında geçerliği olabilecek bir opera meydana getirdiğine hükmetmemek için sebeb yoktu.

Birinci sınıf icra

Temsillerinin kalitesi günden güne düşen Devlet Operasının bu eserde, gerek sahneye koyuş gerekse müzikal icra bakımından beklenmedik seviyede bir temsil ortaya çıkarması güzel bir sürpriz oldu. Refik Erenin dekorları ve Hale Erenin kostümleri, uzun zamandır bu müessesenin . sahnesinde rastlanmamış bir zevk ve titizlikteydi. Dekorlarda Van Gogh'un üslûbuna ve renklerine bilhassa sadık kalmağa gayret gösterilmiş, bu ara dekorlar. İstanbul'dan getirilen bir uzmana boyatılmıştı.

Eseri sahneye koyan Aydın Gün, dört yıl önce "Konsolos"dan beri göstermediği başarıyı tekrarlıyordu. Şahısları kukla gibi değil, etli kanlı insanlar olarak sahneye çıkarmıştı.. İkinci tabloda kalabalığı idaresindeki beceriklilik dikkat çekiyordu. Korodaki her tip ayrı ayrı işlenmişti. Üçüncü tabloda Maya'yı dekorun arkasına yatırması ve seyircilere sadece Van Gogh'u davet eden elini göstermesi güzel bir buluştu. Fakat Aydın Gün'ün sahneye koyusunda şüphe çeken taraflar da yok değildi. İlk tabloda, halden maziye geçiş ve tekrar dönüş, anlaşılması güç bir şekilde yapıldı ve pek çok seyirci bu tablonun mânâsını kavrayamadı. İkinci tabloda rejisör Aydın Gün, libretto yazan Aydın Gün'ün -ve iki yazı arkadaşının- tuzağına düşmüştü. Bu tabloda Van Gogh, evinin önünde, resim yapmaktadır: librettoya göre bir kol resmi. Köylüler etrafına toplanırlar. Biri "yüzü nerde bunun?" diye sorar; öteki "giymişine bakılırsa kadın olsa gerek" der. Az sonra seyirciler ressamın ne yaptığını görme fırsatını bulurlar. Gerçekten ressam, el ve kol çalışması yapmıştır. Acaba köylüler, nasıl olup da bu çalışmadan, "giyinişine bakılırsa kadın olsa gerek" tahminini çıkartabilmişlerdir? .

Van Gogh rolünü Aydın Gün üstüne almıştı; bu tenor belki hayatında hiç Ur zaman bu kalitede bir oyun ve söyleyiş çıkarmamıştı. Sanatkârın bu tipi derinliğine tetkik ettiği seziliyordu; bilhassa asabi buhran sahneleri, aktörün bir sinir doktoru nezaretinde çalıştığım düşündüren bir inandırıcılıktaydı. Sesi her zaman parlaktı; entonasyonu , doğru ve telâffuzu açıktı.

Maya rolünde Sevda Aydan, beden güzelliğini ve ifadeli oyununu, renkli bir ses ve müzikal söyleyişle birleştirmişti; Gauguin'de Ayhan Baran, ses ve teganni vasıflarının yanına gittikçe gelişen aktörlük meziyetleri de katmağa başladığını gösteriyordu. Rachel'de Azra Gün ve -fizik bakımdan rollerine yakışmamalarına rağmen- Ursula'da Suna Korad, Kay'da Selma Aktuna, Theo'da Nuri Türkan ve daha küçük rollerdeki bütün sanatkârlar, övgülere hak kazanmışlardı. Orkestra her zaman iyi tınladı ve icradaki disiplinde, eserini bizzatı idare, eden Nevit Kodallının gayreti küçümsenemezdi. Her halde bu temsil, korodan orkestraya, başrollerden en küçük partilere, rejisöründen sahne işçisine kadar herkese bir şeref payı sağlıyordu.

Sosyal Hayat

Gönüllü Hemşire

Küçük Esma Dursun simsiyah gözlerinden akan damlaları- ellerinin tersiyle sildi. Kendisine şefkatle bakan yüze gülümsedi ve biraz mahcup biraz şımarık bir sesle: "Vitamin iğneleri çok yakıyor da, dayanamadım" dedi. O zaman bir el uzandı küçük kızın saçların okşadı ve neşeli bir kadın sesi: "Sen zor ameliyatlara gülerek göğüs germedin mi? İğnenin, de lâfı mı olurmuş?" diye sordu. Esma Dursun bir an düşündü; güldü ve yastığının altından çıkardığı "masalları"nı mavi beyaz gömlekli müşfik kadına uzattı:

"———Çok güzeldi, okudum abla, dedi. Acaba bana göre başka kitabınız var mı?"

Mavi - beyaz gömlekli kadın kucağındaki kitap yığınım hastanın ayak ucuna boşalttı ve Afyonlu Esma Dursun istediği kitabı seçti. Bu sırada beyaz gömlekli kadın Ankara Tıp Fakültesi İkinci Hariciye kliniğinin diğer yataklarını dolaşıyor; kimi hastaya bir yudum su veriyor, kimine gülümsüyor, kiminin dertlerini dinliyor, mektubunu yazıyor, sürahisini dolduruyor veya komodin vazifesi gören sandalyelerin üzerini temizliyordu. Bazı hastalar yeni ameliyat olmuşlardı, konuşamıyorlardı. Fakat ufacık bir alâka onlara limit ve neş'e veriyor; gözleri parlıyordu. Bazı hastalar ameliyat sıralarını bekliyorlardı: Korku ve endişe içindeydiler; Cesaret verici bir söz der-

Beyza Kardam
Bravo, hanımefendi!.

hal maneviyatlarım
Bazıları ameliyat ge
olmayı bekliyorlardı
mek, şakalaşmak
larıydı. Mavi - bo
nı hepsi aynı sev

Kanun, örf ve Adet

Jale CANDAN

Yabancı memleketlerde bulunan Türkler, zaman zaman ecnebilerin ağızlarına sakız ettikleri beylik suallerle karşılaşırlar. Bunlardan bir tanesi Türkiyede erkeklerin kaç tane karısı olduğu hakkındaki sualdir. Bu ve buna benzer suallere muhatap olan Türk, evvelâ beyninden vurulmuşa döner, öfkenin tatlı hırsına kapılmak tereddütleri geçirir. Yahu, siz amma da bilgisiz kimselersiniz demek ister. Hiç tarih okumaz mısınız? Mustafa Kemali bilmez misiniz?

Fakat gurbetteki Türk bu tarz öfkelere kapılmamayı çoktan öğrenmiştir. İçindeki ikinci ses derhal ona ihtarda bulunur: "Bizi tanımıyorlarsa kabahat bizdedir".

Gurbetteki Türk oturur bizi nedense daima eski halimizle hatırlamak isteyenlere uzun uzun izahat verir, sonunda da vazifesini yapmış kimselerin huzurunu duyar. Evet, Cumhuriyet Türkiyesinde taaddüdü zevcat yoktur ve bunun gibi birçok iptidai âdetler medenî kanun tarafından yasak edilmiştir. Yabancılara her fırsatta bunu anlatmakta ise muhakkak ki fayda vardır. Ancak münevverin vazifesi burada bitmiş sayılmamalıdır. Şurasını itiraf etmek zorundayız ki bugün kanunlarımızın ortadan kaldırdığı "eski usul aile sistemi" kötü gelenekler örf ve âdetlere dayanılarak Anadolunun birçok köy ve kasabasında hatta büyük şehirlerin kenar mahallelerinde devam ettirilmektedir. Bugün kanunen mevcut olmayan taaddüdü zevcat birçok köylerimizde fiilen hüküm sürmektedir ve bazı bölgelerde kadın hâlâ para ile satılıp alınan, erkeğe zevk ve babaya para temin eden bir metadır. Kadın, mevzun üzerinde duracak olursak diyebiliriz ki bugün büyük şehirlerde yaşayan Türk kadını ile memleketin diğer yerlerinde yaşayan Türk kadını arasında seviye bakımından bir asırlık fark vardır. İşte banan için de bugün Türkiye - deki aile sistemini tetkik etmek isteyen, Türk kadınını yakından tanımak gayesini güden birçok ecnebi yazar ve içtimaiyatçı bü şehirlerle iktifa etmeyip k

kadar gitmek lüzumunu duymaktadır..

Şurası muhakkaktır ki örf ve âdetlerle mücadele etmek, onların yerine yenilerini getirmek zor bir iştir ve uzun seneleri fedakârane çalışmalar isteri Fakat kanunlar bize bu derece yardımcı iken senelerden beri Türk münevverinin bu hususta hiçbir şey yapmamış olması da affedilir şey değildir. Anadolunun bazı mıntakalarında fena bir sistem yüzünden medeni nikâh kıyılmamakta, kadınlar harcanmakta ve çocuklar sefil olmaktadır. Diğer başka mıntakalarında ise gayet ciddi bir aile mefhumu mevcuttur. Meseleye el koymak ve yarayı tedavi etmek için evvelâ teşhis koymak lâzımdır. Acaba Türk köylü kadını ki, miktarı şehirliden çok fazladır, nasıl evlenir? Hayatını hangi şartlara göre kurar? Medeni kanunun kendisine verdiği haklardan haberdar mıdır? Ona ne şekilde yardım edilebilir?. Bunun için Anadoluyu bölgelere ayırmak, örf ve âdetleri yerlerinde tetkik etmek, bir araştırma eseri meydana getirmek lâzımdır. Şayet büyük merkezlerde kurulan kadın dernekleri, Anadoludaki memur, meslek sahibi ve münevver kadınlarla irtibat temin edebilirlerse bu gibi araştırma ve anketlerin gayet kolaylıkla yapılabileceği aşikardır. Meselâ Ankarada Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kuruma böyle bir araştırma eserini hazırlayabilir. Çünkü bu dernek iki sene içinde alâka uyandırıcı 4 araştırma eseri vermiştir. Bundan son da Anadoluda oldukça gen teşkilâta sahip olan Türk K Birliği meseleyi ele alabi kadın dernekleri ile işb lır ve sistemli bir çahş girilir.

Dâva çetindir.
mamak lâzımd
yarıyarıya
nun şarttı
medeni s
kımır
yar

* Bu kısım yayının orjinalinden kaynaklı hata nedeniyle indekslenememiştir.

Teselliye kavuşturulan hasta çocuk
Hanımlar, siz de böyle bir gömleğe kavuşabilirsiniz

mecmualardı. Okuyup yazması olmayanlar dahi bol resimli mecmualarla bir kaç dakika oyalanıyorlardı. "Kerem ile Aslı", "Leylâ ile Mecnun" ve içinde acıklı mâniler olan kitaplar hepsinden daha makbule geçiyordu.. Bir küçük çocuk okuduğu bir kitabın arkasına kendi dertlerim yazmıştı. Bu samimiyeti insan değme şiirlerde bulamazdı. Ortopedide ne kadar şirin küçük yavrucaklar vardı. Tıpkı büyük adamlar gibi, bazan onlardan daha büyük bir metanetle ağrılara göğüs geriyorlardı. Mavi-beyaz gömlekli kadın oranın da bancısı değildi. Onları bir bir dola-
şakalaşıyor, bazan çocuklara
da annelerine metanet aşıla-
ret ediyordu. Beline kadar
pırıl pırıl saçları olan
Ünlü aylardır ya-
saçlarını kestirmeğe
vi-beyaz gömlekli
açlarını taradı ve

di. Eğer bir

en muhak-

esut

* Bu kısım yayının orjinalinden kaynaklı hata nedeniyle indekslenememiştir.

ca dersleri kitabı yerine başka bir Almanca kitap arıyordu.

Mavi-beyaz gömlekli kadın Ankaralı bir ev kadınıydı. Adı Beyza Kardam idi, haftada iki gün, gönüllü olarak Ankara Tıp Fakültesine devam ediyordu. Büyük bir gayesi vardı: Kendi gibi birçok gönüllü hemşire toplamak ve bu şekilde hastahanelerde yardımcı olarak çalışan gönüllü bir kadın teşkilâtı kurmak.. Beyza Kardam'a göre bir kadın bir hastahanede haftada ancak bir kaç saatini ayırabilse dahi fevkalâde faydalı olabilirdi. Nedense "hastahane" kelimesi ekseri insanları ürkütüyordu. Zannediliyordu ki hastaları gördükçe insan ıstırap duyar. Halbuki hastalara ufak bir. yardım yapabilmek dahi insanı o derece teselli ediyordu ki insan bu vazifeyi yaptıktan sonra birçok dertlerinden sıyrılmış oluyor, onları unutuyordu. Bir hastahanede ne kadar eleman olursa olsun, dışardan gelecek olan bir değişik insan daima faydalıydı ve bu insanın bir hasta koğuşuna getireceği değişik hava bile hastaların yüzünü güldürmeğe kâfiydi. Bizdeki hemşire ve yardımcı sınıfın, ihtiyacı karşılayamıyacak kadar az olduğu düşünülünce bu yardımın ne derece kıymetli olabi-
eği daha kolay anlaşılıyordu. Hal-
İngiltere ve Amerika gibi dok-
rdımcı elemanların bol olduğu
lerde bile gönüllü hemşire-
ahanelerde haftada birkaç
k arzusu gösteren ev ka-
büyük sevinçte karşı-
a Kardam'ın bir pro-
hastalara refakat e-
lek vermek ve on
hastalara da yardım
etmeğe teşvik etmek.. Zaten refakatler ekseriya çok faydalı oluyorlardı ve hastası olanlar hastanın halinden ve derdinden çok daha iyi anlıyorlardı. Fakat bu yardımı daha sistemli, daha müsbet bir şekle sokmak mümkündü. Beyza Kardam'a göre hastahanelerde çalışmanın herhangi bir hayır cemiyetinde çalışmağa nazaran büyük bir avantajı vardı. Çok daha kısa bir zamanda, çok daha müsbet bir iş görebilmek. Meselâ haftada üç saat çalışan bir kadın herhangi bir dernekte pek az çalışmış sayılırdı; halbuki haftada üç saat çalışan bir kadın, bir hastahanede, en az 20-25 kişinin yüzünü güldürebilirdi. İşte bunun için de ev kadınları tarafından Ankara Tıp Fakültesine yapılacak müracaatlar Başhemşire Seher Hanım ve idare tarafından çok iyi karşılanacaktı.

Şurasını unutmamak lâzımdı ki ıstırabı unutmak ıstırabdan kaçmakla değil, ancak onu hafifletmekle mümkündü.

İş Hayatı

Serbest teşebbüs

Memleketimizde iş hayatına atılmış kadınların sayısı pek çoktur. Bunların arasında öğretmenlik gibi çok eski ve adeta klâsik kadın meslekleri bulunduğu gibi, hosteslik gibi yepyeni ve tamamiyle zamanımıza has olanlar, askerlik gibi bugüne kadar kadına yabancı kalmış meslekler de vardır. Meslek sahibi kadınlarımızın yanında memur kadınlarımızın da sayısı bir hayli kabarıktır.

Celile Gencay
Müteşebbis iş kadını

Buna mukabil serbest teşebbüs, serbest iş hayatı kadınlarımızın umumiyetle pek az rağbet gösterdiği bir saha olarak kalmıştır. Belki kadın, yaradılışı icabı, bu mevzuda kafi derecede cesur, kâfi derecede atılgan değildir. Fakat tecrübeler, kadınlarımızın serbest teşebbüs sahasında da ekseriya muvaffak olduklarım göstermiştir. Meselâ çocuk yuvalan açarak bunları mükemmelen idare eden kadınların miktarı, memleketimizde de gün geçtikçe artmaktadır. Mutfağında binbir hüner kazanmış olan bir kadın neden birgün temiz bir lokanta açmasın, 'konu komşuya dikiş diken bir küçük terzi neden işini büyütüp müessese şeklinde işleyen bir atölyeye sahip olmasın? Memlekette bunlara benzer sahalar tamamiyle açıktır ve çalışkan cesur kadınlar bu fırsattan istifade edebilirler. Ama serbest iş hayatı acaba kolay mıdır? Bu sahada muvaffak olmuş bir Türk kadını olan Celile Gencay bu sualin cevabını verecektir.

Hazır elbisecilik

Celile Gencay Ankarada tutunmuş bir hazır elbise mağazasının sahibidir. Bu teşebbüse girişirken evvelâ zemini yoklamıştır. Memlekette ve bilhassa Ankarada hazır elbisecilik için geniş bir inkişaf imkânı mevcuttur. Çünkü kadın faal hayata atıldıkça zaman kaybetmeden temiz giyinmek ihtiyacım daha çok duyacaktır. Fakat şehirlerimiz henüz Amerikanın ve Avrupanın bazı şehirleri kadar dağınık ve büyük değildir. Bu bakımdan da Amerikadaki gibi seri halinde fabrikasyon elbise henüz bizde tutunamıyacak, bunun yerine Parisin "Boutique" sistemi daha elverişli olacaktır, işte Celile Gencay da Ankarada Atatürk Bulvarında açtığı ve "Canan" ismini verdiği moda salonunda bunu yapmağa çalışmıştır. Mağazasında daima mevsimin ihtiyaçlarını karşılıyacak temiz, zarif ve her keseye uygun birkaç kıyafet bulmak mümkündür. Celile Gencay en son moda yeniliklerini takip etmek şartiyle, kendi kumaşlarımızla gayet güzel modeller meydana getirilebileceğine inanmaktadır. Meselâ Çıkrıkçılar yokuşundan aldığı yünlü köylü şalları ile gayet şık ceketler yapmış ve siyah etekliğin üzerine giyilen bu ceketler ilkbahar için mükemmel birer sokak kıyafeti olmuştur. Piyasada bulunan siyah düz yünlülerin üzerine de makinede, yünle işlenen motifler ilâve edilmiş böylece gayet ağır kumaşlar elde edilmiştir. Celile Gencay hazır elbiseciliği yalnızca sırtlarına bir elbise takmak kaygusunu duyan hanımlar için yapmayı düşünmemiş, en şık ve titiz kadım da memnun etmek gayesini gütmüştür. Bunun için hiç durmadan çalışmak, koşmak ve bilhassa severek çalışmak lâzımdır. Evvelâ modayı takib etmek, piyasayı dolaşarak kumaşları tanımak, temiz işçiler bulundurmak ve hiç bıkmadan daima yeni birşeyler düşünmek, giyimi sevmek ve bu işi adeta aşkla yapmak lâzımdır. Meselâ vitrinde teshir edilecek bir elbisenin yakasına takılacak iğne dahi müşterinin dikkat nazarını çekmek bakımından gayet mühimdir. Aksesuar da çok ehemmiyetlidir ve müşterinin seçeceği bir elbiseye uygun şapka, çanta, eldiven veya ayakkabın, mağazada bulundurmak çok faydalı olur. Dikkat edilecek bir nokta da müşteriye daima pratik, kullanışlı kıyafetler hazırlamaktır. Celile Gencay şuna dikkat etmiştir ki kendisi için hazırladığı kıyafettir daima müşterinin zevkini okşamış hatta üzerindeki bir elbiseyi dahi satın alanlar olmuştur. O günden itibaren de, Celile Gencay müşteri için düşünürken daima kendi ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurmuş, böylece, fantaziye kaçmaktan kurtulmuştur. Takasına hermin bir kürk parçası ilâve edilen bir siyah rob, bu teferruat çıkarıldığı zamka en sade bir sokak elbisesi olabilmektedir.

"Canan"da hazır **ceket**
Aksesuarı da yanında

"Canan"da hazır elbise
Hem kolaylık, hem ucuzluk

Turizm

Akmasa da damlar

Hâdise geçen hafta, Esenboğa Hava alanında cereyan etti. Bir uçak alana inmiş ve transit yolcuları küçük kantinde vakit öldürmeye başlamışlardı.. Seyyah seyyahtı ve dünyanın her tarafında seyyah geçtiği yerlerden bir hatıra alıp götürmek isterdi. Bu transit yolcuları da geçtikleri memleketlerin, hiç , olmazsa hava alanlarından birçok hatıralar, o memleketlere has birçok ufak tefek eşya almışlardı. Bunları evlerine götürecek, odalarının en görünen köşelerine koyacak, eşe dosta bu memleketlerin sözünü edeceklerdi.

Transit yolcuları kantinde, dikkatle sağa sola baktılar ve köşedeki şirin bir satış yeri dikkat nazarlarım çekti. Bir tanesi kalktı, onu bir başkası takip etti, derken bir başkası daha! Bu satış yerinin önünde kuyruk oluverdiler ve "Dolar kabul ediyor musunuz?" diye sordular. Gişedeki kibar memur kanun onlara kendi dilleriyle cevap verdi. Evet, dolar kabul ediliyordu. Transit| yolcuları dolarları çıkardılar ve sordular:

"— Satacak neyiniz var?"

Memur hanım onlara minimini zarif likör şişeleri, sigara paketleri gösterdi. Türk tütünü hakikaten meşhurdu. Fakat transit yolcuların bavulları âlâ kokulu Amerikan sigaraları ile doluydu. Bir likör için de bir dolar bozmak manasızdı. Zaten yolcular daha ziyade kalacak hatıralar istiyorlardı. Türk elişlerinin medhü senasını duymuşlardı; bakır da onları cezbediyordu. Sırma ile işli Türk terlikleri kârılarına götürebilecekleri en güzel bir hediyeydi. Bütün bu suallere nazik memur hanım başını sallıyarak ve üzülerek cevap verdi. Maalesef yalnız inhisar maddeleri satıyordu; başka bir satış yeri de henüz mevcut değildi.

Transit yolcuları son bir ümitle memlekete ait kartpostalları sordular. O da yoktu. Memur hanım önüne baktı ve transit yolcular dolarları tekrar ceplerine yerleştirdiler..

Halbuki bizim hakikaten güzel elişlerimiz, bakırlarımız, hususî taşlarımız, binbir türlü güzel şeyimiz vardı.

K İ T A P L A R

BİR DAKİKA

(Doğan Nadi'nin fıkraları. Akbaba Mizah Yayınları No: 10. Yeni Matbaa İstanbul - 1956. 96 sayfa, 100 kuruş)

Gündelik gazetelerde manşetlere göz gezdirildikten sonra ilk aranıp okunan yazı şüphesiz, -eğer varsa - o gazetenin küçük fıkra sütunundaki yazıdır. İşte bizim memlekette okuyucuya bu alışkanlığı aşılayan yazar, Doğan Nadi olmuştur. İşin garibi küçük fıkra yazarlığının tarihi umduğunuzdan ve sandığınızdan da kısadır. Küçük fıkracılık memleketimize 1945 de, Demokrasi tecrübesiyle beraber gelmiştir. D.P. nin kurulduğu günlerde muhalefet öncülüğü eden gazetelerden biri olan Tasvir, küçük fıkraya yer veren ilk gazete, Doğan Nadi de bu tarzın ilk yazarı olmuştur. Doğan Nadi "Bir Dakika" adlı kitabına yazdığı ön sözde küçük fıkracılığa başlayışını şöyle anlatıyor:

"Bu küçük yazılara 1945 sonlarında Tasvir gazetesinde başladık. Tek parti devrinin hakikaten bitip bitmediğini, Demokrat Partinin hakikaten bir muhalefet partisi -hatta sadece demokrat!.- olup olmadığını kimsenin kestiremediği zamanlardı. Şefin şeflikten nasıl olup da vazgeçeceğine akıl erdiremiyenler, muhaliflerin bu isin içinden nasıl çıkacaklarına -hatta neye giriştiklerine- bütün bütün cevap bulamıyorlardı. Arkadaşlarım Ziyat Ebüzziya ve Cihat Baban'la beraber, Nasreddin Hoca'nın meşhur yoğurt hikâyesinde olduğu gibi, ya tutar sa kabilinden biz de kaleme sarıldık. Tutarsa yiyeceğimiz bir şey yoktu ama, memlekete Demokrasi gelecekti, hürriyet gelecekti, müsavat gelecekti. Şeflik gidecekti, korku gidecekti, imtiyazlılar gidecekti... Aradan bunca yıl geçti bu yazılara hâlâ, ne yazik ki, ya tutarsa..! diye devam edip gidiyoruz. Kimbilir ? Günün birinde inşallah... Ümit dünyası bu!..".

Doğan Nadi'nin 1945 de açtığı bu çığır pek tabiî ki aynı yoldan yürüyenler yaratacaktı Nitekim Bediî Faik, Şinasi Nahit Berker ve başkaları hep bu yalda yürüyerek meşhur oldular.

İşte Doğan Nadi 1945 sonlarından 1956 başlarına kadar yazdığı yüzlerce, binlerce fıkradan 176 tanesini bir araya, toplamış ve bunlara fıkralarının başlık adı olan "Bir Dakika" adını vermiş, 96 sayfalık bir küçük cilt meydana getirmiş. Demokrasi tecrübeleri içinde geçen 10 yılda yazılmış fıkralardan meydana gelen bu kitap ibretle okunmağa değer. "Bir Dakika" adlı kitabı okuduğunuz zaman göreceksiniz ki farzı mahal 1946 da yazılmış bir fıkra 1957 yılında yemliğinden, esprisinden ve günün olaylarını alaya almaktan hiç birşey kaybetmemiş.

Doğan Nadi
Geçmiş zaman olur ki..

Meselâ, 1946 da Recep Peker devrinde çıkartılan Basın kanununu hem alaya alan, hem de bu alayın arkasında şiddetle tenkit eden şu fıkraya balona:

"Gazeteye geldim. Bizim odanın halini görmeyin. Büyük masanın üstü, kitaplar, Resmi Ceride, temyiz içtihatları, Meclis zabıtları, son müzakereleri yazan gazeteler, bir kalabalık kıyamet.

Cihatla Ziyad karşı karşıya. Yanlarında iki avukat harıl harıl birşeyler okuyup terleye terleye düşünüyorlar.

Ayol bu ne hal?

Meğer gazeteye makale yazmağa çalışırlarmış ?

İlâhi Recep Peker; ne günlere erdirdiniz bizi böyle!"

Fıkranın başlığı "Söyleyene Bakmayın" tarihi de 23 Eylül 1946!.

Eğer "Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer" sözünü yad etmek isterseniz alın Doğan Nadi'nin son basın kanunu çıkıncaya kadar yazmağa devam ettiği fıkralardan derlenmiş kitabını. Okurken, hem gülersiniz, hem de acı acı düşünürsünüz.

VATANSEVERLER

(Sidney Kingsley'in 3 perdelik oyunu, Çeviren : Früruzan Selçuk. Seçilmiş Hikâyeler Dergisi Kitapları 32. Güney matbaası, Ankara - 1956 116 sayfa, 150 kuruş)

Sidney Kingsley Amerikada çok tutulmuş bir piyes yazarıdır. Daha ortaokul sıralarında piyes yazmağâ rnerak saran Kingsley bir Üniversite öğrencisi iken yazdığı "Wonder-Dark Epilogue" adlı bir perdelik piyesi ile 1928 yılının eh başarılı bir perdelik tiyatro eseri armağanım kazanmıştır. Sidney Kingsley Broadway'da muhtelif piyeslerde bizzat rol almış, Colombia film ortaklığında yıllarca senaryo yazarlığı yapmış, "Men in White," adlı eseri ilk olarak bir profesyonel tiyatroda oynanmıştır. Hastananelerdeki hayatı anlatan bu eser büyük bir basan kazanmış, 1934 yılında Pulitzer armağanını almış ve Metro - Goldwyn - Mayer film şirketi tarafından filme çekilmiştir. Daha sonra yazdığı "Dead End" adlı piyeste de başarısı devam etmiş, piyes aylarca afişte kalmıştır. Sidney Kingsley'in sadece "Ten Million Ghosts" adlı ve yeni, bir teknikle kaleme aldığı piyesi başarısızlığa uğramış ancak 11 defa temsil edilebilmiştir. Bu başarısız piyesi "The World We Make" adlı çok sevilen piyesi, onu da Türkçeye Füruzan Selçuk tarafından "Vatanseverler" adiyle çevrilen "The Patriots" adlı piyesi takip etmiştir. Kingsley'in bu eseri halen halen Amerikan sahnelerinde afiştedir.

1906 da doğan ve 1939 da tiyatro aktristi Madge Evans'la evlenmiş olan Sidney Kingsley memleketimizde ilk defa "Vatanseverler" adlı kitabı ile tanınmaktadır.

"Vatanseverler", 3 perdelik bir piyestir, Amerika Birleşik Devletlerinin kuruluş yıllarında idareciler arasındaki mücadeleleri anlatır. Piyesin belli başlı kahramanları Thomas Jefferson, Alexander Hamilton, George Washington, Albay Humphreys, James Monroe, Henry Knox, La fayette vs. *dir.*

Amerika yeni kurulmuş bir cumhuriyettir. Güneylilerle kuzeyliler arâsında şiddetli bir geçimsizlik ve anlaşmazlık vardır, İhtilâl liderleri ise sandalye kapmak dâvası peşinde birbirlerini şiddetle hırpalamakta ve Güneyle Kuzey arasındaki anlaşmazlığı körüklemektedirler.' Cumhurbaşkanı Washington, Fransada Amerikayı temsil eden elçisi Jefferson'a vatana dönüşünde Dışişleri teklif eder. Jefferson siyasi hayattan bıkmıştır. Teklifi kabul etmek isteniz. Kızıyla beraber çiftliğine çekilmek, başını dinlendirmek arzusunda dır. Ama Jefferson vatansever bir insandır. Vatanın ve Başkanın kendisine ihtiyacı vardır. Rahatını, huzurunu, çiftliğinin işlerini bir kenara bırakır ve vazifeye koşar. Ömrünün son yıllarını da vatan uğrunda çalışarak geçirir?

Piyes umumiyetle durgun bir hava içinde ve az hareketli cereyan eder.

öyle sanıyoruz ki Amerika'da çok tutulan bu piyes, daha ziyade mahalli bir mevzuu işlemiş olmaktan kuvvet almaktadır. Şayet bizim memlekette temsil edilirse "Vatanseverler"in aynı sempatiyi toplayacağını sanmıyoruz.

BAŞŞEHİR SOKAĞI

(Şemsi Belli'nin şiirleri Son Havadis Matbaası Ankara - 1957. 128 sayfa, 100 kuruş)

Başşehir Sokağı şair Şemsi Belli'nin üçüncü kitabıdır. Bu kitaptaki şiirlerden "Bizim Konak" adlı şiir:

Bakmayın boğazımdaki boyun bağına
Ben, dağlardan gelmiş bir deli rüzgar.
Kursağımda o dağların ekmeği
Bakmayın boğazımdaki boyn bağına

diye başlıyor. Radyoda "Anadoludan Sesler" getiren, Kitabıma hemen ilk şiirlerinden birinde "Ben dağlardan gelmiş bir deli rüzgâr'ım diyen Şemsi Belli, her halde kitabın bütünü ile de bizlere Anadolunun şiirini getirecek sanıyoruz. Şemsi Bellinin kitabında umulan şiirleri, beklenen havayı bulmaya imkân yok. Ruh ve şekil bakımından alışılagelmiş, zaman zaman mizaha kaçan, lirizme ve platonik aşka mütemayil yeni ile eski arasında bocalayan bir şair karşımıza çıkıyor. Hecenin yanında Serbest nazım, realizmin yanında romantizm kucak kucağaa.. Şemsi Belli kötü bir şair mi ? Böyle bir hükme varmak insafsızlık olur. "Başşehir Sokağı" ndaki şiirler içinde insanda ümit uyandıran mısralar, kıtalar bulmak da pek âlâ mümkün. "Başşehir Sokağı "m okuyan insanın dalgalı bir denizde sandalla dolaşan insanın uzaktan görünüşünden farkı yok. Kitabın bir sayfasına bakıyorsunuz şiirle dolmuş göğe yükseliyorsunuz. Onun bir ardındaki sayfada gözden kayboluveriyorsunuz.

"Başşehir Sokağı"nda zaman zaman halk deyişine Özenen şiirler de var. Meselâ "Dedim dedi" adlı şiir böyle. Ama bu şiirlerde de Şemsi Belli'nin başarıya ulaşabildiğini söyliyebilmek çok zor. Şemsi Belli'nin şiirleri iddiası hilâfına Kalka yabancı kalıyor. Bu ise şairin bahtsızlığını teşkil ediyor. Başarılı şiirler, başarısızlann arasında kaynayıp gidiyor.

KADERDEN YANA

(Yıldız Matbaacılık ve gazetecilik T.A.Ş. Ankara, 1956 - 56 sayfa, 125 kuruş).

Coşkun Ertepınar genç bir şair. Kitabının arka kapağındaki nottan öğrendiğimize göre "Kaderden Yâna" adlı kitabı, şairin üçüncü kitabı, ilk kitabı "Dönülmez zaman İçin" 1949 da, ikinci -Kitabı "Tek Âdam" ise 1954 de yayınlanmış.

"Kaderden Yâna'dâ 37 şiir yer alıyor. Biz 37 şiiri de okuduktan sonra şöyle bir kanaate vardık ki Coşkun Ertepınar kitap yayınlamakta biraz acele etmiş. Doğrusu 37 şiir içinde şöyle dişe dokunur her hangi bir şey bulamadık.

C E M İ Y E T

Gazetecilerin son kanunlardan sonra pak çoğalan boş vakitlerini nelerle geçirdiklerini merak ediyorsanız size bir misal verelim. Geçen hafta iki kolejli kız bir Macar mültecisiyle konuşmak arzusuyla Sirkecideki kampa geldiler. Bir muhabir kendilerine yakışıklı ve şık bir Macar futbolcusu tanıştırdı. Kızlar delikanlıyla iki saat tatlı tatlı İngilizce konuştuktan sonra kamptan güle oynaya ayrıldılar. Canı sıkılan bir muhabirin muzipliğine kurban gittikleri akıllarından bile geçmiyordu. Aslında kendilerine Macar futbolcusu diye tanıtılan genç, bir günlük gazetenin muhabiriydi.

Yeşilköy Hava meydanına yaşlı olmasına rağmen şık, gayet iyi İngilizce ve Fransızca konuşan bir yolcu seldi. Kendisi yirmi dört sene önce büyük şehirlerimizi ziyaret ederek intibalarına dair bir kitap yazmış. Şimdi bu ziyaretleri tekrarlıyarak aradaki farkı belirten yeni bir eser hazırlıyacak. Memleketinin an meşhur tarih muharriri olan bu yolcunun bizim için asıl hususiyeti milliyetinde; zira Lev Minuliu, Rustur

İki hafta kadar evvel Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın Ankara Palasta "Bütçeyi hazırlamak için gayet iyi çalışmalarından dolayı" mesai arkadaşlarına çektiği mükellef ziyafetin dedikodusunu duyan İstanbul yüksek memurları aynı cinsten tebrik ziyafetleri vermeği düşündülerse de Mâliye Bakanının ikram ettiği kadar

Russel Dorr
"Hove are you"

havyar almağa bütçeleri müsait olmadığından vazgeçtiler.

●

Uzun seneler Amerikanın mali ve iktisadi temsilcisi sıfatıyla Türkiye'de kalan Mr. Russell Dorr geçen hafta memleketimize geldi, vaziyete baktı; Amerikanın her yerden fazla Türkiyeye yardım etmesi gerektiğini, lâkin halen kendisinin mensub bulan duğu Dünya Bankasının memleketimize kredi açamıyacağını söyledi, bir gün durup gitti.

Kalkman Türkiyemiz içinde vatandaş nankörlüğünün, genişleyen ekonomimize savrulan iftiraların ve yapıcı iktidar politikasına yıkıcı muhalefetin yeni bir örneğini gördük. İstanbul'da senede döryüz takma ayak, besyüz kol ve değişik adette "başka uzuvlar" imal eden bir vatandaş hariçten ham madde ithal etmekte zorluk çektiğini ve bu yüzden piyasada takma uzuv darlığının baş göstermek üzere olduğunu açıkladı, Halbuki iktisadiyatımıza biraz insafbakılırsa görülür ki piyasada takma uzuv darlığının sebebi gelişen hayat seviyesi sayesinde bu sahada talebin artmasıdır:

*

İzin verilip yasak edildikten sonra. tekrar izin verilen kamuflaja Rock'n Roll müsabakası bir hayli hâdiseli geçti. Belki biraz da Spor ve Sergi Sarayında bulunmanın tesiriyle seyirdiler kendilerini boks müsabakasında sanıp er meydanına gazoz şişeleri, minderler ve yuhalar yağdırdılar.

●

Akdenizde devam eden sulh sayesinde yapacak fazla işi olmadığından ziyaretlere vakit ayırabilen Güney Avrupa Müttefik Kuvvetleri Başkomutanı Robert Briscol İstanbulda ördek avına çıktı. Sayın amiralin burnuna gelen barut Kokusunun bundan ibaret kalmasını candan temenni ederin.

●

Ankara, ve İstanbul'un verem savaşla ilgili birçok teşekküllerinin iştirakıyla açılan "Veremli hastalar tarafından yapılmış eşya sergisi" son derece zevkli ve enteresan örnekler ihtiva ettiği halde organizasyon bozukluğu ve reklâm yokluğu yüzünden maalesef çok sönük geçti; kimsenin haberi olmadığından yalnız doktorlar gördü. Halbuki serginin belirtmeğe çalıştığı husus, yani hastaların iktisadî bağımsızlıklarını sağlamadan verem savaşında büyük terakkiler kaydedilmiyeceği fikri, meselenin esasıyla alâkalı mühim bir ileri adımdı. Maamafih iktisaden kendini kurtaramamış kimselerin veremden korunması zor olduğu doğruysa organizasyon kabiliyetimiz de bu seviyede kaldığı takdirde ilerde milletçe verem olmaktan nasıl kurtulacağımız ayrıca düşünülecek bir meseledir.

F E N

Atom

Parite 'nin sonu

Columbia'lı fizikçiler parite prensibinin doğru olmadığını keşfettiler! Fizik dünyası bir aydır bu haberin heyecanıyla çalkalanmaktadır. Çekirdek fiziğinde ve onun en ileri, en aktüel kısmı olan elemanter partiküller fiziğinde yeni bir ufuk açıldığı her tarafta söyleniyor. Geçen sene Berkeley'li fizikçiler dev atom parçalama makinesi Bevatron'da anti-protonu keşfettikleri zaman da böyle bir heyecan dalgası etrafı dolaşmıştı. Ama bu iki keşif arasında esaslı bir fark var. Anti - protonların var olmaları gerektiği 25-30 senedir herkesçe kabul ediliyor, ancak teknik imkânların yeteri kadar gelişmesi bekleniyordu. Bu bakımdan Berkeley laboratuarında anti-protonların yaratılması bir sürpriz tesiri yapmadı. Şimdi Columbia'da ilân edilen buluş ise tam bir sürprizdir. Çünkü 25-30 senedir doğruluğundan şüphe edilmeyen bir prensibin bazı hallerde yanlış olduğu birdenbire ortaya çıkmıştır.

Dış âlemin hâdiseyi öğrenmesi, Columbia Üniversitesi profesörlerinden I.I. Rabi'nin basına verdiği bir demeçle mümkün oldu. Rabi, vaktiyle Noel mükâfatı almış, Amerikalıların çok iyi tanıdıkları bir fizikçi olmak sıfatıyla, arkadaşlarının sözcülüğünü yaptı. Ama sadece sözcülüğünü.. Çünkü açıklamalarına göre bu keşif tamamen genç arkadaşlarının eseridir. Columbia profesörlerinden Tsung Dao Lee ile princeton ileri araştırmalar enstitüsü profesörlerinden Chen Ning Yang, ikisi de cinli olan iki teorik fizikti, geçen yaz , sonunda teorik düşüncelere dayanarak, parite prensibinin her zaman kullanılamıyacağı fikrini ileri sürmüşler ve bu meseleyi ortaya koyacak bazı yeni deneyler yapılmasını teklif etmişlerdir. Gene Columbia Üniversitesinden başka bir Çinli fizikçi, Chien-Shiung Wu, bu deneylerden birini yapmaya teşebbüs etmiş ve Washington'da Millî Ölçüler Dairesinin modern laboratuvarında iki aylık bir uğraşmadan sonra deneyi tamamlamıştır. Elde ettiği netice, Yang ile Lee'nin tahmin ettikleri gibi parite prensibinin aleyhine çıkmıştır. Pek kesin olmayan bu ilk netice Columbiadaki tecrübecilerin de ilgisini uyandırmış ve sonunda Columbia'nın 385 milyon voltluk "orta boy" siklotronunu çalıştıran profesör Lederman ile iki arkadaşının yaptıkları basit bir deney, parita prensibinin yanlışlığım hiç bir şüpheye yer bırakmıyacak açıklıkla ortaya çıkarmıştır.

Einstein'ın açtığı çığır

Parite prensibi nedir? Bu prensibe uyulsa ne olur. Uyulmasa ne olur? Bunları matematik ifadeler kullanmadan anlamak ve anlatmak hiç kolay değildir." Ancak, fizikte güç an-

Albert Einstein
Talebelerinden geride kaldı

laşılan teorilerde hemen daima yapıldığı gibi Einstein'in adıyla işe başlamanın inandırıcı tesirinden faydalanılabilir. Einstein'ın 1905 de ortaya attığı izafiyet prensibinden beri fizik, teorisi daima bir takım genel prensipler üzerine kurulmaktadır. Her hangi bir fizik olayını açıklamaya çalışan bir teori, konusu ne olursa olsun, bu prensiplere uymak zorundadır. İlmî adı değişmezlik (invaryans) prensipleri olan bu kaidelerin en iyi tanınan örneği Einstein'ın özel izafiyet prensibidir. Buna göre, bir insan ister hareketsiz dursun, ister düz bir çizgi üzerinde sabit bir hızla hareket etsin, fizik kanunlarının ifadesi bu insan için her iki halde de aynı kalmalıdır. Kısaca söylenirse, kanmaların ifadesi düzgün harekede değişmemelidir.

Değişmezlik prensipleri bilhassa atom fiziğindeki teorilerde önemli yer tutarlar. Atomlar âleminde olup bitenler doğrudan doğruya görülemez. Ancak bu olayların ölçü âletlerimiz üzerindeki tesirleri farkediletoilir. Bu sebebi e eldeki ölçü neticelerini doğru yorumluyabilmek hiç de kolay değildir. Ancak genel değişmezlik prensipleri sayesinde bu iş yapılabilir. Hele elemanter partiküller fiziğinde olduğu gibi incelenen parçalar arasındaki kuvvetlerin mahiyeti . bilinmiyorsa, elimizde bu prensiplerden başka kılavuz yok demektir. İşte parite prensibi, protonlar, nötronlar, elektronlar ve çeşitli mezonlar gibi elemanter partiküller arasındaki reaksiyonları incelemek için aşağı yukarı 30 senedir kullanılan böyle önemli bir vasıtadır. Aslında, fizik kanunlarını ifade için bas vurulan matematik dilinin bir özelliğine dayanır ve kullanılan koordinat sisteminin saf veya sol eksenli olmasıyla kanunların ifade ediliş şeklinin değişmiyeceğini söyler. Ama bu matematik prensipten önemli fizik neticeleri elde edilir. Çekirdek fiziğinde 30 senedir denenen bu sonuçlar daima doğru çıkmıştır.

Parite prensibi elemanter partiküller arasındaki reaksiyonlardan bazılarım yasak eder. Prensibin bazan yanlış olabileceği fikri de işte buradan doğmuştur. Son senelerde keşfedilen ve adlarına to-mezonu ile tetamezonu denilen iki parçacığın, parite prensibine göre ayrı ayrı, iki parçacık olmaları gerekiyordu. Halbuki' bu parçacıkların kütleleri, ömürleri ve elektrik yükleri gibi bütün fiziksel özellikleri tamamen aynıydı. Başka başka iki parçacığın, her bakımdan birbirlerine bu kadar benzemeleri nasıl mümkün oluyor? İki senedir, dünyanın en kabiliyetli fizikçileri bu meselenin sırrım çözmeye çalışıyorlar. Bir çözüm şekli bulmak için en karışık, en dolambaçlı prensiplere başvuruyorlardı. Yang ile Lee ise bir deha eseri gösterdiler ve meseleyi en kısa fakat en cüretli yoldan çözmeyi denediler. "Bütün özellikleri aynı olan bu iki mezon gerçekte aynı parçacıktırlar ve parite prensibinin . bu mezonlar için verdiği sonuç yanlıştır" dediler. Sonra da bu yorumun mümkün olabileceğini göstermek için, parite prensibine uyan bütün olayları bir daha dikkatle gözden geçirdiler. Bu inceleme sonunda, elde bulunan delillerin tamam olmadığını, bu delillere göre, elemanter partiküller arasındaki bazı reaksiyonlarda parite prensibine uymayan şeyler meydana gelebileceğini gördüler ve böyle olayların meydana çıkarılması için yeni deneyler yapılmasını teklif etliler.

Hikâyenin sonunu daha önce söyledik. Yang ile Lee'nin teklifi üzerine gerek Wu'nun, gerek Lederman'ın ayrı ayrı tertiplerle yaptıkları deneyler, parite prensibine uymayan iki olayı meydana çıkardı. Böylece de parite prensibi istisnası olmayan bir genel prensip halinde çıkarak ancak bazı hallerde doğru olan bir özel kaide şekline girmiş oldu. Paritenin tahtından düşmesiyle fizik ne kazandı ? Bu sorunun cevabı elemanter partiküller fiziğinin bugünkü karışık ve karanlık durumuna bakmakla bulunabilir. Eğer bugün bu sahada hemen bütün esas deneyler anlaşılmış ve açıklanmış olsaydı, şüphesiz parite prensibinin bırakılması büyük bir kayıp, bir gerileme olurdu. Fakat şimdiki durum, tam tersine bir çıkmaz hali gösterdiği için, kılavuzlardan birinin yanlış yol gösteren bir sahte kılavuz olduğunun anlaşılması herkeste artık doğru yolun bulunabileceği ümidini uyandırmıştır. Gerçekten bütün kabahat parite prensibinde miydi? Bunu kısa zamanda anlıyacağız,

Karaca Tiyatro

"Cam Kırıkları"

Amerikanın ve dünyanın en şöhretli piyes yazarları arasında adı sayılan Tennesse Williams, oyunlarının hepsinde, herşeyden evvel çok sağlam bir hikayeci karakteri taşır. Bu sözle piyeslerinin derinlik Ve sosyal realizm yönü küçümsenmiş olmuyor. Şöyle ki Tennesse Williams iyi bir hikayeci gibi önce sözünü etmiye değer kişiler seçer. Bu kişilerin de oldukça basit çözümlemeleri vardır. Sakat veya ruh hastası veya isterikdirler. Sonra, bunları iyi tarif edilmiş, güçle anlatılmış muhitlere oturtur; kişiler sözlerinde, hareketlerinde hususiyetlerini açıkça belirttiler. Başlangıç veya sonda bir çözüm, bir netice yoktur. Tennesse Williams'ın anlatmakta istediği sadece bu kişiler, kısacası "İnsan"dır. Onun içindir ki oyunlarının hepsinde karakterler, bakır lâvha üzerine kakılmış resimlerin katı, çarpıcı ve sağlam görünüşüne sahiptirler. Çekov'un hikâyelerinde olduğu gibi Tennesse Williams da, eserlerinde, seçtiği insanların üzerine bir an için kuvvetli Ur ışık tutar gibidir. Bu keskin ışıkta gördüğümüz çehreler, davranışlar gayet sarih, kuvvetli ve aydınlıktır. Bir an için dışlarını ve içlerini seyrettiğimiz bu insanlar, ışığın kesilmesiyle oldukları yerde bırakılırlar; ama tıpkı Çekov'daki gibi bir daha unutulmayacak bir kuvvetle hayalimizde yer ederler. Tennesse Williams'ın eserlerini seçen bir rejisörün her şeyden evvel onun kişilerinin yapılışları ve sağlamlıkların göz Önünde tutması gerekir. Bu sebeple Tennesse Williams'ın kahramanlarının mutlaka kuvvetli oyuncularla ifade edilmesi kaçınılmaz kir şarttır.

Mevzu

Tennesse Williams "Cam Kırıklan"nda bize çok iyi tanıdığı bir çevrede -St. Luis şehri- yaşayan fakir, kadersiz bir aile tanıtıyor. Babanın senelerdir kendi bahtlarına terkederek çıkıp gittiği evin kişileri, bir anne, oğlu Tom ve sakatlığı yüzünden çekingen, ruhen hasta kızı Laura'dır. Ana, çocukları için çırpınan, geveze bir budalacıktır. Gündüz ayakkabıcılık, gece sinemalarda hokkabazlık yapmak ve evin kasvetli havası, mütehakkim anası nerdeyse oğlu Tom'un canına tak demiştir. Babası gibi denizlere açılıp, dönmemeyi hayal eder. Laura'yı bir kocaya verebilmek gayreti güden ana, oğlunu bir arkadaşını yemeğe davet etmeye zor> lar. Laura'yı ve evi parlatırlar, bütün dünyası, sığınağı cam biblo kolleksiyonu olan sakat kız, aksi gibi karşısında Kolej aşkını bulur. Delikanlı kıza güven aşılamak ister,, kur yapar, hatta öper. Ama o kendi yoluna gideceklerden biridir. Nişanlıdır, yakında evlenecektir. Böylece Laura için aralanan kapı, daha da acı gerçekleri göstermekten başka bir işe yaramamışdır... Oyunu sahne önüne gelen ve nihayet evini terkedip gemici olan Tom tanıtır. Oyun, gemici Tomun bir zaman önce, St. Luis'deki evini, bırakıp gittiği kız kardeşini ve annesini hatırlaması, dalıp dalıp gitmesidir. Kim bilir Laura ve anası ay kasvetli evde, aynı zavallı hayatı sürüklemektedirler ?

Temsil

Karaca Tiyatrosundaki oyun, Melih Vassaf ve Metin Serpen tarafından zararsız bir şekilde tercüme edilmiştir, denilebilirdi. Eğer Laura ile Jim birbirlerine "hello" ve "how do you do" demeselerdi. Tercüme edilmiş bir oyunda merhabalaşmak, dilin aslına uygun olursa ne elde edilir?

Karaca Tiyatrosunun her nevi imkânı var. Salon güzel, sahne güzel, effect ve bilhassa ışıklar hiç aksamı - yor. Üstelik perde hakikaten başarılı bir dekora açılıyor. Öz Somer ve Y. Zagrafes iyi düşünülmüş, oyuna çok yardım eden, eksiksiz bir dekor yapmışlar. Oyun başlarken Tom'un evinin içini şeffaf bir duvardan görüyoruz. Tom kişileri andıkça, andığı kişi sahneye giriyor, kımıldanıyor, ışık üstlerine düşüyor. St. Luis'deki ev, bir hatırlamada olduğu gibi gittikçe canlanıyor. Bu mizansen Muzenidis'in en başarılı taraflarından biri. Tom tanıtmasını bitirince şeffaf duvar yavaşça yükseliyor. Sokağı, giriş kapısını, üst kat ile birlikte evi ve evin içini görüyoruz. Muzenidis oyunun ezberlenmesine, iyi bir sahne disiplini ile azçok süratli bir tempo ile oynanmasına itina göstermiş ve güzel görünüşlü sahne resimleri tertiplemiş. Bütün bunlara rağmen rejisöre "niye helva yapıp yemediğini" sormak yerinde olacak. Hele o Türk filmlerinin tekelinde sandığımız melodram havası?. Doğrusu Muzenidis'e iyi tesir etmişiz!. Hiç kimse bir yabancı, hatta yerli oyunu bu derece alaturka oynatmaya muvaffak olamazdı. Eserde rol alan sanatkârlar da, sanki bütün güçlerini bu yolda harcadılar. Tom rolünde Turgut Boralı, senelerdir gemilerde dolaşıp liman barlarında sürünen gemici gibi değil, afili bir yat kaptanı gibi geldi sahnaye. Diksiyonunu ise "kötü bir diksion" ölçülerinde bile münakaşa etmek imkânsız. Geniş ağız mimikleri, yanlış vurguları, çatallı, tonsuz sesi ila. söylediği kelimeleri anlamak bile güçtü. Bir şeye benzetmek lâzım gelirse, Çerkezce konuşan bir tavus kuşu gibi ses veriyordu. Evin içindeki oyunu da en az, "Blucin, kazak, yün eşarp, fötr şapka" ile sokağa çıkması kadar batıcı ve düzensizdi! Anne, Adile Naşit Keskiner melodram jestleri ile katıksız manzumeler okudu. Misafir. Jim'de Bülent Koral, St. Luis'deki delikanlı değil Langa veya Kasımpaşadan yetişmiş ve Yeşil Çam sokağında şöhret edinmiş bir filin Jönü oynayışında olduğu için diksionunu bile unutturdu. Gülriz Sururi kısa repliklerini aynı manzume eninleri ile söylemek itiyadından kurtulamıyorsa da çizgileri sahneye çok yakışıyordu ve oyunun sonlarına doğru piyesin en iyi oyuncusu oldu. Rejisörün müsamahası ile olacak Gülriz Süruri de sakat Laurayı yerlerde süründüren bir melodram zihniyeti ile anlamıştı. Buna rağmen bu genç artistte iyi bir oyuncu kalitesi var. Güç rolünü zaman zaman yakalayabildi, etrafının yardımı ve uygun oyuncular içinde olsaydı, pek âlâ iyi bir Laura olacak gibiydi. Bütün oyuncular hayret veya teessürlerim irkilmeler, yerlerinde sıçramalar ve Comodia della Arte'ye taş çıkaran geniş, gürültülü mimiklerle ifade ettiler; Jim'in Laura'yı öpüşü sahnesi ise mekanik ritmi, Jim'in fırlayıp kalkması ile stilize edilmiş bir dans sahnesi halini aldı ve oyunun bütünü içinde şaşırtıcı bir. aykırılık meydana getirdi. Bu arada Karaca Tiyatrosu, nerdeyse seyircileri bile üşüttürecek nefis bir yağmur yağdırdı sahneye. Heba olan imkânlar hesabına bir kere daha üzülmemek kabil değildi.

Hülâsa, Karaca Tiyatroda, hem de güzel bir dekor içinde Tennesse Williams alaturka bir güreşle yerden yere vuruldu. Böylece şişirilen Taki Muzenidis balonu da acıklı bir şekilde patlamış oklu. En kötüsü Tennesse Wtlliams'ı ilk defa seyredenlere bu oyun, yazar için "bir yığın can sıkıntısı sunmaktan başka nesi var" diye düşündürdü ki, bu düpedüz ayıplanacak bir iş oldu.

Muammer **Karaca**
Gel bu sevdadan vaz geç!.

S İ N E M A

İtalya

Sarsıntının neticeleri

İtalyan sinemasının 1956 yılı içinde geçirdiği sarsıntı İtalyan Sinema Yazarları Sendikasının yıllık "Gümüş Kurdele" mükâfatı dağı#mı sırasında bir kere daha anlaşıldı. En iyi film mükâfatını Pietro Germi'nin çevirdiği "II ferroviere - Demiryol **işçisi"** kazandı. En iyi mizansen "Gümüş Kurdele" si aynı film için Pietro Germi'ye verildi.

Bir demiryolu işçisi ve ailesinin yaşayışlarını gösteren "İl ferroviere" geçen yılki Cannes festivalinde gösterilmiş, büyük bir alâka toplayamamıştı. "Centro Sperimentale di Cinematografia"dan yetişme bir sinemacı olan Pietro Germi tanınmış eserlerini İtalyan neo-realizminin en canlı devirlerinde vermiş, fakat hiçbir zaman birinci plândaki rejisörler arasına katılamamıştı. Daha çok hak ve adalet konuları üzerine eserler veren Germi'nin "in nome della legge - Kanun namına" ve "II cammino della speranza - Ümit Yolu" adlı filmleri öbürleri arasında sivrilmektedir.

***"II ferroviere"* den bir sahne**

Kötülerin en iyisi

En iyi senaryo "Gümüş Kurdele"si "İl Tetto - Çata" için Cesare Zavattini'te verilmiştir. Bilindiği gibi "II Tetto" Vittorio De Sica tarafından filme çekilmiştir.

- En iyi kadın oyuncu "Gümüş Kutdelesi'ni Mario Camerini'nin "Suor Letizia" adlı filmi için Anna Maghani kazanmıştır. Böylelikle kudretli oyuncu bir yıl içinde üçüncü defa resmî mükâfat kazanmaktadır. Bunların ilk ikisi "Rose Tatoo - Dövme Gül'deki oyunu için geçen Martta Amerikan, bu Şubatta da İngiliz Film Akademilerince verilmişti.

Eti iyi erkek oyuncu mükâfatını "II ferroviere"deki rolü için Pietro Germi alacakken, filmin bazı sahnelerinde- dublör kullanması yüzünden bu branşa verilecek "Gümüş Kurdele" yi kaybetmiştir. Yardımcı oyuncular için dağıtılan "Gümüş Kurdele"leri "Tempo di villeggiatura - Tatil Zamanı" için Marisa Merlini ve "Toto, Peppino e i fuorilegge" için **Pep**pino De Filippo kazanmışlardır.

En ehemmiyetli "Gümüş Kurdele"leri Cannes festivalinde değerli eserler arasında hiçbir varlık gösterememiş "II ferroviere "nin kazanması, Magnani'nin oynadığı "Suor Letizia"nın da. Venedik'te aynı akıbete uğrayan bir film olması, De Sica - Zavattini çiftinin meydana getirdikleri "II tetto"nun sadece senaryo "Gümüş Kurdele"sine lâyık görülebilmesi İtalyan sinemacılığının 1956 yılı içindeki durumu hakkında yeterli bir fikir verebilir.

En İyi yabancı film "Gümüş Kurdelesi". "Moby Dick"e verilmiş, İtalyada film çevirmekte olan John Huston mükâfatını bizzat almıştır. John Huston daha önce William Wyler tarafından yapılacağı bildirilen, Ernest Hemingway'in "A Farewell to Arms - Silâhlara Veda" adlı **Merini** filme çekmektedir. "Moby Dick" **usta** sinemacıya bir buçuk ay içinde mühim mükâfatı kazandırmıştır. İlki hatırlandırğı gibi Ocak başında New York Film Tenkitçiler ince verilen en iyi mizansen mükâfatıydı.

Amerika

Fiyaskoya hazırlık

27 Mart'ta "Academy of Motion Pictare Arts and Sciences" tarafından dağıtılacak olan Oskar heykellerinin namzetleri ilân edilmiştir. En iyi film Oskarına namzet gösterilen eserlerin hemen hepsinin gişe şampiyonu olması bu seçimlerde hangi vasfa değer verildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Sinema Akademisi, sinema sanatında başarı kazanan eserleri seçip halka tanıtacağı, bu eserlerin yaratıcılarını teşvik edeceği yerde zaten popüler olmuş filmlerin bir kere daha reklâmını yapmaktadır.

En iyi filmin namzetleri şunlardır: "Around the WÖrld in 80 Days - Seksen Günde Devri Âlem", "Friendly Persuasipn - Arkadaşça İkna", "Gi**ant** - Devler Ülkesi", "The King and I - Kral ve Ben, "The Ten Commandments - On emir...

Bunların arasında alâka çekebilen sadece "Giant - Devler Ülkesi"dir. Sinema tenkitçilerince değerleri pek iyi belirtilen diğer dört filmin yerini "Moby Dick - Deniz Ejderi" "War and Peace- Harp ve Sulh", "Lust for Life - Yaşama Hırsı" ve "Baby Doll" alabilirdi.

En iyi rejisör namzetleri arasında Michael Anderson . "Around the World in 80 Days", William Wyler "Friendly Persuasion", George Stevens "Giant", Walter Lang "The King and I", King Vidor "War and **the** Peace" bulunmaktadır. Film ile rejisör namzetleri arasındaki, yakınlıktan da anlaşılacağı gibi, gişe şampiyonluğunda önderliği muhafaza eden dört beş film bütün mükâfatlara otomatikman namzet gösterilmiştir. Bu arada "Giant - Devler Ülkesi" gibi çok ehemmiyetli bir eserin namzetler arasında bulunması, gayet tabiî, değerinden dolayı değil gişe şampiyonlarından olduğu içindir. Nitekim bir filmin topladığı seyirci miktarı onun kaç mükâfata namzet gösterileceğini tâyin etmiştir. Böylelikle "Giant-Devler Ülkesi" 10, "The King and I, "Around the World in 80 Days" 8, The Commandmenst" 7 ve "Friendly Persuasion" 6 namzetlik toplamışlardır. Stüdyolar arası yârlamada ise Warner Bros. 21, Twentîfeth Century Fox 19, Paramount 15 namzetlik ele geçirmiştir.

Maamafih yabancı film Oskarına gösterilen namzetler daha isabetli seçilmiştir. Bunların arasında Helmut Kautner'in "Kapitan von Koepenick", Rene Clement'ın Gervaise, Federico Fellini'nin "La Strada", Kon Ichikayva'nın "Burma Arpı" adlı eserleri bulunmaktadır.

S P O R

Futbol

Yağmurdan sonra tufan

Geçen hafta Pazar günü İzmirin Alsançak stadı tarihi günlerinden birini yaşadı. Yazdan kalma bir günde oynanan . Türkiye -İtalya Ordu Millî maçını seyretmek için binlerce meraklı müsabaka saatinden çok evvel tribünleri doldurmuş, bir o kadar seyirci stadın kapılan önünde yığılıp kalmıştı. Bilet, mevzuu, futbolde heyecan atayanların önüne daima açılması güç bir mani halinde dikiliyordu. Adana maçında olduğu gibi İzmirde de biletler karaborsacı kucağına düşürülmüştü.

Amerika maçının gol yağmuru yağdırmak suretiyle kazanılmâsının tesirine kendilerini kaptıranlar, İtalyan takımını mağlup edeceğimize hükmediyorlardı. Müsabakadan evvel böyle konuşuyorlardı. Fakat Portekizde aynı takıma 7-1 mağlûp oluşumuz nedense kimsenin aklına gelmiyordu. Hafızalarını yoklayanların 7-1 mağlûp olan takımımızın bugünkünden çok daha kuvvetli olduğunu hatırlamamalarına imkân yoktu. Turgay, Nedim, İsfendiyar, Coşkun, Kadri, Burhan gibi elemanlara rağmen gene de 7-1 yenilmiştik. Vakıa bu tamamiyle İtalyan takımının kuvvetini gösteren bir netice sayılamazdı. Ama her şeye rağmen rakiplerimiz küçümsenemezdi.

Hatalı tertip

Yanlış anlaşılmasın, küçümsemek tâbiri müsabakaya lâyık olduğu ehemmiyeti vermediğimiz mânasına gelmez. Ordu takımı çalıştıranlar ve Ordu takımında bulunanlar bu vazifeyi feragatle ve ellerinden geldiği kadar yapmaya çalışmışlardır. Bu bakımdan -netice aleyhte de olsa- takdir, ellemek haksızlık olur. Ama Ordu takımına eleman seçenlerin hata işlemiş oldukları inkâr edilemezdi. Acaba. Turgay, niçin takıma alınmamıştı? Bu acabaları danada ileriye götürmek kabildi: Coşkun Adaletin Orta hafı Güngör, Beykozlu İsmet Acaba niçin unutulmamışlardı? İşte uğranılan mağlûbiyetten sonra çok kimsenin zihnine takılan Sual buydu. Elbette bazı şöhretleri, ordu takımına artmayanların bîr düşünceleri olmalydı. Bu sebeble mesul şahısların konuşması beklenmektedir. Bakalım, Üstadlar neler söyliyecekler? 90 dakikanın mühim bir kısmında hâkim oynayan Ordu takımımız eline geçirdiği, en az 5 gollük fırsattan faydalanamamıştı. Mele takım kaptanı Mustâfanın penaltıyı kalecinin, eline teslim edişi için şanssızlık demek çok hafif bir tâbir olacaktı. Takıma verilen takdik de hatalıydı. Ortada bir baraj kuran İtalyanlar karşısında oyunu açmak için mümkün olduğu kadar açıklarla oynamak gerekmekteydi. Fakat nedense Ordu takımımız havadaki toplara hâkini olan rakiplerine karşı, hücumlarını daima ortadan yapmakta büyük bir inat gösterdiler. Atletik kabiliyeti son derece fazla olan kaleci Vavassori yerinde müdahalelerle takımını en az 4 gol yemekten kurtardı, takımın galibiyetindeki hissesi inkâr edilmiyecek kadar büyüktü. Maçın hakemi için, hakkımızı yedi, golümüzü vermedi gibi sözler sarf edildi. Bütün yükü hakeme yıkmak, uğranılan mağlûbiyet için bir "vur abalıya" aramak olurdu. Teselli edebiyatına sapmadan, hatanın tümünün değilse bile mühim bir kısmının asıl bizde olduğunu kabul etmek lâzımdı. Ancak bundan sonradır ki noksanlarımızı telâfiye çalışarak 14 Martta İtalyanın Bari şehrinde yapacağımız revana maçına hazırlanmalıyız. Saha ve seyirci avantajları bu sefer tamamiyle rakiplerimizde olacaktır, ördü takımımız eğer revanşı kazanabilirse 18 Martta Almânyadâ Amerikaya karşı gene farrklı bir galibiyet elde edebilir ve Dünya Ordulararası Şampiyonasında hakiki söz sahiplerinden biri olabilir. Ümit dağın ardında da olsa, henüz kaybolmuş değildi.

Lig maçları

Ordu maçları sebebiyle geçen hafta, profesyonel lig maçları gene tehire uğradı. Galatasaray ve Fenerbahçe temsilcileri Tertip Komitesinde bir hafta önce Müdafâa ettikleri tezi yeniden ele almalar ve mâçlarının tehir edilmesini istemişlerdi. Doğrusu Ordu kadrosuna verdikleri oyuncular bu klüplerin takımlarında büyük bir boşluk yaratmâmıştı. Ama her iki klübün temsilcileri bunu bir fırsat bilerek ellerindeki sakat oyuncuları tedavi ettirmek için zaman kazanmaya çalışmışlardı. Nitekim muvaffak da oldular.

Haftanın ilk karşılaşmasını geçen hafta Cumartesi günü İstanbulsporla Adalet yaptılar. Bu müsabaka büyük bir alaka topladı. Sahadan galip ayrılacak tarafın dördüncülük iddiası kuvvetlenecekti. Takımlardan biri son derece enerjik ve mücadeleci, diğeri ise teknik üstünlüğe sahip bulunuyordu. Bu sebeble tahminciler peşin hüküm vermekten dikkatle kaçındılar; yazılarında maç ortadadır gibi İlâm kelimeler kullandılar. Adalet oyuna seri bir tempo ile başladı. üst üste tazelediği akınlar tamamiyle İstanbulspor takımını dağıttı ve çözdü. Eğer bu tempo 28 nci dakikada M. Alinin sakatlanması ile bozulmamış olsaydı, İstanbulspor sahadan mağlûp ayrılırdı. Bir düşme neticesinde başım yere çarpan *M. Ali* baygın olarak ve sedye içinde oyunu terketti. İşte bun-

Ordulararası maçta muhacimlerimiz İtalya kalesi önünde
Fakat gene avut!.

Kaleciyle karşı karşıya
Fakat talihle sırt sırta

dan sonra İstanbulsporlular, kendilerini gösterebildiler. İkinci devrenin hemen başında kazandıkları gol İstanbulsporun galibiyetine kâfi yeldi. Neticeye o derece rıza göstermişlerdi ki son dakikalarda takım kaptanı Aydemir tıpkı bir bek gibi geriye gelmiş, avut atıyordu. Sarı • Siyahlılar kuvvetli rakiplerini böylece 1-0 mağlup ederek şimdiki halde dördüncülüğü garantilemiş bulunuyorlar.

Haftanın ikinci maçını Pazar günü Beşiktaş, Beyoğlusporla oynadı. Kuvvet ölçüsünde ağır basan Siyah-Beyazlılar bu maçı 3-0 kazandılar. Netice her bakımdan normaldi.

Bu hafta yapılacak karşılaşmalar büyük bir ehemmiyet taşımaktadır. Galatasaray - Beşiktaş maçı bilhassa lider Galatasaray için hayatidir. Beşiktaşlıların şampiyonlukta iddiaları yoktur. Ama herşeyden evvel kırılan prestijlerini kurtarabilmek için büyük rakibi yenmeye olanca güçleriyle çalışacaklardı. Mevcut basamaklara basarak » kuvvet ölçüleri form durumu gibi- kâğıt üzerinde neticeye doğru yürünecek olursa, Galatasarayın avantajlı bir durumda olduğu görülür. Fakat böyle kritik maçların neticesini evvelden tayin etmek doğru değildir. İnsan çok kere yanılır ye sakada tahminlerin tamamen aksi cereyan eder.

Antrenörsüz millî takım

7 Nisan tarihi yaklaştıkça pek çok kimse millî takımımızın antrenörünün kim olacağını artan bir merakla soruşturmaktadır. Bu hususta en selâhiyetli şahıs olan tek seçici Eşfak Aykaç: "Bazı teklifler almaktayım. Karar verecek durumda değilim. Bu benim selâhiyetimi aşar. Üst tarafı Federasyonun bileceği iştir" gibi lâflar ediyor. Kimin selâhiyetli, kimin selâhiyetsiz olduğu münakaşasına karışmadan sadece milli takıma bir antrenör bulmanın zaruri olduğunu belirten yazarlar, Federasyonu şimşek yağmuruna tutmaktadırlar. Hakikaten dünyanın hiç bir yarinde milli maça hazırlanan antrenörsüz bir millî takım görülmemiştir. Buna misal aransa, belki Şarkta bulunabilir. Ama Batıda asla!.. F.İ.F.A. genel sekreteri Gassman duymasın, binbir rica ile güç belâ katıldığımız Avrupa Federasyonundan yeniden ihraç edilmemiz işten bile olmaz! Bu mevkie kim getirilecek? İşte bunu futbol federasyonunun çok kısa' bir zamanda cevaplandırması icap ediyor. Doğu Almanya hakikaten kuvvetli bir rakiptir. Evvelâ çalışmak, daha doğrusu çalıştırmak bundan sonra da olgun hale gelebilen takıma bir taktik vermek icap eder. Halbuki biz şimdiki halde kadrodaki mevcut futbolcularımıza Tek seçicimiz tarafından taktik verdirtmekteyiz. Yani hedefe elleri üzerinde yürüyerek varmaya çalışmak gibi bir şey!.

Beklenmiyen misafir

Geçen hafta Yeşilköy Hava alanına 5 dakika ara ile iki uçak indi. Uçaklardan inen kafilelerden her ikisi de Maçarlardan müteşekkildi. Ama biri hürriyeti seçen ve memleketimize mülteci olarak gelenler; diğeri ise kızıl rejim altında kalmayı tercih eden Ujpeşt futbol takımıydı. Hürriyeti seçenler muhabbetle, sevgi ile karşılandılar. Onlara gülücük göstermeyen, dişlerini sıkan sadece 6 şahıs vardı: Macar elçiliğinin mamurları.. İkinci kafileye güleryüz gösteren de sadece bu 6 kişi oldu. Ujpeşt takımı, kendisini memleketimize davet eden organizatörün dahi haberi almadan aniden çıkagelmişti. Büyük klüp temsilcileri, peki tamlarla kim maç yapacak? diye birbirlerine sormaktaydılar. Tam bu sırada Ankaradan futbol federasyonu Başkam Hasan Polatın sert sesi işitildi. "Biz Federasyon olarak müsaade etmiyoruz. Ujpeşt ile maç yapılmıyacak" diyordu. Ne kat'i, ne sert konuşmaydı bu! Fakat 2 gün sonra Macar takımına müsaade edildiği öğreniliverdi. Hâlâ bir türlü öğrenilemeyen tek şey, alâkalı şahısların ölçülü konuşmaları lüzumuydu. N.S.

Kapak Baskısı : Rüzgârlı Matbaa Denizciler Cad. - ANKARA

Kapak Klişesi : Kenan Dinçman Klişe Fab. - İSTANBUL